

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Pars IV. de instrumentis assequendæ Virtutis in actione positis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

PARS QVARTA

De Instrumentis assequendæ Virtutis, in actione positis.

CVM Habitus Virtutum sint propter earundem virtutum actiones, & ad hoc illi à Deo infundantur, vel à nobis acquirantur, non ut otiosi in viribus nostris resideant, sed ut data opportunitate in opus exeant, manifestum est, quoniam præcipua assequendæ virtutis instrumenta, non tam intellectu ac voluntate, quàm actione complentur. Et si aliquando functio intellectus & voluntatis, maximè ad virtutem adipiscendam subseruit (sicut re vera subseruit) non id habet quatenus cognitio aut affectio est, sed quatenus est interior virtutis actio, melius sepe virtutem generans (ut inferius dicemus) quàm opus exterius. Hoc ita esse, vniuersa sacra Scriptura clamat, que non tam ad intelligendum & desiderandum, quàm ad bene operandum nos vocat. Et quasi opera sint ad vitam eternam assequendam præcipua, quidam ad salutem animæ promerendam inuitati dixerunt ad Dominum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei, ut scilicet diuina mandata custodiamus?] Paulus quoque Philippenses monet: Cum timore & tremore vestram salutem operamini, Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere.] Non ad sola desideria virtutum, sed ad opera eos prouocat, & non ad quæque opera, sed ad ea, quæ timor & tremor, id est, cor humile, & sibi ipsi diffidens, in Deo autem confidens, elicit, prudenter instimulat. Deumque operari in nobis velle & perficere, docet, non solum ut eum omnis boni auctorem prædicemus, sed ut etiam velle, id est, affectus voluntatis, propter perficere, nempe propter opera, esse cognoscamus. Instrumenta igitur acquirendarum virtutum, ad opus pertinentia, quatuor esse videntur, quæ viros religiosos, & spirituales mirum in modum ad omnem perfectionem iuuant. Hæc autem sunt: Actionum cuiusque virtutis diligens & assidua exercitatio; nulla occasione exercendæ virtutis prætermisio; vitæ regularis sequela; & inuiolabilis regulæ seu instituti custodia; de quibus in hac quarta tractatione agendum est.

Ioan. 6.
28.

Philip. 2.
11.

Nonum Instrumentum ad Virtutem,
Assidua operum cuiusque virtutis exercitatio.

CAPVT I.

PRÆCIPVA Causa exigui profectus in his, qui vitam spiritualem profitentur, non defectus cognitionis aut desiderij, sed defectus exercitacionis esse solet. Illos enim aut quotidiana spiritualium librorum lectio, aut assidua Prælatorum exhortatio satis instruit, & pulchritudo virtutis illis oblata, non parum desiderium eius accendit: sed difficultas moderandi passionis, actionibus virtutis adiuncta, ab illis cessare facit, & illis prætermisissis, mens cum ingenti sui profectus detrimento ad alia, si non noxia, at inutilia, diuertit. De tempore aduentus Christi & legis gratiæ dictum est in Isaiâ: Quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes:] quia nimirum corda terrena, Dei & mandatorum eius cognitione non aliter oppleta sunt,

Isa. 11. 9.

A quàm arena, in profundo maris delitescens, aquarum multitudine immensa celantur. Quasi nullum, aut sanè paucissimos, & ineptissimos iam in Ecclesia reperies, qui non tantum vnum agnoscant Deum, quod natura ipsa clamat, verum & personarum Trinitatem, & Filij Dei incarnationem, & reliquos fidei articulos non calleant, & quid malum, quid bonum sit, non facili negotio discernant. Quod si iam non homines de media plebe, sed alios politiores & selectiores interroges, tam aptè de virtute ac rebus diuinis differant, ut scientiam Domini, terram replentem & operientem ignorare non possis. Impletum sine dubio est, quod scripsit Ieremias: Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognitione Domini: omnes enim cognoscent me à minimo eorum, usque ad maximum, ait Dominus.] Omnes, inquam, agnoscent Dominum, quoniam voce Evangelij sunt sufficienter instructi, & doctorum prædicatorumque sermonibus eruditi. Si verò omnes pene fideles sufficienti Dei ac virtutis notione fruuntur, quanto magis vitæ spiritualis sectatores scientia spiritualium rerum abundabunt? Lucerna eminus positos luce perfundens, cominus positos, & quasi

Ierem. 31.
34.

Ioan. 1. 9

Gen. 45. 9

Exod. 10. 23.

Psal. 22. 1

Basil. libi.

Ierem. 3. 15.

2. Petr. 2. 21.

Sap. 7. 9.

adherentes sibi efficacius illuminat: Sic Christus lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Spirituales virós sibi vitæ imitatione propiores multo clariús & efficacius illustrat. Et quemadmodum Ægyptus satis Nili inundatione fecunda, partem quandam habebat omnium fertilissimam, nempe terram Gessen, quam Patriarcha Ioseph patri & fratribus, habitandam concessit: Misitque, qui diceret ad Iacob patrem suum: Descende ad me, ne moreris, & habitabis in terra Gessen: crisque iuxta me tu & filij tui, & filij filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & vniuersa, quæ possides; ibique te pascam.] Sic verus Ioseph, Christus, vniuersum mundum, Ægypto signatum, aqua fluminis magni, nimirum Euangelij, rigauit, & veritatis doctrina circumdedit, at terram Gessen, quam Beda interpretatur terram complutam, id est, virorum spiritualium statum, maiori cognitionis abundantia ditauit. Ad hunc statum hortatur ille fratres suos, vt descendant, eos scilicet, quos non iam vt seruos tantum aut amicos, sed ceu fratres diligit, quia vt illum profiteantur, necesse est elationem deponere, & mentis humilitatem, rerumque terrenarum despicientiam sectari. In sæculo ex culpa hominum aliquando sunt tenebræ, quia seiplos insatiunt, & lucem Dei, illis abundanter oblatam, caligine curarum obrutam & obscuratam tenent: at in statu nostro, iuxta illud, quod dicitur in Exodo: vbicumque habitabant filij Israel, lux erat,] abundantia cognitionis diuinæ non deficit. In hoc statu tanta est scientiæ copia cognitionisque abundantia, vt quisque eorum, qui eum colunt, merito dicat: Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit.] Pascuæ enim locum, vt ait Basiliius, sacram diuinorum oraculorum doctrinam vocat. Cui sensui astipulatur Dominus per Ieremiam, dicens: Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascet vos scientia & doctrina.] Pascuntur itaque scientia & cognitione Dei, & in hac parte tam assidue à Domino per se & per alios instruimur, vt reliquis hominibus, qui non tam vitæ spirituali, quam rebus temporalibus adhaerescunt, in immensum prælati simus. Quod quidem debet timorem incutere, si iuxta cognitionem nobis datam non viuamus. Ait enim Petrus Apostolus de his, qui sciunt, & non faciunt: Melius erat illis non cognouisse viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.]

Nec longè absunt ab spiritualibus viris desideria virtutis, quæ quotidie rerum diuinarum meditatione, & assidua lectione, & sacra doctrinæ à prælatiis propositæ auditione succedunt. Virtus namque illorum oculis semper obiecta, cum sit admirabilis, & fulgentissimo splendore decora, non potest non in eorum mentibus igniculos desideriorum ingerere. In qualibet republica ea magni æstimantur, & auidius desiderantur, quæ homines nobiles & potentes faciunt, & pro rebus pretiosis habentur. In cætu autem iustorum nullæ aliæ diuitiæ, nulla potestas, nec nobilitas, nisi virtus agnoscitur. In cuius comparatione omne aurum arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius.] Et quidem merito, quoniam argentum immo dica sui concupiscentia, non aliter quam lutum animam fœdat; & aurum, si ad fœlicitatem mercandam comparetur, non pretiosius est, quam exiguus arenæ puluiculus. Virtus autem, quamuis parua & minus perfecta, initium est magnarum opum, quæ

A auca & ad perfectionem necessariam prouecta, se possidentem nunc magnificat, & post mortalitatem gloria multiplicat. Ea quoque ab hominibus appetuntur, quæ licet premant, & onerent, simul cum onere honorem inuehant. Virtus verò vel ex eo est omni honore seculari desiderabilior, quòd ita maximo honore afficit, vt iustum eam habentem potius leuet, quam oneret. Ideoque desideratur vt penna, quæ ita auem ornat, vt etiam in alta loca sustollat. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, inquit sanctus Dauid, & volabo, & requiescam:] Ab iniquis & peccatoribus vult discedere, & ideo pennas columbæ cupit, & alas, quæ aut honori sunt, & pro vehiculo illi seruiunt, exquirunt. Pennæ cornuorum, quibus cornus ab arca discessit, & nunquam ad eam est reuersus, vitia: pennæ autem columbæ, quibus nimirum ab arca, id est, a quiete mentis per sanctam actionem egreditur, vt ad eam iterum reuertatur, virtutes sunt: Pennæ columbæ deargentatæ:] quia si hæ pennæ, vt putat Augustinus, duo sunt præcepta charitatis, in quibus tota lex pendet & Propheta, quid melius quam omnes virtutes significant, quarum actibus duo hæ præcipua mandata dilectionis implemus. Ob has pennas iusti vocantur in Psalmo volucres pennatæ, quibus ad excelsa subleuantur. De illisque dicitur in Prouerbiis: Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum.] Id est, ante oculos elektorum, qui, vt ait Beda, pennas habent spei, & charitatis, ceterarumque virtutum, quibus & cælestia, dum viuunt, desiderant, vt ad hæc post mortem mereantur pertingere.] Si ergo virtus & thesaurus est, & honor, & dignitas, quid mirum, si iustus eam appetat, & super omnia desiderabilia concupiscat: Hæc autem non aëris, sed cæli, suas alas desiderat, quarum subsidio terrena fugiat, & emanibus aduersariorum euadat.

Etsi autem virtutem probe sciamus, & appetamus, sapissime virtutis pauperes, & vacuissimi, quoniam ad eam assequendam non sufficit notio, nec desiderium, nisi assidua & diligens exercitatio eiusdem accedat. Aliud est, multas diuitias scire, inquit Bernardus, aliud possidere: nec notitia diuitem facit, sed possessio. Sic hominem iustum non facit notio, sed possessio iustitiæ. Et Basiliius cum viam ad humilitatem, humilitatis actus esse docuisset, subdit statim: Vix enim hoc modo per assiduum meditationem ad habitum humilitatis poterit peruenire, vt in artibus fieri consuevit. Porro idem modus assequendi nihilominus etiam est in quacumque alia virtute.] Quanti sunt, qui montem illum apud nos, & apud omnes nationes nominatissimum, quem fontem argenti ac diuitiarum vocare possumus, noverunt, viderunt, & pedibus sæpe calcantur, & tamen pauperissimam vitam ducunt, quia, quas vident, diuitias non possident, & vsu, ac facultatem tam innumerabilis argenti non tenent: Ita sunt pluri, qui humilitatem, mansuetudinem, obedientiam, & alias virtutes agnoscunt, & de naturis earum multa subtiliter philosophantur, imò eas habere concupiscunt: quia tamen ab ipsarum actionibus abstinent, nunquam sunt virtutum possessores. Virtus enim non in notitia sola, nec in desiderio, sed in actione est, & ille iustus est, qui virtutem ac omnem iustitiam operatur, non qui intelligentia capit, aut sermone proloquitur. Quid prodesset, o iuste, ad famem depellendam, aut ad extinguendam sitim, si varios cibos & lauta conuiuia considerares, & putissimos aquæ fontes, & generosa vina animo fingeres? Equidem si nec illos cibos manducaueris, si

Psal. 54. 7.

Psal. 64. 14. Aug. ibi.

Psal. 118. 10.

Prou. 1. 17.

Bern. ser.

Basil. reg. breui. ad interrogat. 158.

nec

nec illam aquam vinumque potaueris, semper fame & siti torqueberis. Ita prorsus virtutem cognoscere, virtutem concupiscere, nihil aliud est, quam cibum & potum animæ meditatione apprehendere; virtutem verò actione completere, est cibum hunc manducare, & in stomachum traicere, & spiritus calore concoquere. Si hæc prætermittas, & soli labori desiderij, & considerationis intendas, nunquam robur, & vitam ex virtute prouenientem assequeris. Eliæ fugienti Iezabelem, & ad tutiora loca properanti, non dictum est: Surge, & cognosce panem, aut surge, & concupisce: Sed, Surge, & comede, grandis enim tibi restat via. Idem præceptum omnibus iustis imponitur: vt si volunt ad montem perfectionis ascendere, non sint sola virtutis cognitione, aut solo desiderio contenti, sed auide panem virtutis comedant, id est, actionibus eiusdem insistant.

3. Reg. 19.7.

Ansel. li. de siml. c. 160.

Quippe, sicut corpus humanum, inquit Anselmus, sine frequenti ciborum vsu nequit subsistere; sic anima absque virtutum frequentatione non potest viuere. Qui ergo ad affectum bonitatis venire desiderat, necesse est, vt cum scientia, & voluntate etiam ipsum vsum habeat. Et ecce causam imbecillitatis multorum: Quod si ex hoc pane virtutis comedunt, satis parum comedunt, & raro aut remissè actiones virtutis exercent, & ideo vires, & robur perfectorum minime assumunt. Omnes artes, quæ in actione consistunt, non sola arida notitia, nec solo infirmo quodam desiderio, sed exercitatione discuntur: & ille peritior euadit, qui diligentius & perfectius artem exercet. Virtus autem licet non sit ars, sed omni arte ac scientia sublimior, tamen in hoc cum arte consentit, quod in actione consistit. Iecirco de Christi oculis, id est, de iustis, qui alios viam patriæ cælestis docent, scriptum est in Canticis: Oculi eius sicut columbæ super triuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluentia plenissima. Ob mentis puritatem candidissimis columbis comparantur, quæ lacti, nimirum gratiæ spiritui, merguntur. Fluenta verò iuxta quæ resident, ipsas virtutes designant, quæ ad modum fluminum nunquam se sistunt, sed semper actionum frequentia quasi noua aquæ accessione decurrunt. Et oculi sponse, id est, Ecclesiæ, qui eorundem iustorum sunt imagines, nam idem sunt oculi capitis, & corporis, dicuntur esse sicut piscinæ in Hesebon: sicut enim fontium est aquam emittere: ita & virtutum, quæ fontes sunt bonarum actionum, honestas actiones proferte. Si ergo virtus actione generatur, actione prouehitur, actione perficitur, absurdum est, sola cognitione & solo desiderio eam velle conquirere.

2. 7. 9.

Cant. 7. 4.

Dorothe. doct. 8.

Ansel. de siml. ca. 153.

Quis enim hominum, inquit Dorotheus, volens disciplinam vnam aut artem imbibere, illam solo sermone consequatur? Facere vtiq; primum perseuerat omni studio, diligentia, deinde iterum facit, deléctque: atque ita pedetentim labore multo artem ipsam & disciplinam apprehendit. Nos verò artem artium solo sermone credamus apprehendere absque opere? Hoc nequicquam licebit. Et ad idem pulchrè Anselmus inquit: Vi si quis, qui citharista esse debuerit, citharam non cognouit, qualiter citharædus erit? Si etiam instrumentum illud non agnouerit, & si agnouerit, sed tangere illud noluerit, qualiter citharædus erit? Si autem illud agnouerit, & tetigerit, sed eius vsum habere contempserit, nunquam propter cognitionem & voluntatem, sine vsu huius artis peritus erit. Taliter namque licet quis habeat scientiam bene viuendi & voluntatem, nequaquam bonus erit, nisi etiam boni operis vsum tenuerit, iuxta suam possibilitatem. Hæc illi.

A Iter igitur ad virtutem, eius exercitatio est, & qui vult aliquam virtutem adipisci, cognitioni eius, ac desiderio assiduam actuum eius exercitationem adiciat. Vis, o homo Dei, humilitatem? Non ergo putes satis esse si eius naturam agnoscas, si eius pulchritudinem cupias, nisi & ipsius actionibus studeas. Absconde ex desiderio te ipsum abiciendi, bona tua, & detege, si ædificationi non obstitit, defectus tuos. Colloca te in loco infimo, ad ministerium externa specie abiectum te applica, & quicquid modestiam & humilitatem redoler, libenter amplectere, & sic efficietis humilitatis modestiæque possessor. Vis castitatem? Castiga corpus, cohibe sensus, ama fessionem à personis suspectis, paruulos Babylonis; id est, primas luxuriæ cogitationes, & leuissimos concupiscentiæ motus ad petram, Christum, allide, & castitatem habebis. Vis obedientiam? Propriam igitur voluntatem obedientiæ inimicam odio habeto, ductum Prælatorum libenter sequitor, & occupationes tibi à superioribus iniunctas amaro. Quamcumque virtutem volueris, propriis eius actibus vel efficiendo, vel obripendo à Deo, gignes, & iteratione actionum assidua ad perfectionem vsque promouebis. Virtus enim quælibet aliquam partem nostri vitiatam, & à domino refectionis deficientem, suis actibus vincit: qui actus, si desint, nec illam à vitio eximent, nec hostes illos vitæ spiritualis ingressum impediens prosternent. Et, vt Ambrosius sapienter scripsit: Sicut bellator sine armis esse non potest, ita nec sine exercitatione virtus.

B Nam hæc est, quæ pro armis illi est: & sine exercitatione, sicut miles inermis, à vitio deiecta & dissipata succumbet. Ideoque sæpe in scripturis sacris ad virtutum actiones monemur, quia & studiosæ actiones virtutes nondum quasitas generant, & genitas in suo splendore & virore conseruant. Accedentem, inquit, ad Deum, oportet credere. Et: Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. Et: Diliges Dominum Deum tuum. Et: Ambulate per vias prudentiæ. Et: Facite iudicium, & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris. Et: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum. Et: Sicut in die honestè ambulemus, non in comestationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudiciis. Hæc omnia nihil aliud quam virtutum exercitationem sonant, quæ ornamenta animæ, & ipsos virtutis habitus paramus, quibus & vitia Deo iniusta destruinus; & pulchri in conspectu eius efficiunt. Hoc est tributum, quod vniuersorum Domino pendendum est, ratione cuius nos seruos agnoscat, & vt familiares suos, & ad suam domum pertinentes, in signibus suis, nempe virtutibus, amicit. Nec immeritò hoc tributum ex pecunia nobis donata exigit, quia eam vt lucraremur, & cum vsuuis restitueremus, humanæ industriæ, gratia adiuta, commisit. Virtus autem quasi pecunia est, quam Deo donante recipimus, vt assiduis actionibus quasi sollicita negotiatione ad nostram vilitatem & eius gloriam angeamus.

Amb. lib. 1. de Cain c. 4.

Hebr. 11. 6. Prou. 3. 5. Matth. 22. 38. Prou. 9. 6. Ierem. 22. 3. Psal. 30. 25. Rom. 13. 13.

C Ad hanc autem assiduam exercitationem actuum virtutum, non solum desiderium adipiscendi eas vsu huius instrumenti præcipui, sed etiam timor diuinæ comminationis potest impellere. Dominus enim (quod est obseruatione dignissimum) non tantum eos reprobat, qui perpetam egerunt, verum & illos quoque, qui ab actionibus bonis cessarunt, æternis que additi cruciatibus audiunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum: esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum, & cætera. Et illi, qui talentum abscondit,

Matth. 25. 42.

Ib. 7. 27.

Chryf. in
imperf.
hom. 53.

non quia illud dilapidavit, sed quia occulit, dictum est: Serue male & piger, oportuit te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum est, cum usura. Merito vero ita reprehenditur, qui notitiam diuinorum vno talento signatam, ad actionem non contulit, & ex eo quod secundum quod agnouit, operatus non est, eam otiosam habuit. Sicut enim pecunia hæc corporalis, inquit auctor imperfecti, si sit in sacculo inclusa, ipsa est semper, si autem fuerit agitata de manu in manum, vsu ipso multiplicatur. (vnde vsura dicitur ab vsu.) Sic & fides Christi, siquidem otiosa teneatur in corde, non solum ipsa manet, quæ fuit, sed adhuc minoratur in otio, & torpescit, & segnis efficitur, & paulatim per actus carnales exinanita ad nihilum vadit: si autem exercitata fuerit, scripturis & loquutionibus assiduis suscitata, operibus bonis viuificata, non solum dico, multiplicabitur, sed nunquam desinet crescere, donec viuet homo.] Sic ille. Atque adeo ex defectu exercitationis virtus, non solum non crescit, verum & paulatim deficit, immoderatis affectibus eam opprimentibus, & ipsius vires illigantibus. At exercitatio assidua diligensque virtutem roborat, & operibus virtutis incumbentem à pœna otiosorum & talentum abscondentium liberat, & statum spiritualium virorum quasi debitis fructibus exornat. Nam quid, quæso, est spiritualis vita, virtutum operibus vacua? Nonne effigies rei viuentis, quæ sensus & actiones vitæ refert, & omni sensu & actione vacua est? Nonne lyra taciturna ad dulces sonos edendos effecta, & ob negligentiam possessoris eius omni sono & harmonia priuata? Nonne nauis nunquam enauigans, & in portu carie tabescens? Nonne plumbea lancea, quæ specie quidem externa hostibus formidabilis videtur, & perpicacius nota contemnitur? Ita sanè. Vnde si iustus cupiat huic vitæ suæ veritatem & spiritus substantiam tribuere; si velit eius ornamenta, nempe virtutes, procreare, & iam pullulantes prouehere, & vsque ad perfectionem perducere, hæc illi præcipua cura sit, vt actiones ipsarum proferat, nec solis desiderijs animum pascat. Cognitio sanè virtutis necessaria est, sed sicut basis, cui columna virtutis nititur, & vt fundamentum, super quo domus virtutis extruitur. Desiderium etiam necessarium est, sed sicut aculeus, quo ad virtutem quærendam excitamur, & segnes manere ac dormire non sinimur. At actio ipsa studiosa est, velut iter, quo ad virtutem tendimus: Est velut præcipua causa ex his, quas nos adhibemus, quæ virtutem procreat, & semel procreatam augmentat. Actio, est præcipuum assequendæ virtutis instrumentum, quo si non vtamur, omnia alia cassa, & inefficacia ad virtutem obtinendam manebunt. Nam virtutem comparate, non est eam agnoscere, aut concupiscere, sed actione complere.

Virtutem interius & exterius exercendam esse.

CAPVT II.

S præcipuum instrumentum ad virtutem adipiscendam est eius exercitatio, nunc, quomodo exercenda sit, inquitamus. Quia non sufficit alicuius artis discipulo, instrumenta artis, quam discit, scire, sed necesse habet modum, vtendi eis, & mouendi cognoscere. Ponamus ergo virtutes pro-

pter actionem hominibus datas esse, eaque (vt diximus) sine actione, si adsint, otiosas esse, & si non adsint, sine actione non gigni. Quod disertissime docuit Prosper Rhegiensis, sic scribens: Virtutum quippe munera otiosa esse non possunt. Quoniam sicut veritas ait: Omni habenti dabitur, non habenti autem etiam quod habet, auferetur ab eo.] Non igitur ad hoc datur continentia, vt concupiscentiis non repugnet. Nec ideo cuiquam tribuitur sapientia & intellectus, vt non [die, ac nocte in Domini lege meditetur.] Quid agit donum dilectionis, si benevolentia sollicitudo non vigilat? Quis fructus est patientiæ, si non habet fortitudo quod toleret? Aut quomodo in Christo pie viuere ostenditur, qui nulla perfectione pulsatur? Vel pax, quæ est à Deo, & cum Deo, nunquid bene quietata est, si non discordat à mundo? Aut amor Dei poterit sine diaboli inimicitijs obtineri? Neminem profusus Dei gratia intentabilem facit. Nec ob hoc celestium armorum præsidio, à dextris & sinistris instruitur Christiana militia, vt nullo cum hoste confligat, cum laudabilis sit atque felicitis, pugnante non potuisse vinci, quam desiderem non potuisse tentari.] Hæc ille. Actiones autem, quibus virtus qualibet generatur, & crescit, sunt duplices: alteræ internæ, alteræ externæ; & tam istæ, quam illæ, vel sunt alienæ, vel propriæ, & in his omnibus necesse est, vt virorum spiritualium defudet industria.

Hoc est viri iusti & spiritualis elogium, quod in eo omnes neruos suæ mentis intendit, vt Christi Saluatoris imaginem induat. Scit namque scriptum esse: Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis.] Christum autem induere, nihil aliud est, quam opera carnis deponere, iter vitæ spiritualis arripere, & vitæ Saluatoris nostri fieri conformem. Innotuaris spiritu mentis, inquit Ambrosius, nouum hominem dicitur induit, qui est Christus: Christum enim induit, qui per fidem renatus in Christo, æmulus est vitæ, quam tradidit Christus, vt iuxta Deum creatus videatur.] Vita autem Christi, si attentius inspicatur, virtutum omnium actionibus, tum internis tum externis, reperiatur esse contexta, & operibus, quæ vnum possunt, & aliud faciunt, videbitur esse ditata. Exponamus hæc tria, quæ exquisitissimam nobis subministrant spiritualis vitæ doctrinam. Saluator noster Christus ita externis actionibus virtutum incubuit, vt nulla fuerit actio eius; quæ præstantissimè ad virtutem non pertinuerit. Sermonem eius veritas, fidelitas, charitas afficiebat, quodlibet opus eius mansuetudo, humilitas, beneficentia, misericordia, & virtutes reliquæ decorabant. Aut potius virtutes operibus & verbis eius exornabantur, quæ eo ipso sunt celsiores, quod à filio Dei per humanitatem assumptam fuerant executioni mandata. Opera eius opera virtutis erant in initio, quia non ex consuetudine, sed propter gloriam Dei Patris, & salutem hominum, & ad dandum exemplum perfectæ vitæ assumebantur. Opera virtutis erant in progressu, quoniam ex eadem intentione sanctissima, sine vlla vtilis metalli admixtione continuabantur. Opera virtutis erant in fine, quia prout oportebat, tempore spatio perdurabant, & intentum fructum obtinebant. Nihil aspicietur in eo, quod non infinitis modis virtutem edoceret, & sanctitatem ineffabilem aspicientium oculis demonstraret. At interna mentis eius occupatio, non aliud quam sapientia, charitas, iustitia, puritas, & omnis virtus, ac sanctitas fuit. Hæc intellectus eius, & voluntatis humanæ opera, externas actiones regebant, & quasi vita fouebant, & in

immem

Prosper.
lib. 2. de
vocat. ca.
35.
Matth.
25.

Psal. 1. 2.

2. Tim. 3.

Ephes. 4.
24.

Ambros.

immensum pulchritudine & omni perfectione superabant. Actio enim externa, ut crassior & corpulentior, non est capax tanti decoris atque actionis mentis, quæ subtilior, & ab omni concretione materiae defæcata, potest esse multo perfectior. Unde cum Christus per humilitatem exterioris se deiecit, multo sublimius per eandem virtutem interioris se submisit: cum per mansuetudinem iniurias sine clamore & querimoniis accepit, multo mansuetius, quam externa species præferbat, voluntate sustinuit: cum per obedientiam se in passionem & mortem dedit, multo feruentius & obediētius, quam ostendebat passio oculis humanis obiecta, ludibria, & verbera, & ipsam necem terribilissimam fuit amplexus. Et tandem, cum aliquam aliam virtutis actionem exterioris protulit, multo præstantius eam (quia ita natura virtutum internarum fert) interioris actu voluntatis exercuit.

Ecce tabernaculum fæderis, exterioris quidem pulchrum, sed interioris pulcherrimum, quod oculis corporis offerebat opera vniuersarum virtutum admiratione dignissima, sed oculis mentis, quæ gestabat animo, maiora & admirabilia monstrabat. Ecce arcam intus & foris deauratam, quam tamen ita aurum sanctitatis exterioris texit, ut interioris in mente multo abundantius operiret. Ecce librum scriptum intus, & foris signatum sigillis septem. Ipse Christus liber est, de quo canit regius Psaltes: Et in libro tuo omnes scribentur. Et ipse de se ait per os Isaia: In manibus meis descripsi te. Illud autem, in quo aliquid scribitur, ad munus libri subeundum destinatur. Est autem hic liber scriptus intus & foris: intus scriptus est, innumeris omnium virtutum operibus, foris verò, multis earundem virtutum externis actionibus. Multa sunt in tegumento huius libri, scilicet in eius carne, descripta, quæ nos viâ sanctitatis edocet, sed multo plura in eius chartis, nimirum in animæ viribus, exarata. Nam & codices apud nos, si aliquid exterioris in operimento scriptum continet, certum est, quia interioris in chartis ex quibus concinnantur, plura & subtiliora contineant. Plus dico, ait Bernardus, hunc sensum attingens, idem etiam liber est, qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inueniretur aperire hunc librum? Indignum se profiteretur & ipse Baptista Ioannes, quo inter natos mulierum maior nemo surrexit. Non sum, inquit, dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Venerat enim ad nos calceata maiestas, diuinitas incarnata: venerat Dei sapientia, sed in libro clauso utique & signato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant signacula libri. Sed prætereundum non est, quod hic liber sanctissimus atque pulcherrimus, & intus ac foris scriptus signatus dicitur, & quasi velamine obuolutus, ut necesse sit, illum euoluere, ac detegi, ut intus & extra possit ab hominibus legi. Quare hoc? Nisi ut intelligamus, Saluatorem nostrum, ita virtutum omnium opera compleuisse, ut voluerit ad tempus propter nostram eruditionem abscondi; & nos simul cum virtutum, tum externarum tum internarum, doctrina, præsertim ad humilitatem incitare. Est enim homo procliuus ad malum; & natura in donis quoque gratiæ se ipsam querit, & ex eis sæpe non diuinum, sed suum honorem captare concupiscit. Appareat ergo Christus septem sigillis obsignatus, & rebus, quæ ipsum apud homines deiciebant, absconditus, & homines ex eo discant intus & foris se ipsos multiplici virtute describere, & (quod ad se attinet) per humilitatem occultare. Quæ verò fuerint illa septem signacula, quibus Christi dignitas tegebatur, idem sanctus Pater Bern-

Apoc. 5.
1.
Psal. 78.
15.
Isaia 49.
19.

Bern. ser.
1. de Resurract.

A nardus declarat. Septem quædam arbitror inueniri, inquit, quibus maxime celebratur in carne præsentia maiestatis, ut non posset aperiri liber, & sapientia, quæ latebat, agnosci. Sunt autem, quæ occurrunt interim, matris desponsatio, qua partus virginis & conceptionis puritas velabatur. Infirmitas etiam corporis, qua nimirum plorans, vagiens, latens, & dormiens, & cæteris subiaccens necessitatibus carnis: latebat inter hæc virtus diuinitatis. Sic & circumcisionis signum suscipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum. Et item in Ægyptum fugiens à facie Herodis reguli; nec Dei Filius agnosci poterat, nec rex cæli. Quid trina illa tentatio iunici, in deserto, in pinnaculo, supra montem? Si Filius, Dei, inquit, es, dic vt lapides isti panes fiant: Et item: Mitte te deorsum. Neutrùm Christus fecit: vt signaretur liber, vt falleretur astutus. Denique eò vsque seductus est, vt haberet iam pro constanti, hominem esse purum, & in tantam velaniam superbia cæca proruperat, vt non diceret ultra: si Filius Dei es; sed: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Sextum est, signaculum crucis, vbi pependit inter latrones, & cum iniquis deputatus est Dominus maiestatis. Clausit & sepultura librum hunc, nec vllum signaculum omnino sic obstruxit, sic occultauit magnum pietatis sacramentum. Sepulto nimirum Domino, sola restare desperatio videbatur, ad eò vt discipuli dicerent: Quia nos sperabamus. Quis non illo fletet in tempore clausum arcibus librum, & non esse, qui aperiret? Sed ne fleueris vltiâ, Ioannes sancte, etiam tu noli flere, Maria. Procul sit luctus, tristitia nebula dissipetur. Letamini in Domino, & exultate iusti, & gloriâmini omnes recti corde. Dignus est Agnus, qui occisus est, leo, qui surrexit. Postremò liber ipse dignus est aperire se ipsum. Resurgens nimirum à mortuis, resurgens autem virtute propria, & post tres dies sicut prædixerat, testimonium perhibentibus inimicis, & resurgens in tanta maiestate & gloria: indicat manifestè quæcumque prædiximus signacula, vel operimenta, voluntaria, non necessaria, nec conditionis fuisse, sed dignationis. Hactenus Bernardus.

Hæc, quæ hactenus diximus, ad duo priora pertinent, in vita Christi reperta; sed nunc tertium inquiramus, quomodo scilicet vna actione virtutis aliam edocebat, & vno opere ad alia plurima homines excitabat. Id sanè facile intelligimus, dum quodlibet Christi opus meditamur. Humilauit semetipsum propter nos, & hac humilitate non tantum humilitatem docet, sed & nos ad charitatem allicit erga eos, propter quos diuina maiestas se deiecit, & ad misericordiam inuitat, erga eosdem, quorum miseras imbecillitatesque suscepit: Et ad patientiam, vt contemptum sustineamus: & ab obedientiam, vt Dei voluntatem nostram in aduersis & abiectis præferamus: Et ad gratitudinem, vt propter eius immensam dignationem à gratiarum actione, & eius laude nunquam cessemus. Sic deuota anima quamlibet Christi actionem in exemplum trahit, & in incitamentum aliarum assumit. Quia sicut lumen solis (Philosophia docente) substantia quidem lumen est, virtute tamen est calor, & decore, & perfectio inferiorum corporum, quia sol lumine suo ea calefacit, promouet, & ad decorem perducit: ita quælibet virtus Christi, exempli gratia, humilitas, substantia humilitas est, potestate verò est omnis virtus, quia ad omnem virtutem præstandam inducit. Nec incongruè ob hanc virtutum Christi proprietatem, dicemus ipsum fuisse grano sinapis comparatum; quo-

Bern. ib.

M. 11b.
4.3.

Luce 24.
22.

Psal. 31.
11.

Luce 13.

niam sicut hoc granum plus operatur, quam ex eius pusillitate præsumi posset: ita Dominus quamlibet suam actionem, etiam minimam, tanta actimonia & calore succendit, ut ea ex vna virtute ad aliam trahat, & vnico exemplo suæ puritatis, quod imitatur, ab omni tentatione nos protegat. Ipsum autem granum sinapis fuisse indicatum, Ambrosius luculentissima oratione patefacit, dum in quodam sermone sic scribit: Arbitror hoc ipsi Christo Domino rectius comparari: qui nascendo in hominem humiliatus, ut granum est: ascendendo ad cælum, exaltatus, ut arbor est. Granum planè Christus est, dum patitur; arbor est, cum resurgit. Granum, inquam, est, cum famem esuriens sustinet: Arbor est, cum quinque panibus saturat quinque millia virorum. Ibi sterilitatem humana conditione patitur, hinc fertilitatem propria diuinitate largitur. Granum autem dixerim Dominum, cum cæditur, contemnitur, increpatur: arborem autem, cum cæcos illuminat, mortuos resuscitat, peccata condonat. Sic Ambrosius. Hoc ergo granum exterius aliquid virtutis præfert, sed interius maiorem virtutem habet. Granum est, sed terræ mandatum, non iam in oïas, sed in arborem magnam assurgit. In cuius ramis volucres cæli, id est, iusti, cœlestia concupiscentes, habitant, & à fructu eius, non tantum condimentum ad alios cibos edendos accipiunt, sed & omni se cibo, nempe omnium virtutum exemplo, reficiunt. Merito ergo Origenes ait: Propositus est nobis ad imitandum, Christus Iesus. Illud exemplar firmum est, quod qui sequi cupit, securus ingreditur. Et Basilius sapienter monuit cunctas actiones Christi non negligenter, nec quasi per transitum, sed intentissime & profundissime esse meditandas, quia quælibet eius actio, & quilibet sermo, omnis pietatis & virtutis est regula; adeo ut ex singulari aliquo eius opere rectè perpenso, ad multa præstantissima virtutis opera moueamur. Et sicut ille, vnicum Verbum Patris est, quo tamen non vnum tantum, sed omnia dicuntur, tum visibilia, tum inuisibilia: tum facta, tum facienda & possibilia: tum creata, tum increata, quia Pater illo Verbo suo, se, & ipsum Verbum, & Spiritum sanctum, & quæcumque sub eius potentiam cadunt, dicit: ita quælibet actio eius vna cum sit, ratione tamen perfectionis immense multiplex ad persequendum suo exemplo, & efficax ad omnem virtutem edocendam inuenitur.

Si ergo spiritualis vir, imitator est Christi, & suæ vitæ conuersationisque sectator, ex Christo discat, quomodo virtutum actiones exerceat. Sit tabernaculum Dei intus & foris pulchrum, & templum omni ex parte optimè edificatum. Vos enim estis templum Dei viui, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi in populum. Sit arca intrinsecus & extrinsecus deaurata, illo auto puritatis mundissimo, quod numquam sentiet corruptionem. Sit liber scriptus intus & foris, qui siue in tegmine, siue in chartis conspectus, habeat vnde aspicientes & legentes erudiat. Foris scriptus erit, si omnem suam actionem externam ad aliquam virtutem contenderit pertinere. Tunc autem opus externum est opus virtutis, cum non ex arida quadam consuetudine, sed ex electione fit, & in virtutis finem, ac Dei gloriam amoremque dirigitur, cum debitis circumstantiis ornatur, cum ad hoc, quod mentem non distrahatur, tranquillè profertur. Id quo pacto præstandum sit, aliquo exemplo pandamus. Ad aliquod ministerium animarum, o vir Dei, ut ad docendum, vel prædicandum, vel ad excipiendam confessionem

A egrederis, si illud ex aliqua sinistra intentione, vel ex arida consuetudine, si tepidè & oscitanter, si nimis sollicitè, & quasi tuis viribus fidens præstes, eo ministerio imperfectiones tuas, non virtutem promouebis. Si verò ob Dei gloriam animarumque salutem, illud opus suscipias, si ex proximis tuis, ignorantiam, aut duritiam cordis, aut peccatum amouere quæras, si feruèdè exequaris, si mentis serenitatem & Dei præsentiam conseruare studeas, virtutem illam, cuius est illud opus, augebis, & in ea mirum in modum proficies. Idem de aliis operibus ordinarij iudicij facito. Neque enim te ad extraordinaria & nunquam audita vocamus, sed ad ea studiosè & fructuosè præstanda, quæ quotidie facis, impellimus. Quæ profectò rectè (vt par est) facta, & ex actuali sine virtutis assumpta, potentia sunt, virtutes ad magnam perfectionem prouehere. Si opus namque ex fine alicuius rei terrenæ facias, amorem proprium & vitium aliquod pingue facies: Si verò idem opus ex fine virtutis in medium producas, virtutis illius incrementum habebis. Ad quod sapienter dixit Bernardus: Nec cessamus ab operando hoc cibo, etiam cum terrenis fortè occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ charitatis intuitu, quoniam dissimilis nobis intentio est, ab his quorum laborem periturum esse prædiximus. Dissimili proinde radici inhærens labor similis non similiter habet perire, quoniam radicatus est in ea, quæ nunquam perit, æternitate. Hæc ille. Si verò ex sola consuetudine opereris, quasi colore, aqua misto, aut albugine oui, virtutem pingis, quam insurgens tentatio delet, vel aduersitas decolorat: at si opereris ex electione & intentione recta, quasi colore, quem oleum liquefecit, virtutem delineas, quæ sic delineata, & menti veluti tabulæ, impressa, nulli vento tentationis, aut pluuiæ aduersitatis cedit. Denique dum operibus bonis oscitanter, aut imprudenter, aut ex immoderata sollicitudine studes, quia substantiam bonam operum inficis, laborem tuum & industriam amittis. Vestis quippe ex optimo panno facta, sed nec corpori aptata, nec bene consuta, corpus decenter non tegit, immò gestantem ludibrio & risu aliorum exponit; sic opus virtutis minus prudenter, minus feruèdè, ac minus tranquillè assumptum, animam habitu virtutis non decorat, sed magis ineptiarum circumstantiarum imperfectione deformat.

Animi tranquillitas, ait Basilius, nihil aliud est, quam virtutum fecundissimus fons. Ergo è contra turbatio, & inquietudo, & distractio, erit vitiorum & imperfectionum origo. Sanctis ergo operibus, & sanctè factis homo noster exterior vestiatur: in motibus eius modestia, in conuersatione circumspectio, in rerum vsu paupertas, in cura corporis parcitas & asperitas, in occupatione vtilitas proximorum eluceat. Nihil sit in eo, quod aspicientes non edificet, nihil, quod virtutem non doceat: & siquidem externa opera, quasi verba foris, in libro hoc mystico scripta sunt, nullum sit opus, quod Dei gloriam, & bonitatem homini prærogatam non ostendat. Hanc externorum operum perfectionem & pulchritudinem petit à fidelibus Petrus Apostolus: Conuersationem, inquit, vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrahant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos confiderantes, glorificent Deum in die visitationis. Primum profectui proprio & virtutum augmento, conuersatio bona deseruit: deinde adificationi proximorum prodest, qui licet alieni à nobis ex consideratione nostrorum bonorum operum, & inculpatæ vitæ nostræ, ex auersione in amorem mutantur, & ad con-

Ambros. ser. 2.

Origen. hom. 7. in Ex. sch. Basil. Const. mo. nafi. c. 2.

2. Cor. 6. 16.

Bern. ser. contra vitium ingratiud.

Basil. in const. mo. nafi. c. 5.

1. Petr. 2. 12.

uersionem

De Es. Tom

uersionem ad Deum disponuntur, & in die, quo Deus ipsos visitauerit, & corda eorum sancta inspiratione tetigerit, facilius diuinam vocem excipiant. Tunc ipsi Deum glorificant, & nos instrumenta huius gloriæ repetimur. Quem laborem, remunerator ille largissimus, tum in futura vita cumulabit, tum in hac virtutum incrementis afficiet. Cuius rei typus præcessit in Ioseph, Patriarcha sanctissimo, qui ex optima conuersatione ab hero cognitus, quod Dominus esset cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigerentur in manu illius, præfecit ipsum domui suæ, & vniuersam substantiam suam eius gubernationi commisit. Et ecce virum iustum in conditione seruili conseruis suis prælatum, & post liberationem à vinculis principem Ægypti constitutum.] Sic ille, qui opera virtutis externa optimè præstat, dum viuat in hac vita seruili, inter alios eminet, & postquam ergatulum corporis egressus est, quasi perfectus vir magnum in cælis obtinet principatum.

Gen. 39.

Psal. 44.

Sed hic mysticus liber, nempe iustus, ad Christi imitationem intus quoque virtutis operibus scribitur. Ibi maiorem animæ pulchritudinem collocatam sciat. Omnis enim gloria, omnis pulchritudo, omnis splendor eius filia regis ab intus. Habet quidem illa fimbrias, id est, opera exteriora, quæ sunt tanquam oræ interioris vestimenti; & circumdata est multiplici sanctorum & vilium cæremoniariarum varietate: at suam gloriam, id est, pulchritudinem, non tam in his, quam in interioribus virtutum actionibus sitam existimat. Scit enim à Gregorio scriptum esse: Quisquis exteriora sua bene disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sancti verò omnes quia & exteriora sua circumspectant, ut bona de se exempla fratribus præbeant, & interiora sua vigilanter attendunt, quia se irreprehensibiles æterni iudicis obrutibus parant; in circuitu oculos & intus habere perhibentur: magisque se, quo Deo placeant, sua externa componunt. Comparatione ergo eorum, quæ iustus vir intus in mente scripta esse curet, omnia externa opera, licet multa sint & perfecta, pauca & minima existimantur. Virtutes namque præcipuè actionibus internis crescunt, quæ velut externarum actionum origines & vires animæ, in quibus virtutes residunt, afficientes, efficacius eas generant, & augmentant. Hæc sit præcipua proficientis cura, actiones interiores humilitatis, obedientiæ, mansuetudinis, & reliquarum virtutum, & præsertim diuini amoris iterare, & sapissime, quoad eius fieri possit, repetere. Opera enim externa cum circa visibilem materiam versentur, & ab aliqua interueniente occasione dependant, non possunt quocumque tempore elici. Immo aliquando per multos dies occasionem cuiusdam virtutis exercenda non inuenies. Inter eos, qui te sustinent, & diligentissimis mulcent obsequiis, raro patientiæ occasionem captabis: in mediis honoribus, & dignitatibus paucas occasiones humilitatis habebis: si omnia abundant, vix aduerter, in quo exerceatur paupertas. At opus virtutis internum non à materia vel occasione externa, sed à sola consideratione intellectus pendens est, quam potest homo, & otiescumque voluerit, elicere, & ea præuia ac ductu voluntatis affectus & virtutum actus iterare. Si itaque velit quis, exempli gratia, in humilitatis virtute proficere, externæ dei electioni, seu humilitationi suæ diligenter studeat: si occasiones se humiliandi non viderit se offerant, eas quaerat, non minori auiditate, quam ambiciosus honores & dignitates captat. Sed quia non semper occurrit occasio propriæ abiectionis & contemptus, etiam quaerita, actionibus inter-

A nis eliciendis sedulo & feruenter insistat. Obiciat oculis mentis propriam humilitationem, non à suo statu alienam, & quæ nunquam erit, sed illam quæ aliquando fortassis occurrerit. Et pulchritudinem, ac meritum humilitatis aduerterens, & quam sit Deo grata, & à Christo dilecta, breui consideratione expendens, eam voluntate & desiderio suscipiat. Postea alterius humilitationis recorderetur, quam elapsis diebus refatauit, & repulit, seque ipsum magno merito exuit, & à Christi imitatione desciuit: de hoc sui profectus detrimento tristetur, & doleat, & in simili occasione se ad suum profectum, eam nequaquam pretermittendum esse constituat. Si honore afficiatur, illum honorem interius respuat, atque contemnat, & eo indignum se reputer: si despiciatur, & in extremo loco sinatur, id æquam existimet, & libenti animo ferat, & sic mille alios actus humilitatis interius eliciat, quos humilitatem sitientibus vnctio dictabit: & eodem modo in aliis virtutibus exercendis procedat. Nec adhuc sit hac exercitatione contentus, sed illustrium desideriorum & insignium actuum adiectione magnificet. Humilitatis amator optet, si fieri posset, sanctorum omnium experta ludibria: obedientiæ sectator, subditorum omnium labores presuraturaque desideret: mansuetudinis cultor, omnium eorum, qui aliquid pro Christo passi sunt, concupiscat iniurias. Dat elemosynam pauperi? Dicat ex corde: Si ego possem, ô Domine Deus meus, omnium egenorum miseris subuenissem. Concionem est habiturus? Dicat: Si mea subesset potestati, non coram paucis hominibus, sed in conspectu omnium infidelium tuam, ô Deus, fidem & gloriam annuntiassem. Se ipsum aliqua corporis afflictione castigat? Dicat ex animo: Si corpus meum posset ferre, omnium confessorum asperitates suscepissem. Verbum minus gratum, minusue reuerenter prolatum, à subdito vel à minori audit? Dicat: Et ego, Domine, pro amore tuo, non solum hanc iniuriam lenissimam, sed grauissimas etiam contumelias tolerassem. Sic interius opportunè, importunè: die ac nocte, in occasione, & extra occasionem: solus, & aliis associatus, tristes, & lætus, nunc hanc, nunc illam virtutem exerceat, & in hoc interno labore præcipuam partem spiritualis profectus positam esse sciat. Nulla ad hos actus, sicut ad opera externa, opportunitas expectanda est, nullum tempus excipiendum, nullus locus incongruus reputandus: Ecclesia, & cella: Oratorium, & lectus: atrium, & triclinium, & quilibet alius locus aptus est, ut mens deuota in eo his actibus crescat, & virtutibus augendis, ac profectui promouendo diligenter intendat. Tantum discretionis, omnium virtutum matris, meminerit, & considerata duplici mensura virtutum, & gratiæ sibi concessæ, iugiter operari non prætermittat.

Hi sunt sermones optimi, quibus iustus interius scribitur, qui si solis externis operibus, licet bonis, esset contentus, quasi liber exterius in operimento exaratus, & in chartis vacuus, inueniretur. Modicam virtutis accessionem faciet, qui sola externa opera exercere decernit: dicente Laurentio Iustiniano: Parum operatur, quamuis multa agat, qui non amplius agit affectu, quam actu.] Et merito quidem ita dictum est, quoniam sicut humana vita, non tam in externis actionibus, ab anima procedentibus, quales sunt progressio, comestio, & sermocinatio, quam in actionibus internis intelligendi & volendi conspiciuntur: ita spiritualis vita, non tam in virtutis functionibus, quæ per corpus fiunt, quam in his, quæ a mente procedunt, consideratur. Præcepta, quæ ad actus interiores pertinent, credendi, sperandi, dili-

gendi,

Iust. li. de
discipl.
et perf.
mon. c. 6.

Cant. 1, 6.
Iob. 10.
2.
Psal. 24.
4.
Psal. 22.
3.
Psal. 26.
4.
Psal. 25.
8.
Psal. 88.
15.

gendi, potiora sunt his, quæ pro actibus exterioribus data sunt: ex quo facile est intelligere, maiorem vim proficiendi interno labori mentis, quam externa occupationi corporis inesse. Mens ergo exteriora virtutis opera non deferat, sed cum maiori sollicitudine actibus internis inuigilet. Quos omnes Bernardus non incongruè ad tria capita reuocauit. Interpretans enim illud: Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridijs,] addit: & alius quidam: Indica (inquit) mihi, cur me ita iudices,] vbi non sanè sententiam causatur, sed scrutatur causam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur, dicens: Vias tuas, Domine, demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Quas dixerit vias vel semitas, manifestat alibi: Deduxit me, inquit, super semitas iustitiæ. Ergo tria ista, anima curiosa Dei non cessat inquirere, iustitiam, & iudicium, & locum habitationis gloriæ sponi, tanquam viam, in qua ambulet, cautelam, qua ambulet, & ad quam ambulet mansionem. De qua mansionem sic habes in Propheta: Vnam petij (inquit) à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Et iterum: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Porro de reliquis duobus: Iustitia & iudicium, ait, præparatio sedis tuæ. Merito tria ista mēs deuota requirit, vt pote sedem Dei & sedis præparationē. Et pulchrè in sponiæ prærogatiuam concurrunt pariter omnia ad consummationem virtutum, vt de forma iustitiæ sit formosa; de iudiciorum notitia cauta; de desiderio præsentis seu gloriæ sponi, casta. Talem profus ecet esse sponiam Domini, pulchram, eruditam, & castam. Hactenus ille. Ex quo apparet, animam sanctis cogitationibus & meditationibus erudiri, iustitiæ, id est, omnis virtutis, affectibus formosam fieri: & desiderio ac amore cœlestium emundari. Exteriores igitur virtutis actiones sedulo diligentèrque suscipiat, sed eas internis actibus informet: & cum illæ ex necessitate cessauerint; isti, qui solum à gratia nobis assistente, & ab hominis voluntate pendent, cessare non debent. Sit anima sicut apis, quæ in alueario nequaquam ociosa manet, sed suauissima mella conficit, intra se ipsam affectibus, siue internis actibus dulcissimos fauos mellis, id est, virtutes ipsas efficit. Nam sensibus vt, & sensibilia percipere, est quasi flores carpere, ex quibus iustus vir per intellectum & affectum mel conficit, dum omnia, quæ videt, quæ audit, quæ odoratu aut gustu percipit, & quæ contrectat manibus, in vsum boni, ad propriam confusionem, & humilitatem augendam, & ad incrementum aliarum virtutum, conuertit.

Exercitatio tandem virtutis, præter hæc duo, tertium etiam requirit, vt scilicet cuiusdam virtutis actibus, non tantum ipsam, à qua procedunt, sed aliam queramus, vt quasi accessione amicorū, ad id quod cupimus, consequendum inuenimur. Rex enim, qui solus non potest hostem vincere, solet alium regem amicum in auxilium euocare. Ita & vna virtus, quæ regina est, aliam ad vincendum vitium sibi contrarium aduocat, cum anima ad huius victoriam, non propriis solum virtutis actibus, sed alienis quoque, id est, alterius virtutis operibus elaborat. Vnam autem virtutem ad alterius adeptionem admodum esse vilem, Deotheus ex patrum sententia docet, sic scribens: Hoc autem ignorare vos nolo, eum, qui libenter ægro deseruiat cum cognitione, releuari mirabiliter ab animi passionibus & diaboli impugnationibus. Noui enim fratrem acriter oppugnatum à fornicationis demone, & cum ægro ex dyfenteris deseruiret, ab hoc bello esse liberatum. Et Euagrius

Dorothei, doct. 14.

A natrat de seniore quodam maximo, quod discipulum suum, huiuscemodi phantasmatis nocte oppugnatum hac via liberauerit, indico scilicet illi & ieiunio & ægri curam. Et de re hac interrogatus respondit: Nihil esse quod adeo passiones huiuscemodi extingueret vt misericordiam. Hæc ille. Sed & Petrus Apostolus videtur huic doctrinæ fauere. Vos autem, inquit, curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Est ac si diceret: Fidet exercitationem assumite ad virtutem, id est, fortitudinem acquirendam; quia mysteria fidei efficaciter credita, attentè que considerata, mirabiliter animam roborant ad sustinendam quæque aduersa occurrentia. Fortitudinis laborem ad obtinendam scientiam acceptate; quoniam fortiter aduersa tolerantes, & quasi à lacte sæculi auulsi, apti eritis de rebus agendis illustrari. Scientiæ studium in abstinentiæ augmentum collocare: nam cognitio agendorum & cauendorum, hominem à nimio cibo & potu abstrahit, & à crapulæ & ebrietatis mibo auerit. Abstinentiæ parcitatem ad patientiæ incrementum accipite; nam qui scit, hunc animale appetitum refranare, dicit in rebus aduersis patientiam habere. Patientia fit vobis vsui ad pietatem: nam qui sine indignatione patitur, ipsa mentis lenitate ad Dei cultum reuerentiæque disponitur. Pietas amorem fraternitatis foneat, quia dum Deo cultum exhibetis, & eius benignitatem admiramini, facilitatem ad diligendos fratres, & eis benefaciendi desiderium experiemini. Ac tandem amore fraterno erga Deum charitatem prouehite, quia hoc præstantissimum sui amoris donum ille beneficis, & amatoribus fratrum impertit. Vnius ergo virtutis actiones ad aliam assequendam iuuant, & impedimenta tollunt, adiūmque aperiunt, vt hæc, quam optamus, introeat. Cum enim virtutes vniuersæ, sorores sint, non mirum, si se mutuo adiuuent, & non solum propriis actibus quælibet, sed sororis etiam suæ studiis accrescat. Vidimus certè, summa quadam taciturnitate immoderatum risum & morum leuitatem vincij; charitatis operibus donum orationis & contemplationis obtineri; dono orationis castitatem prouehi; castitate, humilitatem, & erga Deum gratitudinem comparari. Et sic dum vna virtus in auxilium alterius accersitur, & vt altera pullulet, exercetur; illa suis propriis actibus crescit, & mens, pro alia assequenda, in studio illius prioris defudans, hanc etiam à Domino promeretur. Hoc ergo instrumentum in hoc positum est, vt qui aliquam virtutem obtinere desiderat, eam exercitatione actionum ipsius, tum internarum tum externarum discat, & aliarum etiam virtutum actiones, ad eam obtinendam & promerendam, assumat.

2. Petri. 1.5.6.7.

Eas Virtutes à quolibet iusto exercendas esse, ad quas vocatur: ac de seruore in exercitatione seruando.

C A P V T I I

NON Omnes homines iustos ad eandem vocationem fuisse vocatos, constans Ecclesiæ, & omnium fidelium rectè intelligentium sententia est, quam ex spiritu sancto per os Pauli loquente susceperunt. In cuius epistolis legimus: Et ipse, scilicet Christus, dedit

Ephes. 4. 11.

quosdam

quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores & Doctores.] Quibusdam scilicet datum est ministerium Apostolatus, vt essent Ecclesie capita, & fidem per totum orbem disseminarent; aliis donum prophetandi, vt occulta detegerent, ac futura prædicerent; aliis onus euangelizandi, vt bonum nuntium Christi aduentus & legis gratia conserberent; aliis vt essent pastores & doctores, qui docendo, populos pascere, & pascendo, docerent. Non singulis data sunt omnia ministeria, sed singulis singula: Nam vnique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.] mensura autem non omnium donorum aggregationem, sed donorum partitionem designat, vt cuique propria quædam vocatio, proprium ministerium, ac donum obtingat. Et id quidem meritò, quoniam Ecclesia vnum est corpus, ex variis partibus membrisque compactum, quorum quodlibet non omnia munera, sed congruum sibi munus exercet. Si enim quoduis membrum omnia ministeria obiret ad vitam spiritualem pertinentia, non esset corpus ordinatum: & si singula membra vnum tantum ministerium haberet, non esset corpus perfectum: quare necessarium est ad ordinem, & perfectionem huius corporis, vt quodque suum munus habeat, vt cum aliis non tam munere quam amore conueniat. Si totum corpus oculus, ait Paulus, vbi auditus? Si totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem posuit Deus omnia membra, vnum quodque eorum in corpore sicut voluit.] Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus. Multa, inquam, membra, non solum forma, sed actione distincta. Si enim omnes, inquit Anselmus, essent vnus officij vel operis, quomodo impleretur reliqua necessitas corporis, cum constet multis officiis opus esse ad gubernationem corporis? Nam Ecclesia superni capitis corpus est. In qua alius alta videndo, oculus: alius recta operando, manus: alius ad iniuncta discurrendo, pes: alius præceptorum vocem intelligendo, auris: alius malorum factorem bonorumque fragrantiam discernendo, naris est: Qui corporalium more membrorum, dum vicissim sibi accepta officia impendunt, vnum de semetipsis omnibus corpus reddunt, & cum diuersa in charitate peragunt, diuersum esse prohibent, vbi continentur. Si autem vnum quid cuncti agerent, corpus vtique, quod ex multis continetur membris, non esset; quia videlicet multipliciter compactum non existeret, si hoc concors membrorum diuersitas non teneret.] Hæc ille.

Si autem hæc similitudo corporis aptissime fidelium varia ministeria patefacit, non minus varietatem vocationum ipsa Ecclesia natura substantiaque declarat. Nam Ecclesia est domus Dei; est Palatium summi regis, ad cuius splendorem & ornatum necessarii sunt multi serui, ad diuersa ministeria vocati. Quidam in rebus externis, quæ plurimæ sunt, Deo seruiunt, quidam in intima familiaritate cum rege, & in rebus interioribus occupantur: alij spiritu robustiores, munus vtrumque suscipiunt: & hi omnes ita sunt actibus & vocatione distincti, vt tamen sint pace & amore coniuncti.

Vniuersè verò iustorum vocationes, quasdam virtutes habent communes, sine quibus haud quaquam possunt rectè administrari; alias verò peculiare, quas hæc vocatio & hic status exigit, ille verò minimè requirit. Immo intra eundem statum, eandemque vocationem varia solent esse ministeria, quorum vnum ab vna virtute, aliud verò ab alia depèdet. Quod per compara-

tionem ad ministeria reipublicæ facile intelligitur. Omnia enim exigunt nonnullam prudentiam in agendis, fidelitatem erga maiores, æquitatē erga conciuēs. At robur corporis, & cor in periculis intrepidum est necessarium militibus, quæ nihil referet, si senatoribus iustitiam administrantibus non adsint. Et peritia legum est necessaria iudicibus, parum autem attinet, quod milites sint notionis legum ac scientiarum expertes. Et sic discurrens per munera ciuitatis, facile perspiciet quædam vni ministerio esse vtilia, quæ alteri profus sunt inutilia. Ita in Ecclesia quædam sunt virtutes omni vocationi & statui ita necessaria, vt sine illis rectè geri non possit. Nam siue quis vitam actiuam, siue vitam contemplatiuam, aut mistam profiteatur; siue temporalibus rebus intendat, siue doceat, aut confessiones excipiat, aut populo verbum Dei proponat, aut aliud quid faciat, non poterit, vt oportet, sine humilitate, sine fraterna charitate, sine patientia præstare, & sine aliis virtutibus similibus, quæ sunt spiritualis vitæ partes, & virum iustum constituunt, & animam sanctam exornant. Aliæ verò virtutes sunt, aut aliæ virtutum actiones, quæ vni statui omnino congruunt, & alij potius officiant. Vocatus enim ad solitudinem, iugem lectionem, assiduam psalmodiam, ad multas horas contemplationem exerceat: quod si vellet operibus misericordie vacare, discordes componere, carceres visitare, & alia munera similia actiuorum suscipere, manifestè deficeret. E contra verò ex vocatione curæ animarum additus, ad ea se applicet ministeria, quæ ad lucrandas animas instituta; at si curat, totum tempus in oratione & lectione collocare, quibus ab vtilissimis muneribus auocaretur, non profectum aliquem sed detrimentum incurreret. In his etiam, qui statum colunt, vtramque vitam, actiuam & contemplatiuam continentem, non minimas illusiones ex huius documentis prætermissione animaduertimus. Nam quidam eorum vna sui status parte neglecta, aliam nimia & immoderata cura suscipiunt: & ita negotiis & operibus misericordie se tradunt, vt tempora lectioni & meditationi destinanda surripiant. Alij delectantur ita studio lectionis & orationis, vt ferè nihil temporis in ministeriis animarum impendant. Vtrique errant; quia ita deberent Liam & Rachelem ducere, vt vtrique satisfacerent, & pro vnus amore alteram non relinquerent. Quid de aliis dicam, qui ad concionandum vocati non sunt, ad idque muneris talentum non habent, & quotidie volunt concionari? Vel ad docendum sunt inidonei, & ingenij claritate & subtilitate parum exulti, volunt tamen magistri nominari, & alios docere: Quid de aliis, qui naturali prudentia, & suauitate, & reliquis ad gubernandum carent, sed ambitionis specie decepti appetunt imperare, & aliis erinere? Hi omnes si in virtutis opera, ad quæ vocantur, incumberent, & aliena à sua vocatione prætermitterent, maiori mentis tranquillitate & sanctitate pollerent. Quia Dominus, quos ad aliquod munus vocat, specialiter adiuuat, & vt in eo virtute semper crescant, efficit: quos autem ipse non vocauit, sed illi se ingererant, specialibus illis auxiliis destitutos dimittit. Ad quod verò ministerium quisque vocetur, non ex desiderio sensualitatis, nec ex ambitionis, aut curiositatis, aut propriæ quietis affectibus, sed ex obedientia ducti, & Prælatorum imperio, ex ecclesie electione non ab electo procurata, & ex diuina inspiratione, & ex mentis in omni virtute progressu cognoscitur. Si enim obedientia te ad munus suscipiendum moueat, & Prælati, qui ius habet præcipiendi, in eo te constituat, à Domino huiusmodi munus accipis, Prælati

manifeste dicente: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.] Si Ecclesia te, nec procurantem, nec desiderantem, nec cogitantem, immo nec somniantem, quin & timentem & reluctantem aliis præficiat, à Deo ipso præficeris, qui corda electorum mouet, vt dignum ministrum inquirant. Si assiduis inspirationibus ad statum perfectionis, vel ad munus aliquod salutis animarum exciteris, in quo non sit honor, sed onus; non requies, sed labor; non delectatio, sed abnegatio; signum est te à Deo ad illud munus inuitari. Si denique in his spiritus tuus adolescat, virtus proficiat, gustus celestium augeatur: si sentias, quia quotidie efficeris corde humilior, ad obediendum promptior, ad sustinendum mansuetior, ad proficiendum largior, ad diligendum & contemplan- dum purior, bene poteris cogitare, quia à Deo vocatus es, vt munus illud subeas, quod non tua voluntate, sed celesti nutu suscepisti, & in eo virtutis augmenta comparasti.

Vnusquisque ergo, non tantum virtutes omni statui vocationique communes, sed suo statui peculiari- bus diligenter exerceat, & earum actionibus ad perfectionem venire contendat. Ita illas amore & opere complectatur, vt istas non minori sollicitudine diligat. Illæ namque sunt veluti vitæ perfectæ fundamina, sine quibus non stabit: istæ veluti ædificationis partes, quæ si non adint, vita perfecta suum splendorem & decorem nequaquam obtinebit. Illæ sunt sicut panes, qui in omni conuiuio apponuntur: istæ quasi alij cibi, qui pro diuersitate regionum, aut temporum ab hominibus præparantur. Illas actiones oportet præstare, sed istas non omittere, quoniam tam istis, quam illis, Domini voluntati & imperio subicitur, proximos ædificamus, & mentis nostræ perfectionem prouehimus. Cui si aliquid necessarium deest, perfectio non erit. Quis autem dubitet, Spirituali conuersationi nostræ virtutes, etiam peculiari- bus status, ad quem vocati sumus, necessarias esse, sine quibus mutila & minus secura persistit? Quin & illæ primæ virtutes omni statui communes, veræ non erunt, si ab actionibus peculiarium virtutum, proprio statui debitis, separentur. Neque enim vera obedientia erit, quæ nos ad omnia non expedit, & in rebus nostræ vocationis nos non facit patere: nec vera patientia, quæ incommoda ex statu emergentia non sustinet: nec vera humilitas, quæ occupationes humiles fugit, & mundi splendorem non proterit, & quem sancti & perfecti viri amplectuntur, timet subire contemptum. Virtutes ergo status peculiaris cuiusque diligenter sectandæ sunt, sine quarum actionibus in eo statu posito impossibile erit, vitam spiritualem perfectam obtingere. Nemo quippe in virtute proficit, qui Deo iubenti non parat, & suo Domino vocanti non responderet. Quomodo autem ille parat, qui studiosas actiones sui status proprias non explet, & dum ad eas à Domino internis instinctibus inuitatur, obsurdescit? De isto sanè ipse Dominus pronuntiare poterit, quod scriptum est in Iob: Seruum meum vocavi, & non respondit: ore proprio deprecabar illum.] Seruum ille suum vocat, cum iustum, in aliqua vocatione positum, donis ad eam explendam accommodatis cumulat: seruus verò non respondit, cum dona illa in actionibus suo statui debitis non expendit. Hoc enim est quod dixit Gregorius: Vocat nos Deus, cum muneribus præuenit; respondemus verò vocationi eius, cum dignè iuxta precepta munera deseruimus.] Ore suo deprecatur, cum per Prælatos, per quos Deus solet loqui, & cum

per interiores instinctus iustum de rebus ipsius statui atinentibus admonet, qui tamen cum eas ad actionem non elicit, quasi surdus efficitur. Qui tamen audire curaret, si ista peculiaria virtutis opera quanti momenti sint, sciret. Hæc namque eo ipso quod ad ea vocatus est, sibi sunt vtilia, & alia licet fortè meliora aut speciosiora, quia non exiguntur, & opera debita impediunt, sunt proflua inutilia. Sed parum est dicere, quod sunt inutilia, quia etiam sunt noxia, & à regula discretionis aliena. Solitudo enim Anachoritis congruit; at tibi ad animarum lucra vocato nequaquam conuenit. Tibi è re est, prædicare opportunè, importunè, arguere, obsecrare, increpare in omni patientia & doctrina, illis verò hoc non est congruè, sed à turbis secedere, & os magis ad pallendū, quam ad prædicandū aperire. Huic rei non ineptè accommodare possumus quod Gregorius ad aliud propositum ait: Sape aliis officunt, quæ aliis profunt. Quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt, & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit, & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat.] Eadem omnino ratione quædam opera secundum se bona, quibusdam sunt apta, quia eorum vocationi seruiunt, quibusdam inepta, quia minimè eorum vocationi & statui conueniunt. Duplex igitur, si volumus virtute proficere, nos cura sollicitet, altera, vt virtutum opera, omnibus communia, diligenter exerceamus, altera, vt virtutum opera nostro statui peculiaria sectemur. Illæ nos studiosos vitæ Christianæ, istæ studiosos perfectioris status, quæ in vita Christiana sortiti sumus, efficiunt. Et ex vtrarumque virtutum operibus vna vita spiritualis perfecta coalescet, quam Christus gratissimam habebit, & præmio tandem perfectorum afficiet.

Tam hæc virtutes particulares, quam illæ communes feruiddè & diligenter exercendæ sunt, quia augmentum earundem virtutum his actionibus procuramus, & quia magno vniuersi Domino & creationi seruiamus. Virtutes autè (vt ipsum experimentū parui profectus nostri euidenter ostendit) actibus remissis non crescunt, & spirituales viri, qui ad diuinum obsequium, non timore, nec præmio, sed amore incitantur, non oscitantur, sed strenuè ac feruiddè illi deseruiunt. Illa virgo Beatissima, omnis sanctitatis ac virtutis exemplar, abiit in motana cum festinatione, & que adueniente in eam igne Spiritus sancti, splendorem Patris conceperat, ab eo expedita & agilis facta est, vt posset ad excelsa festinare. Christum etiam iusti si non carne, at gratia cõcipient, à quo expediti redduntur, vt possint ad perfectionis montem ascendere, rumpant moras, & torporem excutiant, gressibusque studiosorum operum non lentè se moueant, sed celeriter & festinanter ascendant. Ille, quem animo gestant, nominibus festinationis vocatus est. Vocat nomen eius, inquit, Accelera spolia detrahere: Festina prædari;] vt & ipsi iusti sciunt, quia debent celeriter obsequi, & festinanter operibus salutis insistere. Qui potuit spoliare infernum, & nos celeritè è potestate demonis possidentis eripere, potens est etiam, seruoitem, & celeritatem ad cooperandum nostræ salutis tribuere. Quid nos detinet, quid nos remoratur, si talem adiutorem habemus, cuius potestas mouet, voluntas seruorem præcipit, & nomen ipsum eius ad sollicitudinem in nostro profectu & festinationem inducit? Annon potestas eius seruos suos & iustos suos celeriter mouet: de quo canit David: Qui facis Angelos tuos, spiritus, & ministros tuos, ignem vrentem.] Spiritus suos, id est, spirituales

Greg. 3. p. pastoral. cura in prologo.

Lucia.

1. iul. 8. 3.

Psalm. 103. 5.

Iob. 19. 16.

Greg. 4. mor. c. 19

viros,

De 12. Tom

viros, Angelos, id est, nuntios suos facit, quia eos, qui spiritu viuunt, & spiritualia sectantur, ad ministeria animarum conuertendum assumit. Et hos spiritus ac ministros suos facit ignem videntem, quia facit ut in bonis operibus spiritu ferueant, & postquam in seipsis accensi fuerint, alios quoque eodem igne charitatis & feruoris absumant. Exponit Augustinus quoniam sint isti Angeli & ministri Dei, quorum ope ignis spiritualis in cordibus fidelium accenditur. Quomodo accipimus, inquit, qui facit Angelos suos, spiritus, & ministros suos, ignem flagrantem? Spiritus spirituales dicit. Bene facit Angelos suos spirituales, id est, nuntios verbi sui. Spiritus enim omnia iudicat, ipse autem à nemine iudicatur.] Vide spiritalem factum Angelum Dei. Non potui, inquit, vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus.] De spiritali quadam affectione missus est ad carnales, tanquam Angelus de caelo ad terram. Quomodo dicit: Et ministros suos, ignem flagrantem, nisi quomodo dicit, spiritu feruentes? Sic enim feruens spiritu, ignis ardens est omnis minister Dei. Nonne ardebat Stephanus? Quo igne ardebat? Et quis ille ignis erat quando lapidabatur, & pro eis, à quibus lapidabatur, rogabat? Cum audis, ignis est minister Dei, incensurum illum putas? Incendat licet, sed fenum tuum, id est, carnalia omnia desideria tua, vrat minister Dei praedicans verbum Dei. Audi illum: Sic nos exilimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.] Quomodo autem ardebat, cum diceret: Os nostrum patet ad vos, & Corinthij, cor nostrum dilatatum est.] Ardebat & flagrabat charitate, & ibat in eos, ut incenderet. Hunc ignem se missurum Dominus in terram dicebat, cum ait: Ignem venit mittere in terram. Quomodo gladium, sic ignem. Gladius diuidit affectum carnalem, ignis absumit. Totum in verbo Dei intellige, totum in spiritu Dei cognosce.] Hæc ille. Igitur potestas Dei est, quæ iustos feruore complet, ut & ipsius Dei efficacitatem imitentur, & virtutibus, quæ actionibus feruidis crescunt, augeantur, & alij eorum doctrina exemploque à malo in bonum mutantur.

Feruorem etiam in studiosis actionibus suæ voluntatis ostensione præcipit Dominus, qui ad sponsam suam, nempe ad iustam animam, in Canticis ait: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.] Si solum à peccato surrexit, & gratiam comparauit, amica quidem erit, anima, sed profectò columba non erit. Quomodo enim columba, quæ non per aëta pennis feruoris volat, sed super terram lentis tepiditatis gressibus reptat? Illi ergo volandum est, seu feruore properandum, ut columba dici mereatur. Sed si tantum à peccato surgat, & per feruorem vtrumque properet, iam amica & columba erit, sed formosa non erit, nisi etiam in sancto & discreto seruire perseveret. Feruor namque perseverans, sicut calor perseverans, fœditates spiritualis liquoris, id est, humanæ conuersationis, absumit. Ergo, in feruore persistendum est, ut anima de pulchritudine adepta laudetur. Atque adeo illi mandatum feruoris indicitur, ut non solum amica, id est, incipientis appellationem audiat, sed columbae etiam & formosae, id est, proficientis & perfectæ nomen acquirat. Et fortassis hoc Dominus mysticè indicare voluit, cum per Isaiam clamat: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, proparate: emite absque argento, & absque vlla commutatione, vinum & lac.] Nam si vinum formosae, & lac columbae tribuamus, & in

A vino perfectionem animæ, in lacte verò eiusdem profectum meditemur, iam festinatione, siue feruore, vinum & lac, id est, perfectionem & profectum, obtineri comperiemus. Sitientes, id est, feruentes, ad aquas veniunt, qui verò frigent, seu algent, aquas gratiarum habere contemnunt. Argento carentes, id est, pauperes & humiles, qui se omni bono vacuos putant, ad emendum properant, & sine argento, ac sine vlla commutatione, sed solis precibus, & gemitibus, & assiduo sanctarum actionum feruore profectum animarum & perfectionem comparant. Festinemus igitur, inquit Paulus, ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.] Illa enim requies verè magna, verè admirabilis, & incomprehensibilis, quæ timentibus Dominum parata est, non hærentibus in luto rerum terrenarum, sed celeriter currentibus patet. Et similiter atrium eius, nempe huius vitæ perfectio, vnica in hoc tempore animæ requies, non oscitantes, sed festinantes & feruidè operantes admittit. Qui non festinat in eam ingredi, in quoddam incidit incredulitatis exemplum, dum quodammodo similis incredulus & impius efficitur. Sicut enim antiqui illi Israëlita, Deo increduli, & de eius promissione desperantes, quia breui tempore post egressum ex Aegypto substituerunt; quadraginta annis per desertum vagati sunt, & tandem ab ingressu in terram promissionis depulsi: ita qui tepidè se gerunt in inquisitione veræ requiei, quasi per desertum suarum imperfectionum vagantur, & nunquam ad perfectionis requiem perueniunt. Hi interdum magna ex ambitione aggrediuntur, quæ Deo inuisa sunt, quoniam praua intentione vitata, cum tamen feruidi in minimis illi placeant, quia ea ex rectissima intentione & ex feruore præstant. Egresso Esau in agrum, ut ad cibandum patrem feram aliquam apprehenderet, vocauit Rebecca Iacob, dilectum suum, dixitque illi: Pergens ad gregem, affer mihi duos hædos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur.] Sciens videlicet suauitatem ciborum non tam in eorum nouitate, quam in modo condiendi & parandi consistere. Et Iacob obediens, communibus cibis patri placuit, & benedictionem præripuit. Sic multi communia, & minima opera tanto feruore, & tam pia Deo placendi sollicitudine faciunt, ut eius gratiam & benedictionem accipiant, cum tamen alij in maioribus laborantes, quia non strenuè & rectè operantur, benedictionem, quam optabant, minime consequuntur.

Ipsium quoque nomen Domini ad tenendum in sanctis actionibus feruorem impellit. Vocatum est enim nomen eius Iesus, I quod Saluatorem vel salutem significare cognouimus. Quis autem oscitantes ac negligenter salutem inquirat? Certè si corpus aliqua ægritudine aut dolore tangatur, statim accersimus medicum carnis, & diligentissimè eius iussa, licet difficilia, capessimus. Venarum nostrarum scissionem, sanguinis emissionem, potionum insuauitatem, emplastrorum molestiam alacriter sustinemus, ut salutem carnis perditam, & post modicum perituram, resumamus. Sed Christus salus est mentis, & eius imitatio, omnium morborum spiritualium depulsiō: quanto igitur esset desiderio appetenda, quanto feruore, & sollicitudine bonis actibus quaritanda? Difficile est, assuetæ relinquere, & ex imo desideriorum terrenorum ad virtutum excelsa transire, sed amor erga Deum facit, ut non id cum desidia, sed cum feruore & alacritate præstemus. Quare Oseas ait: Et canet ibi, nempe in solitudine, iuxta dies iuuen-

Aug. ib.

1. Cor. 2. 15.

1. Cor. 3. 1.

Rom. 11.

11. Act. 7.

1. Cor. 4. 1.

2. Cor. 6. 11.

Cant. 2. 10.

Isaia 55. 1.

Hebr. 4. 11.

Gen. 27. 9.

Luc. 2. 21.

Osee 2. 15.

turis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ de terra Ægypti.] Nam quamvis spiritualis anima, in solitudine amicorum & rerum, quæ ei placebant, sua conuersatione resideat, quamvis ascensionis difficultatem, ex vita distracta & libera ad vitam perfectam & Euangelicis consiliis additam, sentiat, tamen ibi ex feruore canet, & non tristis, sed læta iter hoc peraget, & per vias mortificationis duras exultanter incedet. Id quidē meritō, quoniam salutem & salutem, non iam corporis, sed sui ipsius, & salutem non aliquando desituram, sed semper mansuram, inquit. Pastores Bethleem audito huius salutis aduentu, ad eam cum magna auditate properant, & ideo digni facti sunt eam inuenire, videre oculis, brachiis astringere, & suauissimo amore complecti. Venerunt, inquit, festinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Primō festinant, deinde inueniunt, quia festinandum nobis est, & ingenti feruore properandum, ut hanc salutem magnam inuenire possimus. Et ideo fortē nonnulli querentes, inquit Beda, inuenire non merentur, quia desidiosē Christum requirunt. Quasiuit aliquando sponsa hanc salutem tepidē, & minimē inuenit, surrexit, desiderium excussit, feruorem concepit, & statim transcurtis vigilibus eum quem cupierat, meruit inuenire. In lectulo meo, inquit, per noctes quæsiui, quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inueni. Quamobrem, o anima, Deo consecrata, tuum sponsum ac tuam salutem non inuenis, nisi quia in frigore nocturno, & in desidia lectuli quæris: Si illum in feruore dici, & in itinere sanctarum actionum quæsiuisses, utique illum post non multum temporis inuenisses. Surgam, ait, & circuibō ciuitatem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Hæc resurrectio, qua à torpore surgis, hic circuitus, quo per feruorem vniuersa lustras, & nullum non lapidem moues, ut profectum inuenias, indicium magni boni est. Denique tu ipsa testis es, quia, postquam occurristi vigilibus, id est, Prælati, ex quorum ore rationem proficiendi audisti, & cum quibus tua desideria contulisti, statim inuenisti quem diligis.

Necessaria est ergo intenta sollicitudo, necessarius est feruor in virtutum actionibus collocandus, ut ad augmentum earum, & ad optatam salutem, in Christi perfecta imitatione positam, veniamus. Nam & sapienter dixit Chrysostomus: Opus est vigilantia dilecti. Nam & miles dormit, non in lecto sed humi; piscator non dormiens piscatur, sed stans aliquando peragit noctem. Agricola omnem exhibet vigilantiam, ne domini vinea lædatur. Et pastor sub dio stans, noctem consummat, gregem custodiens, sicut Jacob dicebat: Futardens æstu per diem, & gelu per noctem, & somnus recesserat ab oculis meis. Et quæ ipsius vigilantiæ ratio? Ne vlla ovis fera captiua fieret. Si verò rãta de irrationali pecude cura, qualem esse decet de rationali anima sollicitudinem gerentis: anima, inquam, omnium preciosissima, nec æquitalem totum pariter orbem habente, quæ simul nobiscum refurgit, pariterque defenditur, & diuino tribunali simul assiluit. Hæc ille. Curemus igitur diligenter salutem animæ nostræ, & cum magna sollicitudine eam virtutum donis exornemus: sciamusque hoc esse instrumentum virtutis assequendæ præcipuum, eius diligentem assiduamque exercitationem, & iuxta virtutum rationes, & regulas humanæ conuersationis institutionem. Qui vult igitur virtutes acquirere, quæ sitas augere, auctas vsque ad perfectionem prouehere, frequenter, quoad fieri possit, in actiones earum, tum exte-

riores tum interiores, incumbat. Eas omnibus numeris absolutas eliciat, feruidē & tranquillē præstet, ita scilicet ut nec immoderatus feruor anxietatem & distractionem inferat, nec internæ tranquillitatis cura feruorem imminuat. Ac tandem his actionibus virtutum inhæreat, quæ propriæ sunt vocationis suæ, ut sic Dei voluntati, has actiones primo loco poscēti, se accommodet, & inueniatur in eo, ad quem vocatus est, statu, perfectus.

Decimum Instrumentum, nulla occasionis exercendæ virtutis omisso.

CAPVT IV.

De argumentum de occasionibus proficiendi captandis, supra à nobis pro necessitate materiæ explicatum est, sed quod tunc in quadam generalitate diximus, nunc ut instrumentum assequendarum virtutum, sicut re vera est, ad easdem applicamus. Curæ autem nobis erit, nihil repetere, sed quanta sit instrumenti huius utilitas, & quis vsus adhibitis nouis rationibus confirmare. Non satis est igitur, utcumque exercere virtutes, ut earum possessores simus, sed occasiones nobis oblata eliciendi virtutum actus, omittendæ non sunt, & si non offerantur, auide queritandæ. In rebus enim humanis necessarium id esse, omnibus attentē considerantibus compertum est. Nam & dux belli, si occasionem hostem vincendi polthabeat, solet ab eo vinci, & miles in congressu cum alio, nisi tempestiuè se tueatur, & ictum repellat, occiditur: & mercator si tempora emendi vendendique peruertat, non minimum suæ substantiæ detrimentum experitur. Sic & in rebus spiritualibus homo, si occasionem virtutem exercendi prætermittat, quam vult acquirere, aut vulnus vitij contrarij patietur, aut damno profectus amissus tristabitur. Quantum autem sit damnum, hoc experta fuit sponsa, quæ, quia sponso celeriter non aperuit, eius suauissimo amplexu mansit orbata. Copiam ingrediendi aliquando fecit dilecto suo: Nam pessulum, ait, ostij mei aperui dilecto meo. Sed quia non tempestiuè aperuit, & occasionem admittendi sponsum perdidit, ipsius etiam aspectum, alloquium, & amplexum amittit. Denique ipsa tardè & morosè aperiente, ille declinauerat, atque transierat. O lamentabile detrimentum, discessisse sponsum, & animam, quia oblata occasione non vsa est, solam ac desolatam fuisse relictam! Venit sponsum ad nos, cum nos ad opera humilitatis, charitatis, & obedientiæ vocat. Ingressum ei negamus, cum occasiones harum ac similiarum virtutum, ab eo datas, negligenter prætermittimus. Pessulum tollimus, cum importunitis inspirationibus tacti de elapsa occasione rectè operandi dolemus. Tunc tandem aduertimus illum simul cum occasione virtutis exercendæ contempta transiisse, & ab habitaculo mentis nostræ, quod ob negligentiam nostram meritō ille vacuum reliquit, ad alium fratrem sedulum & strenuum, qui virtutem exercuit, declinasse. Quis hanc iacturam non doleat? Quis tantam ofitandiam non debeat, ob quam meritum gratiæ, & præmium gloriæ videt ereptum? Homines huius sæculi acerbissimè desent, si occasionem discedendi, aut dignitatem quampiam acquirendi, è

manibus

Luca 2.
16.

Beda. ib.

Cant. 3.
1.

Cant. 3.
2.

Chrysost.
hom. 22.
ad populum
An-
tiochenū.

Gen. 31.
49.

Cant. 5.
6.

manibus elabi sinant, & nos non dolebimus si mille occasiones animas virtutibus ornandi & ditandi perdamus? Hoc indicium stultitiæ, & dementiæ est. Sapientes namque cum tempora elapsa considerant, & quanta bona perdidissent, quo tempore sapientes non erant, evoluunt, hanc pristinam insipientiam damnant, & de cætero se ad rescicienda damna præterita in occasionibus proficiendi emergentibus roborant. Da sapienti occasionem, ait Salomon, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipere.] Nam sapientes occasiones discendi non perdit, si autem perdat, satis exiguum cogitationis rerum consequetur: & iustus, si anam se amplius iustificandi sit nactus, eam non omittit; si autem omittat, non usque ad magnum profectum in virtute solidabitur. Sapiens ergo proficiendi occasiones arripit, quia in illis sapientiæ & virtutis augmentum collocatum videt. E contra stultus eiu modi occasiones inuerecundè contemnit, ex quibus alius gloriam, ipse verò confusionem decerpit. Et fortè idem Sapiens hoc indicat, dicens: Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati in enarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.] Nam quæ rogo est stulti sapientia, scientia & doctrina, nisi oblata occasio discendi, & se actione alicuius virtutis ornandi? Si enim fatuus, & insensatus, & stultus est, alia sapientia præter occasionem discendi, & virtutem augendi caret, qui fatuitatem, & insensibilitatem, & stulticiam sapientiæ contrariam habet. Hæc occasio in eo est tanquam domus exterminata, quia eam verem destructam, & nulli vti aptam pro nihilo ducit: est verbum inenarrabile, quoniam licet occasionem videat, tamen quoad præxim quasi illam non intelligit: est quasi nexus super manum dextram, qua solemus operari, quia eo ipso quoddam timore, aut tepore correptus, prætermittit, deinceps se magis morotum, & difficilem, & quasi vincitum ad bonum opus sentit.

Occasiones exercendi virtutes, non dubium quin occasiones sint augendi virtutes, & gratiam & amplio rem gloriam comparandi, sicut occasiones peccatorum patrandorum, sunt quasi semina iniquitatum atque acerbiorum penarum. Si ergo peccatores occasiones peccandi, & in intolerabiles penas incurrendi non perdunt; quare iusti occasiones merendi & augendi sollicitatem amittunt? De illis in Proverbiis dictum est: Os impiorum deorat iniquitatem.] Quia sicut famelici impleri cibis desiderant, & oblatam occasionem comedendi & se exatiandi nequaquam prætereunt; ita peccatores impurissimarum voluptatum avidi, opportunitatem se mergendi in eis non prætermittunt. Et tamen hi si cum Dei amicitia fidem deserant, ob momentaneam voluptatem, æternam penam sibi conciliant non ignorant. Si id de impiis dicitur, de iustis dicatur, quia cupiunt iustitiam, sicut sitibundi fontes aquarum: quam sese per occasiones offerentem avidissime bibunt. Cuius haustu non post modicum refrigerium ardorem penæ sicut mali, sed post refrigerium quietæ conscientia nunquam desituram lætitiæ consequuntur. Illorum sollicitudo in peccando malis perpetuis multabitur. Nam ut est in Psalmo: Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit.] Videbit seipsum, cui comminatur Dominus: Arguam te, & statuum contra faciem tuam.] Videbit quam malum & amarum est, reliquisse se Dominum Deum suum, & non esse timorem eius apud se.] Vi-

A debet suam in peccando diligentiam iustissime castigatam, quam demones nunquam interrupta in puniendo diligentia repensant. Ita autem videbit deformitatem suam, iniquitatem suam, & acerbiter penæ sibi irrogatæ, ut non alij nisi sibi metipsi irascatur, & in semetipsum indignationis arma converteret, quia diligenter suos cruciatus quaerit, & mortis occasiones captavit. Dentibus suis fremet, & tabescet, quoniam tempore penitentia in peccatis ex acto nihil aliud superest, nisi absque emolumento flere, & sine remedio gloriam amissam recuperandi plorare. Sicut enim pluvia nimis serotina, & intempetivè cadens è celo, nihil prodest segetibus iam arefactis, & emortuis; ita lacrymæ post hanc vitam, id est, post locum salutaris penitentia, profusæ nihil proderunt eluendis peccatis in vita commissis. Quod in Esau manifestè monstratum est, de quo inquit Paulus: Quoniam & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatu est: non enim invenit penitentia locum, quoniam cum lacrymis requisisset eam.] Denique desiderium peccatorum peribit, cum transierint omnia tanquam umbra, ait Augustinus, cum sceno arefcente, flos decidet. Verbum autem Domini, quod manet in æternum, sicut falorum beatorum vanitate derisum est; sic eorumdem verorum miserorum perditioni superidebit.] Hæc peccatores sciunt, non tamen considerant, nec recogitant, & ideo præsentem occasionem iniquitatis amplectuntur, licet videant eam æternæ penæ coniunctam. Quid faciant iusti in exercendarum virtutum occasionibus arripendis, quas æternum præmium subsequetur? Horum certè diligentiam in accipiendo opportunitatem abnegandi seipsum, & in cura virtutes sectandi, misericors Dominus larga benedictione donabit. Qui post labores eorum præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.] Quare præinctus seruis suis iam gaudetibus, & dominis factis astat; nisi ut ab his, qui omnia impedimenta sui obsequij receperunt, omnia etiam impedimenta gaudendi remoueat? Et quare transit, & ut diligens architectus inter conuiuas huc illucque discurrit, nisi ut sua sedulitate in lætificando eos, ipsorum in famulando præteritam sedulitatem significet? Quis ergo amator iustitiæ sinet se in solitudine à peccatoribus vinci? Quis eorum solertiam in perspicendis occasionibus voluptatum, & in eis arripendis videat, & occasiones meritum & augendum virtutum non arripit?

B Næc solum peccatores, sed vniuersæ quoque creaturæ, imò & rerum creaturarum auctor nos doceat virtutum exercendarum occasiones amplectari. Quid res creata? Nonne opportunis temporibus sine vlla mora quarunt propriæ perfectionis augmenta? Ita sanè, ut in rebus etiam inanimis aptè perspicimus. Ignis enim (ut aliquo vramur exemplo) materiam sibi proximam statim adurit; & reliqua elementa, si possunt, nulla interposita dilatione, in contraria agunt, & ea mutatione ad se trahunt, & in propriam naturam substantiamque conuertunt. Et hoc propensione semper agendi & mutandi seipsa quasi clamant ad nos, & dicunt nobis ne ocio torpeamus, & in occasionibus augendi virtutem minime ab eius augmento cessemus. Sed quid animalia commemorem? De quibus ait Ieremias: Miluus in celo cognouit tempus suum; turur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui; populus autem meus non cognouit iudicium Domini.] Auicula, quæ nul-

Prov. 9.

Ecc. 11. 11.22.

Prov. 19. 18.

Psal. 111. 10. Psal. 49. 21. Ierem. 2. 19.

Hebr. 12. 17.

Aug. ad Psal. 111.

Luc. 11. 37.

Gen. 1. 20.

Gen. 1. 20.

Ier. 8. 7.

lius momenti esse videntur, sua norunt tempora, & sine intellectu sciunt quando ad calida festinantia loca, rigorem hyemis debeant declinare: & rursus veris principio ad solitas venire regiones: & homo ratione præditus suum tempus ignorabit, & occasiones se mutandi, & calorem diuini amoris augendi præteribit? Quis non erubescat, si in pronectio- ne spiritualis boni, negligentior & auiculis inue- niatur inferior? Et illa quidem instinctu nature ductæ, apta ad mutationes locorum tempora cog- noscentes, statim occasionem noctæ à rigidis ter- rarum regionibus, in quibus vita periclitarentur, discedunt, & ad loca benigniora statim accedunt: ex quibus homo discet, non solum occasionem boni agendi præuidere, sed è vestigio eam ad vsum studiorum actionis assumere. Hanc enim ab animalibus, loca mutantibus, cum tempus instat, nobis datam esse doctrinam, ex eo perspiciunt, quod non tantum ad nostrum obsequium, sed & ad nostram eruditionem creata sunt. Ac proinde interroga- iumenta, o homo, & docebunt te: & volatilia cæ- li, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & responde- bit tibi, & narrabunt pisces maris.] Omnia hæc, si eorum naturas, proprietates, & actiones expendas, facient te obseruata in operando opportunitate, cog- noscere, quia non deberes occasiones studiosè agendi dissimulare, & in ociositate ac desidia ma- nere.

At si nolumus ex rebus creatis, tanquam ex ancil- lis nostris, occasionum vsum accipere, saltem id ex nostro, & earum auctore discamus. Ipse, qui [ad- iutor dicitur in opportunitatibus, in tribulatione,] semper opportuno tempore nos adiuvat, & con- gruis spaciis omnia ad nos pertinentia disponit. Sta- tim ac tempus affuit, quo anima nostra creanda es- set, eam ex nihilo condidit, & corpori organis dis- posito infudit. Postquam verò nos fecit, & vsuram nobis huius lucis attribuit, eum experimur sollicitis- simum prouisorem, diligentissimum adiutorem, ac cooperatorem fidelissimum, qui omnia tum natu- ralia, tum supernaturalia pro exigentia cuiusque agit in nobis, & nunquam à volentibus operari se subtrahit. Sed illud opus præcipuum, quo genus humanum redemit, & ex inimicitia in statum ami- citiæ transtulit, iuxta dispositionem æternam prouid- entia suæ, quam opportuno tempore & sine vlla mora perfecit. Prophetæ hoc esse Dei ingenium agnoscentes, vt nunquam congrua suorum operum tempora præmitteret, dum opus optant, tempus iam faciendi operis instare commemorant. Do- mine, opus tuum, inquit Habacuc, in medio anno- rum, viuifica illud.] Opus, inquam, illud magnum & admirabile repationis nostræ, & misericordia tuæ in medio annorum, id est, tempore opportuno, præ- stabis. Viuificabis illud, vt mortem nostram destruat, & Deus moriens, nos mortuos viuificet. Et Paulus: Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.] Et David: Tempus faciendi, Domine, dissipauerunt legem tuam.] Cum iam homines, inquit, se vniuersis malis dederint, le- gēque tuam adeo frægerint, vt quasi dissipatam eam reliquerint, tempus aduenisse videtur, in quo assumendo carnem, facias quod ipsi destruxerant. In hunc sensum Ambrosius pulchrè ait: Tempus est faciendi, vt si ingrauescente ægritudine alicuius incommodi, curras ad medicum, vt citius veniat, ne postea subuenire non possit. Medicus tunc amplius desideratur, cum grauis inebuerit ægritudo lan- guenti. Ergo cum videat in Spiritu sancto Prophe-

A
ta præuincationes populi, luxuriam, delicias, dolos, fraudes, auaritiam, temulentiam, quali pro nobis interueniat, currit ad Christum, quem solum tan- tis sciebat subuenire posse peccatis, vrget vt veniat, nec patitur fieri moras. Tempus faciendi, inquit, Domine, hoc est, vt pro nobis crucem ascendas, mortem subeas. Totus in periculum vltimum mun- dus vrgetur, veni vt tollas peccata mundi, veniat vita morientibus, veniat resurrectio iam sepultis. Factum tuum subueniat, quoniam nec præcepta tua professe potuerunt. In lege præceptum est, in Euangelio mysterium. Cæcus omnis populus pro- prium non videbat auctorem. Claudus erat mun- dus, & turbante vestigio fidei, fluctuabat. Non erat qui malagma imponeret, neque oleum, neque alligaturam. Omne patrimonium suum in medicis erogauerat mulier illa Evangelica, speciem habens congregationis humanæ, quæ coibat ex gentibus, cui nec fluentem sanguinem, & inueteratæ passio- nis lethale profluuium poterant sæculi huius medi- ci restringere. Principis populi posteritas interie- rat, & omnes occiderant huius hæredes. Videns hæc Propheta dicit ad Christum: Tempus faciendi, Domine: Non iubendi, inquit, sed faciendi, quia non legatus, neque nuntius, sed Dominus saluatu- rus erat populum suum.] Hæc ille. Quod autem Dominus in primo opere ac præcepto obseruauit, vt illud opportunè faceret, idem omnino in reli- quis operibus, ad nostram salutem & eruditionem pertinentibus, custodiuit, vt scilicet occasionem operandi nequaquam perdidit. Et fortè id signifi- cavit illis verbis dictis ad virginem: Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.] Non- dum, inquit, opportunitas adest ad patriandum mi- raculum, quia defectus vini omnibus patens expe- ctandus est, vt in me latens diuina virtus appa- reat. Sed cum primum tempus opportunum ad- uenerit, sine cunctatione adiutor adero, & vt om- nes exhilarem, & potem, aquam in vinum con- uertam. Sat scio, non erubescemus creatorem nos- trum in magistrum perfectionis accipere. Ergo si- cut ille semper occasiones benefaciendi nobis na- ctus est, ita & nos occasiones illi seruiendi, & no- bis benefaciendi nanciscamur. Quia oportet mag- istri suscipere monita, & imitari exempla, si hanc cælestem philosophiam, quam ipse docuit, optamus adire.

D
Tempus huius vitæ nobis concessum, valde pretiosum est, quoniam occasionibus meritum, & spiritualis profectus augendi plenum est. Quod si stultum ducimus, gemmas aut auri glebas per- dere, quare stultum non erit, si tempus multo pre- tiosius & desiderabilius perdamus? Quid pre- tiosius tempore? inquit optimè Laurentius Iusti- nianus? Quid, quæso, illo fructuosius? Quid carius? Quid excellentius? Quidue amabilius? Sed, proh dolor! peæ ab omnibus nihil habetur. vi- lius, nihil tractatur inutilius, nihil indignius pos- sidetur: Nullum temporis momentum præterit, in quo merita non valeant cumulari æterna. Cæ- tera, quæ habemus in mundo à nobis aliena sunt, tempus autem propriè nostrum est, si ta- men illo vitmur ad salutem. Illud siquidem diuina nobis clementia contulit ad plangendum errata, ad penitentiam faciendam, ad promerendā indulgentiam, ad virtutes acquirendas, ad multiplicanda me- rita, ad vendicandam gratiam, ad inferni supplicia euadenda, & ad æternam gloriam consequendam.] Sic ille. Si ira se res habet, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Quisque verò no-

Job. 12. 7.

Psal. 9. 10.

Habac. 3. 2.

Galat. 4. 4.

Psal. 118. 126.

Ambrosius ad Psal. 118. ser. 16. v. 6.

Ioan. 4.

Ioan. 4. c. 10.

tiorum, genitrix virtutum, & omnis perfectionis amatrix. Vita regularis est, quam proprium institutum præscribit, vocatio probat, carnales & imperfecti aspersionantur, spirituales, & perfecti viti sequuntur. Ea incipientes, se ipsos emendant, proficientes, se ornant; perfecti, se in perfectione & omni puritate conseruant. Omnia huius vite opera ornata sunt alicuius decore virtutis: quoniam si bona sint & studiosa, in sua bonitate promouet, & si media aut indifferentia, per rectam intentionem ad aliquem gradum bonitatis pertrahit. Ita verò hoc instrumentum vtemur, si quæ propria sunt nostri status & vocationis, strenue præstemus, & si nihil ab eo alienum eive dissonum faciamus. His quasi duabus alis anima ad perfectionem volat, & ab omni se nota vitij & imperfectionis elongat. Nam omnia ab spirituali statu, vel vocatione præscripta virtutis sunt opera, quare dum illis intendimus, in congregandis virtutibus laboramus. Quæ verò aliena sunt à nostra vocatione, licet aliis bona sint & vitia, nobis tamen bona & proficua esse non possunt: vnde dum illa fugimus, à multiplicium vitiorum, & imperfectionum occasione discedimus. Fitque vt mens nostra ab occasione mali se subtrahens, & bonis insistentis, paulatim fiat in omni virtute perfecta.

Huius ergo instrumenti altera pars est, vt spiritualis vi se actionibus propriæ vocationis accommodet, aliis fratribus se libenter associet, cum orantibus oret, cum laborantibus laboret, cum paulantibus pauset, & tanquam membrum, aliis charitate iunctum, conuenientem partem oneris portet. Sciat ad se etiam pertinere illam vocem Saluatoris: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cælorum. Et quamuis ætate magnus sit, quamuis nobilis, quamuis doctus, & literatus, à superbia & fastu sæculi, ad humilitatem, & simplicitatem seruorum Christi se conuertat, & in operibus quibus ipsi occupantur, affabilem se illis comitem præbeat. Fiat tum corde, tum abiectionis aut non nimis speciosis functionibus paruulus, vt cum paruulis & humilibus iam magnus factus, in cæleste regnum introeat. Curet à se omnem occupationum proprietatem dimouere, quæ illum à communi vita, & communibus actionibus aliorum distrahit; sciatque illas occupationes proprias, à vita communi abhorrentes, fetus esse propriæ voluntatis, quæ pœnam habet: actiones verò regulares & vocationi conformes, quibus alij intendunt, diuina esse voluntatis fructus, quæ sibi obediens premio afficit. Actiones huiusmodi non tantum ocium pellunt, omnium iniquitatum originem, sed & à diebus seruorum Dei, omnem tristitiam omnique tædium rejiciunt. Ita namque disposita sunt & ordinata inter se, vt dies & noctes à bene sancteque occupatis feliciter transeant, & eos non tristes, sicut dies faciunt in vanitate consumpti, sed alacres & plenos fiducia relinquant. Omnes spirituales viti regularem vitam agentes, in commune orant, in commune psallunt, simul laborant, simul quiescunt, certis horis vigilant, & alius dormiunt; & hæc laborum occupationumque varietas tædium remouet; sancta verò amabilisque societas, tum pericula, tum tristitiam auertit. Qui ita viuunt, bene dispositi sunt ad Deum, ad proximos, & ad seipsos. Ad Deum, quia statutis temporibus eum venerantur, & colunt, & omne tempus in eius obsequium impendunt. Ad proximos, quia illos iuuant, quando & quomodo oportet, & illis exemplum sanctæ adificationis præbent. Ad seipsos verò, quia prudenter se domant, patere se tractant, & indulgentiam non sibi necessa-

riam denegant. Crucem quidem ferunt, sed leuem, quam non solis suis humeris, sed omnium confratrum suorum cervicibus sententiū impostam. Iter arripiunt, sed facile, ad quod emetiendum præternates vocant, circumambulantes animant, & subsequentes, aut de nouo incipientes excitant. Domum perfectionis ædificant, sed tot habent huius adificationis cooperatores, vt non sit laboriosum, eam aliquando perficere. Breuiter, regularis vita ex ea parte, qua propriis occupatur muneribus, nihil aliud est quam congeries optimarum actionum, & seminarum vniuersarum virtutum. Nam hæc vita nullam actionem iubet, quæ aut studiosa non sit, aut in studiosum finem sanctumque directa: his autem actionibus virtutes nondum genita generantur, iam verò genitæ promouentur, & promotæ in perfectionem feruntur. Et sicut fortem, ac celerem nauem ingressus, sedens, & nihil de itinere cogitans, immò & dormiens, magna conficit leucarum spacia; sic vitam regularem custodiens, & ei se in vniuersis accommodans, licet nihil de suo profectu cogitet, magnum in omni virtute profectum acquirit. Bonorum laborum, ait Sapiens, gloriosus est fructus, & quæ non concidat, radix sapientia. Habent enim illi fructum virtutis, quæ suos possessores facit gloriosos: qui & incorruptibiles sunt, & nunquam pereunt, quoniam radices sunt illius beate sapientia, qua premium recipimus, & cognoscemus Deum sicuti est. Sanctus Iacob vxores suas, & filios, & seruos diuitiasque contemplans, dixit ad focerum suum: Afflictionem meam, & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri. Sic & iustus, qui strenue laborauit, suis aduersariis insultat. Deus, ô demones, vos arguit, vos reprehendit, & à me repellit; profectus quoque mentis meæ auget, & prouehit, quoniam afflictiones & labores, quos eius causa suscepi, acceptos habet, & ad dandam pro eis mercedem respicit.

Hanc vitam communem, & proprio statui ac vocationi conuenientem, omnes perfecti viti magna sunt auiditate sectati, quibus semper cordi fuit, priuatis studiis, licet piis, communia præponere. Licet enim ex illis, quando hæc non impediunt, vberem fructum deceperint, tamen in his communibus, & maiorum auctoritate probatis, fructum animaduertunt esse maiorem. Et ideo specialia placent, sed communia illis contra sensum imperfectorum magis arident. Solent namque imperfecti, communium operum utilitatis ignari, specialia onera, quæ sponte sibi imponunt, libentissime portare, à communibus verò se subtrahere, aut ea non sine tædio & molestia suscipere. Ac more puerorum, illa vt externa specie pulchriora captant; ista vt suo videri minus speciosa, licet magis vitia, non curant. At viti perfecti, qui non specie rerum, sed substantia delectantur, qui non hominum plausum, sed Dei beneplacitum concupiscunt, semper communia opera studiis specialibus præulerunt. Hi ergo nobis imitandi sunt, si sumus aliquando ipsorum fortem accepturi. Nam proprium iustorum est, iustorum exemplis refici, & perfectorum imitatione formari. Ideoque in Canticis comparantur [duobus hinnulis caprea gemellis, qui pascuntur in lilis.] Sunt vbera sponte, quia, vt vbera ab Ecclesia diliguntur. Sunt hinnuli, quia per humilitatem se peccatores agnoscunt, & per contemplationis actus quasi per saltus vniuersa temporalia pertranscunt. Sed dicat Gregorius quare pascuntur in lilis? Quid per lilia, inquit, nisi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus Deo? Electi ergo,

Matt. 18.
3.

Sup. 3.15.

Gen. 31.
42.

Cant. 4.

Greg. 4.
mor. 6.6.

vt affequi summa praeualeant, conspecta, odorifera & candida iustorum vita fatiantur. Iam quidem videte Dominum sitiunt, iam de eius contemplatione satiari charitatis aestibus inardescunt. Sed quia in hac vita positi, necdum valent, per praecedentium interim patrum exempla pascuntur. Vnde & aptè illic tempus de ipso liliorum pastu definitur, dum dicitur: Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ. Tamdiu quippe refici iustorum exemplis indigemus, donec praesentis mortalitatis umbras, aeterno die aspirante, transeamus. Cùm enim huius temporalitatis umbra transacta, hac mortalitate fuerit inclinata, quia ipsius diei internum lumen cernimus, nequaquam iam appetimus, vt ad amorem eius per aliorum exempla flagremus. Nunc autem, quia necdum eum intueri possumus, summopere necesse est, vt eorum, qui illum perfecte sequuti sunt, conspectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra est agilitas sequentium, & videamus quam turpis sit hebetudo pigrorum. Statim namque vt bene agentium gesta respicimus, nosmet ipsos confusione intima vlciscente iudicamus: mox verecundia mentem concurrit, mox iustè saeuens, reatus addicit, & vehementer hoc etiam displicet, quòd adhuc fortasse turpiter libet. Sic ille. Optimum sanè est huius sancti Doctoris documentum, & in hac re, quam modò tractamus, omnimodis seruandum. Si enim illos inspiciamus, qui nostri status initia cōsecrarunt, & eorum vitam tam sanctam, tamque institutis addictam contemplerur, profectò non valebimus gemitus continere, & à singulibus & lacrymis temperare. Quia ipsorum statum, mœnera, immò & domos ac cellulas occupantes, longè ab eorum conuersatione distamus, & in loco feruidorum, qui nobis bonum nomen, & apud homines spiritualium virorum opinionem compararunt, praesegnificæ & vecordia torpescimus. Defuncti sunt patres optimi, quorum perpetuum studium fuit vitæ regularis exacta obseruatio, vt semper ad maiora sanctitatis incrementa conscenderent: viuimus autem filij delicati, & pigri, qui quotidie fictis praetextibus regularem illam obseruantiam infringimus, & murum illum sanctæ discretionis ariete non necessariz dispensationis impetimus, vt in nostri cordis feditate crescamus. Illi in vestibus paupertatem, in cibis parcimoniam, in omnibus rebus humilitatem dilexerunt, vt mente lucerent; nos è contrâ splendorem vestium, lauticiam ciborum, & in omnibus fastum ac superbiam amamus, vt tenebræ mentis nos obruant, & lux cælestis immissa discedat. Illa ergo Pauli verba meditemur, & ad nostram eruditionem conuertamus: Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis loquuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum, conuersationis imitami fidem. Praepositi nostri fuerunt aut munere, aut opere, quia vitam nostram tepidam, ac delicatam suo sancto feruore calcarunt, nobisque verba vitæ, & spiritualem eruditionem, tum sermone tum exemplo propofuerunt. Intueamur optimum finem conuersationis eorum, quoniam eodem vitæ tenore viam spiritus cucurrerunt, & feruidè primordia spiritualis conuersationis incipientes, feruidè quoque eandem consummarunt. Eorumque fides nobis imitanda est, nam verè robur fuit fidei, & abundantia cognitionis cælestis, non ad breue tantum tempus, sicut imperfecti faciunt, sed vsque ad extremum halitum in tanta disciplina custodia, & in tanta corporis castigatione durare.

Iam altera huius instrumenti pars est à nobis explicanda, cuius est, omnia à nostra vocatione aliena

A | constanter fugere, & vniuersa secularia, & à proposito perfectionis abstracta respuere. Punitas cordis magni momenti res est; & virtutum acquisitio omnem conatum, licet gratia adiuta, nostra mentis exhaurit, non oportet aliò diuertere, & vires spiritui colendo vix sufficientes cum mundo & inanitate diuidere. Seruus Elisei, missus ad suscitandum filium viduæ, tale à magistro & domino suo præceptum accepit: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua; & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum; & si saluauerit te quispiam, non respondeas illi. Nos autem ad simile negotium mittimur, immò & ad rem maioris momenti destinamur, quia ad prouehendam nostram perfectionem, & ad animas suscitandas eligimur. Et quidem lumbos accingimus, cùm carnis petulantiam frangamus: baculum tollimus, cùm Domini crucem mortificationis vsu suscipimus: vadimus, cùm per viam virtutum duobus pedibus affectus & operis celeri cursu progredimur. His tribus quartum omnino addendum est, nempe vt neminem in via salutemus, id est, ne alienis à nostra vocatione distrahatur. Sūt enim, qui dicant, Giezi imposito baculo non suscitasse mortuum, quòd occurrentes salutasset, & verba cum eis contra præceptum sui magistri miscuisset. Sed quicquid sit de hoc, illud tamen apud me certum est, quòd multi carnem cohibentes, & seipsos abnegantes, & virtutes vtcumque sectantes, seipsos à tepore, & proximos à mala vita non suscitant, quia per negotiorum secularium & profanorum curam sibi occurrentes salutant. Nauem, quam anchora in portu tenet, sæpe rupto fune è loco tutissimo vis tempestatis excutit. Sic animam, timore & amore Domini, quasi duplici fune, in statu spirituali religatam, ab eo cura secularium negotiorum excludit. Et externas sollicitudines principio moleste sustinet, de cursu verò temporis, dum distractionibus affuescit, libenter admittit. Beatissimus sanè Papa Gregorius id in se deprehendisse satis apertè manifestat: Cùm adhuc, inquit, me cogeret animus praesenti mundo quasi specie tenus deseruire, cœperunt multa contra me ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eo iam non specie, sed, quod est grauius, mente retinerer. O quoties nos in nobis, & in aliis idem omnino vidimus: & in primo negotiorum secularium ingressu, ea nec audire volumus, postea molestissimè audimus, deinde non ita molestè, & successu temporis libenter auscultamus: postmodum lacte nostro educanda suscipimus, & tandem si non alio modo, saltem mentis ariditate ad sæculum redimus. Et vitam qui ita insipientes sunt, vt secularia & suo instituto aduersantia tractant, sola mentis ariditate, qua à Domino castigantur, ad sæculum reuertentur, quia multi eorum, moribus & vita ad sæculum, quod deseruerant, reuertuntur. Venitque super illos fors infelix Achan, qui eo quòd furatus est aliquid de anathemate Iericho, lapidibus obrutus periit. Sic isti negotia mundi furantur, quæ à Domino fuerant viris spiritualibus interdicta. Et verè furantur, quoniam aliena, & secularium cura demandata, contra Domini voluntatem contraeant. Eaque abscondunt in terra, contra medium tabernaculi sui, quia hæc omnia, quæ contra suam vocationem vsurpant, ad terrenum finem ordinant, & medium tabernaculi sui, id est, conuersationis suæ relaxationem aspiciunt. Bene enim quidam doctor dixit, vitam hominis esse sicut nauem in principio, & sine angustam, in medio verò latam: quare qui per hæc secularia negotia vitæ distractionem fugiunt, mediū tabernaculi spectare dicuntur. Equum

4. Reg. 4.

29.

Vide Lyranū ibi

Greg. Prologo mor. c. 1.

Iosue 7. 25.

autem

autem est, vt qui crimini raptoris adherent, simili poena plectantur, & lapidibus obruti, ac rebus mundi huius implicari, fundiri percant.

Amos. 4. 10.

His profecto Dominus, ad negotia secularia reuertentibus, mortem spiritualem intentat. Et per Amos ait: Misi in vos mortem in via Aegypti, perculli in gladio iuvenes vestros, vsque ad captiuitatem equorum vestrorum. Nam per Aegyptum in arcano sermone saeculum indicatum esse, apud omnes notum est. Mittitur itaque mors in eos, qui terram suam, id est, spiritualem statum, actione deserunt, & ad secularia & profana tractanda redeunt. Horum iuvenes gladio pereunt, & equi captiuitate multantur, cum vires animae curis vanarum rerum à diuinis abstrahuntur, & vires corporis, quae spiritui deseruire debuerant, in terrenis rebus occupantur. Sed non tantum vires corporis horum hominum, verum & ipsi captiui sunt, qui alieno regi, nempe mundo, famulantur. In Deuteronomio scriptum est: Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. At ipsi non tantum vnum sibi regem alterius gentis faciunt, sed multos, quorum negotia agenda suscipiunt, sibi reges constituunt. Rex enim tibi est, o spiritualis vir, cuius ductu viuus, à quo in vitae ratione gubernaris; & rex alienus tibi est, qui, cum tu spiritualiter viuere tenearis, seculariter viuens ad secularia pertrahit. Vide ergo quantos reges alienae gentis tibi facis, cum totam vitam, quam tuo profectui, & animarum saluti consecrare debueras, nunc in huius, nunc in illius negotiis infumis. Relinque vana vanis, profana profanis, & in his, quae ad te nequaquam pertinent, ne patiaris occupari. Et (vt te ab his retrahat grauisimo Ioannis Cassiani sententia) caue ne quid aliquando eorum resumam, quae renuncians abiicisti, & contra Domini interdictum de agro Euangelicae operationis reuersus, inueniaris tunica tua, qua te spoliaueras, reuestiri: neque ad humiles terrenaeque mundi huius concupiscentias, ac studia reuoluaris, & contra Euangelij mandatum, de perfectionis recto descendens tollere aliquid praesumas ex his quae renuncias abdicasti. Caue ne parentum, ne affectionis pristinae recorderis, & ad curas huius saeculi, sollicitudinesque reuocatus, secundum Saluatoris sententiam, [ponens manum tuam super aratum, & aspiciens retro, regno caelorum aptus esse non possis.] Caue ne quando superbiam, quam nunc incipiens, a dore fidei ac pia humilitate calcasti, cum coepit palmae, vel professionis huius quaedam notitiam degustare, paulatim elatus resuscitare mediteris, ac secundum Apostoli sententiam; [quae destruxisti iterum reaedificans, prauaricatorem constituas] temetipsum, sed potius vt in hac nuditate, quam coram Deo & Angelis eius professus es, ad finem vsque perdures. Hae omnia ipse.

Deut. 17. 15.

Cassian. lib. 4. de instit. c. 36, Matt. 24.

Luc. 9. 61

Galat. 3. 18.

Illud autem ad hoc faciendum maxime conferet, si te ad spiritualem vitam vocatum, in altissima dignitate positum esse scias, & e contra vniuersa negotia secularia vilissima esse cognoscas: si illius vitae studia, progressum, siue ascensum; istorum curas, regressum, aut potius deiectionem existimes: & si in rebus humanis nolles ab adepta dignitate cadere, in profectu animae tuae noli, rogo, à cura spiritualium rerum, quae sublimis est dignitas, ad curam negotiorum secularium dilabi. Illi sublimitati, seu illi sublimissimae vitae subde temetipsum, nam illa non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptum; haec vero rerum secularium cura equos, qui fastui deseruiunt, id est, ambitiosa desideria, multiplicat, & cogitationum populos in saeculum reuo-

cat, vt post cogitationes consensus ear, & licet corpus in claustro se contineat, totum tamen cor ad saeculum reuertatur. In statu tuo occupationes habes vtilissimas pariter & iucundissimas, quibus cum summa tranquillitate, & mentis luce, in caelum tendis. Habes spiritualem lectionem, sanctam meditationem, feruidam orationem, suauem contemplationem, quae te pascant, & inebrient. Habes Eucharistiae & confessionis administrationem, sacrae doctrinae praedicationem, rudium eruditionem, afflictorum & infirmorum, in carceribus & xenodochiis manentium, consolationem, quae te vtilem proximis reddant. Quare haec omittis, haec contemnis, & secularia non fugis, quorum causa cum vanissimis hominibus, quos ad bonum non trahis, sed ab illis ad malum traheris, in poenam malis paratam demergeris: Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Et quid tibi cum via Aegyptiorum, vt bibas aquam fluminis? Antea enim, cum saecularis eras, quid mirum si post saeculum cureres, si quae huius saeculi sunt negotia tractares? At nunc religiosus factus, aut ad spiritualem vitam conuersus, at nunc cum saeculo inimicitias exercens, & deliria ipsius damnans, quid iterum ea probas, quid ad ea reuerteris, quid aqua putida saecularium curarum satiaris?

Iam ergo nos ad spiritualem vitam euocati, sciamus quia ex Aegypto egressi sumus, & in quadam mystica solitudine vt viatores manemus, seu potius per eam iter facimus, donec ad terram promissam, id est, ad caelestem patriam, veniamus. At in solitudine positi, soli sumus, soli, inquam, non corpore, sed corde; soli, non habitatione, sed voluntate. Bonorum enim societas, & eorum qui eiusdem sunt propositi, huius solitudini non obest, si interior homo non se Aegypti, id est, mundi, rebus immisceat. De caetero, inquit Bernardus, sola indicitur tibi mentis & spiritus solitudo. Solus es, si non communia cogites, si non affectes praesentia, si despicias, quod multi suspiciunt, si fastidias, quod omnes desiderant, si iurgia deuites, si damna non sentias, si non recorderis iniuriam. Alioquin nec si solus corpore es, solus es. Vidistine posse esse te & solum, cum inter multos; & inter multos, cum solus es? Hae ille. Hae amabilem solitudinem omnes religiosi professi sumus, etiam si in medijs ciuitatibus habitemus, & inter saeculares commoremur, & ministeria apta ad curandas animas, siue ex iustitia, siue ex charitate, & obedientia suscipiamus. Cum vero ad negotia secularia conuertimur, tunc ad saeculum redire gestimus; tunc dicimus cum Israelitis: Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porri, & caepe, & allia. Quem locum tractans Cassianus, sic ait: Quae figura, licet in illo praecesserit populo, tamen nunc quoque eam quotidie in nostro ordine, ac professione videmus impleri. Omnis enim quicumque post renuntiationem mundi huius ad antiqua reuertitur studia, & ad pristina desideria reuocatur, haec eadem cum illis opere ac mente proclamat, dicens: Bene mihi erat in Aegypto. Quorum vereor ne tanta sit inuenienda multitudo, quantas tunc sub Mose prauaricantium turbas legimus extitisse. Nam cum sexcenta fere millia armatorum de Aegypto dinumerentur egressa, ex his non sunt amplius quam duo tantum terram repromissionis ingressi. Vnde festinandum est nobis, vt à paucis, ac rarissimis sumamus exempla virtutum, quia secundum illam, quam diximus, figuram; in Euangelio quoque multi vocati, pauci autem dicuntur electi.

Ioan. 2. 18.

Bern. ser. 40. in Cant.

Num. 11. 5.

Cassian. col. 3. 27.

Hae

De la Tom

Apost. 7.
40.

Hæc ille. Nec sola huius doctoris auctoritas dicit eos reuerti in sæculum, qui ad eius negotia redeunt, verum & scriptura ipsa clare significat. Nam Stephanus de eisdem Israelitis loquens in Actis, ait: Moysi voluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos, qui præcedant nos. Est ergo duplex reuersio in Ægyptum: altera, qua quis reuertitur corpore simul & corde; altera, qua reuertitur tantum corde. Corpore simul & corde in sæculum redeunt Apostata, qui sancto habitu religionis relicto, & sacra professione contempta, Deo moriuntur, ut rebus sæcularibus & profanis viuant. Corde tantum redeunt tepidi & ambitiosi, qui habitu, & propria professione retentis, sæcularia, quæ spreuerant, repetunt, & quæ noxia iudicauerant, iterum ut sibi conducibilia resumunt. Hi Moysi, id est, Prælati monitis salutaribus, quibus ad studia spiritalia reuocantur, non acquiescunt. Huius mundi tenebras luci status sui, & inquietudines aulicorum suæ quieti præponunt: & quasi contempto vero Deo, idola, quæ se præcedant, expetunt. Vetè enim, ô frater, Deum contemnis, cum obedientiæ Prælatorum obstitis, cum sancti status tui sinceritatem obscuras, puritatem fuscas, & integritatem labefactas; cum ex fratribus tuis quosdam scandalizas, alios verò ad tuam vitam aulicam, & religioso indignam, tuis exemplis petrahis; cum demum sæculo, & principibus huius sæculi diligentissimè famularis; & rebus diuinis tepidè & oscitanter intendis. Et verè ante idola procumbis, cum ima summis, inutilia proficuis, & terrena cælestibus præfers. Ac ideo si cupis virtutes tui status proprias acquirere, & vitam religiosam excolere, & in extremo die debitam rationem Deo reddere, hæc inania, & à tuo statu aliena desere, & vitam regularem, virtutum matrem, diligenter obserua.

Duodecimum Instrumentum: Custodia regulæ, & primò quanti momenti sit ad virtutes habendas.

CAPVT VI.

Galat. 6.
16.

DOSTREMYM ad virtutes acquirendas instrumentum, regulæ exactissimam custodiam esse putamus; cuius præstantia ad obtentionem omnis virtutis, ut nobis possit esse perspecta, tantisper nos in sui contemplationem occupatos tenebit. Ordinem autem hoc argumentum ab eo loco Pauli, à quo Diuus Bonauentura regulæ Seraphici Patris Francisci expositionem incepit: Quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos & misericordia, & super Israel Dei. Quibus verbis Apostolus regulæ nomine Christianam doctrinam, Galatis à se expositam & enucleatam significat. Sed nos cum Doctore illo sapientissimo ad speciales religiosarum familiarum regulas locum istum applicamus, & meritò; quoniam in his regulis Christi doctrinam perfectius expositam, quàm sæcularibus tradi solet, & consiliorum Euangelicorum exactissima obseruatione, magis (ut ita dicam) expolitam esse perspicimus. Harum regularum sequela, diligensque custodia pacem & misericordiam affert his, qui ex eo quod per mundi contemptum, & altioris status professionem Domino consecrantur, meritò dicuntur Israel Dei. Illi enim sunt Israelitæ, non

A carne, sed spiritu, non numero, sed merito; qui ex eo quòd à se terrena abdicant, Deum subtilius, quàm alij communes homines, contemplatione vident; & quia sæculum, & carnem, & diabolum, ac vno nomine seipsos vincunt, cum Deo fortes existunt. Ut autem pateat, quæ ad istos pax, & quæ misericordia ex custodia ac sequela regularum obueniat, illud intelligamus oportet de actibus virtutù dari, omnemque mandatorum obseruationem, atque omnem perfectionem continere. Cuius veritatis cognitio, non ex aliqua auctoritate, aut ratione, sed ex ipso experimento, & ex ipsarum regularum lectione petenda est. Nam quis, rogo, sanctorum patrum, qui statum religiosum fundarunt, scita legat, qui non in eis virtutes vniuersas, aut mandatas, aut in rebus, quæ non sunt in præcepto consilio, traditas & persuasas aspiciat? Basilus in suis regulis quid præcipit? Charitatem aduersus Deum, amorem erga proximum, timorem Dei, secessionem à turbis quietem cogitationis, discretionem, rerum temporalium abdicacionem, & alia similia multa, quæ in suis regulis suis tractatis non sine admiratione legimus, non sine mentis ædificatione veneramus. Augustinus in sua, quam multe sanctæ religiones profitentur, regula, quid mandat: Primùm, inquit, propter quod in vnum estis congregati, ut vnanimis habitetis in domo; & sit vobis anima vna & cor vnum in Deo. Deinde præcipit humilitatem, orationem, ieiunium, modestiam, correctionis admissionem, offensæ condonationem, & alia huius generis, quæ non sine magna exultatione relegimus. Benedictus in sua regula luculentissima, quam etiam plurimæ ex familiaribus religiosis obseruant, quid iniungit? Deum, & proximum diligere, decalogum custodire, corpus castigare, delicias non amplecti, pauperes recreare, nihil amoris Christi præponere, veritatem ex corde & ore proferre, iniurias sustinere, omnes vitæ actiones expendere, & alia multa, quæ licet hic non referamus, ad virtutum perfectionem spectare cognoscimus. Franciscus, quid à suis sectatoribus obseruandum esse decernit? Totum Euangelium. Nam regula, & vita fratrum minorum hæc est, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia sine proptio, & in castitate; & postea multa alia ad altissimam perfectionem pertinentia illa viuæ imago Iesu Christi crucifixi latè persequitur. Quid tandem, (ut alios sanctissimos religionum Patres omitam) Ignatius noster à nobis seruandum esse præscripsit? Hæc inter alia: ut propriam perfectionem & proximorum etiam impensè quæreremus: ut parentes, fratres, & cognatos in Christo, & propter Christum tantùm diligentes, quod ad res mundi attinet, sancto odio prosequeremur: ut ab omni factu, & huius sæculi honore, & ostentatione abhorreremus: ut generalem quandam in omnibus mortificationem profiteremur: ut purissimam intentionem in rebus etiam minimis haberemus: ut sincerissimam paupertatem, Angelicam castitatem, & promptissimam obedientiam sectaremur: ut iugè studio orationis, ac diuinæ præsentis exercitatione Deo iungeremur: ut fidem Catholicam inter hæreticos & infideles, nec non & diuinorum mandatorum custodiam inter peccatores seminarem: ac tandem ut Christi Iesu perfecti imitatores in vtraque vita, tam actrice quàm contemplatrice, efficeremur. Hæc omnia, & alia huiusmodi constitutiones nostræ exigunt, quas quidam attentè legens, scopum, ac finem earum his notandis verbis expressit. Homines mundo crucifixos, & quibus mundus ipse sit crucifixus, vitæ nostræ ratio nos esse

postulat:

postulat: homines, inquam, novos, qui suis se affectibus exuerint, vt Christum induerent, sibi mortuos, vt iustitiae viverent. Qui, vt Diuus Paulus ait, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis se Dei ministros exhibeant. Et per arma iustitiae à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, per prospera denique & aduersa magnis itineribus ad caelestem patriam & ipsi contendant, & alios etiam, quacumque possunt, ope studioque compellant, maximam Dei gloriam semper intuentes. Manifestum est ergo, coetuum religiosorum tum institutiones, tum regulas, actus virtutum, siue in praecepto positos, siue consiliis Euangelicis contentos, praescribere.

Nec putandum est, ineptè sanctos religionum Patres à Domino praecepta, aut consilio exposita, suis regulis statutisque mandasse: id enim fecerunt, vt diuinae vocationi cooperarentur, & humanae ignorantiae consulerent. Nam praecepta, & consilia Euangelica magnam latitudinem habent, & intra suam obseruationem mitius quosdam & alios seuerius astringunt: Decuitque vt quisque iuxta vocationem suam, ex propositis sibi institutis agnosceret, quemadmodum ea debeat custodire. Vnius tantum virtutis exemplo intelligemus, quod dicimus. Praeceptum castitatis, iuxta exigentiam status, aliter atque aliter est à diuersis obseruandum. Coniugatus namque illud obseruat, si propria vxore contentus, tum opere, tum corde, omnibus aliis ablineat. Religiosus solitarius custodit, si omnino à deliciis temperet, & ieiuniis, ac vigiliis, ceterisque castitatis instrumentis se impollutum Deo & illibatum exhibeat. At religiosus inter homines viuens, & animarum curam ex charitate gerens, ad aliquid amplius niti debet, vt nimirum Angelicam habeat puritatem. Vt quemadmodum custodes Angeli, qui inter homines carnem gestantes discunt, nullo carnis odore tanguntur: ita huiusmodi religiosi (& idem de statu clericali feratur iudicium) ad tam sublimem castitatem aspirent, & tam ex corde spurcitas carnis exhorreant, vt si fieri possit, & sibi à Domino concedatur, nullo, qui vel leue peccatum sit, cum foeminis caute & ex necessitate conuersantes, motu tangantur. Si in diuersis tam diuersus est castitatis modus, necesse fuit, vt singulae religiones praeceptum castitatis non promulgarent, sed exponerent, vt earum professores ad quem castitatis gradum iuxta perfectionem sui status niti debeant, agnoscerent. Virtus etiam est sicut pannus sericus, ex quo multi diuersarum conditionum se vestiunt. Ex eodem enim serico aliter induitur mas, aliter foemina: aliter adolescens, aliter senex: Ita prorsus ex humilitate, verbi gratia, aliter se ornat, qui à mundi honoribus elongatus degit; aliter qui mundi honoribus, & populi laudibus, & acclamationibus cinctus viuit. Illi ea humilitas satis erit, quae honores non ambiat, isti omnino ea necessaria est, quae saeculi honores oblaros rideat, & fugiat. Ergo oportuit, in quaque religione regulas & statuta conscribi, quae perfectionem humilitatis & reliquarum virtutum, iuxta mensuram propriae vocationis, explicarent, & quasi ex virtutis magna latitudine cuique vestem accommodatam affluerent. Omnes religionum Patres, institutione & vitae conuersatione quasi vnum Christum efficiunt, quem profecto sequuntur, cum secundum vocationem ad quam adducti sunt, in virtutibus suos filios instituunt. Ille quidem per se-

A ipsum non eadem, sed diuersa homines docuit, iam in monte documenta perfectionis aperit; iam per condescensionem pro sanandis infirmis ad inferiora descendit. Quod factum hoc non vacasse mysterio, egregiè Beda proficitur his verbis:

Quod autem subsiens in montem Iesus, ibi sedebat cum discipulis suis, sed veniente ad eum multitudine descendit, atque hanc in inferioribus refecit, quam in superioribus paulo ante curauerat, nequaquam frustra factum credamus; sed ad significandum mysticè, quia doctrinam, & charismata sua Dominus iuxta recipientium capacitatem distribuit, infirmis adhuc mentibus, paruulis spiritu simpliciora monita committens, & apertiora credens sacramenta, celsioribus autem quibusque, & perfectioribus sensu secreta sua maiestatis arcana referans, altiora deuotè conuersationis itinera suggerens, & altiora praemiorum caelestium dona promittens. Denique cuidam sciscitanti, quid faciens, vitam aeternam possideret, quasi inferius adhuc posito communia suae dona largitatis impendit, dicens: Honora patrem tuum & matrem. Cui postmodum maiora quaerenti, & velut ad montem virtutum ascendere cupienti: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, & vende quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni, sequere me. Cuius discretionem moderaminis non per se solum Dominus in carne docens exhibuit, verum nunc quoque per verbi sui ministros exhibere non cessat. Vnde iisdem sub vnus boni serui persona testatur, quia dare debeant conseruis in tempore trititiae mensuram, id est, pro capto audientium opportunè & mensurate verbi dapes suggerere.] Haec ille. Sed quod Dominus per se ipsum fecit, & per praedicatorum nunc facit, per religionum etiam Patres, tanquam per eos, qui vitam ipsius delineare curabant, manifestè perficit. Vt scilicet alter eorum, vnum genus studiosae vitae, alter aliud genus seu modum perfectionis arripere, & illum suis sectatoribus sequendum proponeret. Quare necesse fuit, praecepta, & consilia Euangelica, vniuersumque instituto accommodata, variis regulis & institutionibus explicare.

Ex his manifestum est, statutorum obseruantiam, regulaeque custodiam, maximè ad virtutes obtinendas adiuuare. Regulam namque custodire, nihil aliud est, quam paupertatem, castitatem, & obedientiam sectari, humilitatem, patientiam, & mansuetudinem sequi, contemptum factuli, charitatem fraternitatis, amorem erga Deum, & virtutes reliquas exercere, peccata, & foemina peccatorum, & imperfectionum, quae regula prohibentur, relinquere. His autem virtutum actibus ipsi virtutum habitus generantur, & promouentur: nec aliud esse potest, regulam obseruare, quam virtutes vniuersas ad augmentum & perfectionem adducere. Regula quidem est norma (si eius primam significationem inspiciamus) qua lineas rectè ducimus, & in destinatum punctum dirigimus. Inde verò ad praeceptiones religiosas hoc nomen translatum est: quia vt actiones nostras velut lineas quaedam in Deum, finem nostrum, ducamus, his praeceptionibus quasi regulis, ne exorbitent, attentè metimur. Haec praecepta, inquit Hugo Victorinus, de regulis Augustini loquens, ideo regula appellantur, quia videlicet in eis nobis rectè viuendi norma exprimitur. Regula autem dicitur, eo quòd rectè regat, vel quòd rectè doceat. Et Bonauentura: Regula di-

D

E

Beda ad
Ioan. 6. in
illud: Post
haec abiit
Iesu.

Hugo. ad
reg. Aug.
c. 1.
Bonau. in
reg. D.
Fran. 1.
c. 2.

citur,

citur, eo quod recte ducitur; rectum autem est, quod non exit ab extremis. Vnde si regula actiones religiosi diigit, & rectas efficit, non dubium, quin eas in alicuius virtutis ratione constituat. Quod certe bene pensum ac consideratum, maxime incitare deberet, ut regulas diligentissime custodiamus. Nam ut quid, quasso, cognatos, amicos, diuitias, honores, voluptates, seculum, & secularia omnia, & quod amplius est, propriam voluntatem & nos ipsos reliquimus? Nonne quia intelleximus inter omnia ista, nos non posse rectitudinem actionum seruare, & malimus illis carere, quam a virtute deficere? Quae ergo dementia erit, sanctissimas praecipiones frangere, & prudentissima sanctissimorum Patrum iussa praeterire, quibus abiectis rectitudinem, quam omnium rerum dimissione quaerebamus, abiicimus, & animae pericula, ac vitiorum monstra, quae fugiebamus, retinemus? Qui aliquam artem addidit, si praecipiones artificum illius artis non seruet, nequaquam peritus eius euadit: & qui vitam spiritualem, & virtutes, ex quibus coalescit, inquirat, a praecipionibus vitae spiritualis exorbitans, & virtutum regulas deserens, nunquam eas obtinebit. Sunt regulae veluti catena, compedes, & vincula, quae nos, cum curebamus ad malum, tenebant, & ne in praecipis iremus, in spirituali statu ligant. De quibus accipi potest illud Iob: Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti: Christus enim nos seruos suos, a se per peccata fugientes, non ex necessitate, sed ex amore quaesuit, & in hunc sanctissimum statum quasi in carcerem coniecit (o felicissimum carcerem, & palatii regum amabiliorem!) & in eo, ne iterum ad vitia & iniquitates reuerteremur, regulis, quasi compedibus & vinculis, religauit. Ibi vias, id est, actiones nostras obseruat, & vestigia pedum, id est, affectuum motus & desideria, considerat, ut si velimus a carcere exire, & ab his amoris vinculis liberari, per noua gratiae auxilia nos teneat. Ab his ergo compedibus expediri, non est aliud quam in peccata & defectus labi; in eis vero permanere, est vitam studiosam virtutibusque referam possidere. Licet enim regula hac ratione neruus sit, id est, praecipium, quod, ut Thomas & Lyra interpretantur, quasi catena nos ligat, ne in malum curramus: tamen in alia significatione, quae huic loco non congruit, neruus est, quia virtutum actiones praecipit, quae nos ad honestum sectandum corroborant. Dominus namque per Ezechielem ossibus aridis promittit, dicens: Et dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuētis. Nerui hoc loco virtutes signant, ut ex Gregorio colligitur, & ideo merito pro regulis, virtutes praecipientibus, accipiuntur, quibus nobis supernè datis, & mollis caro, benignitatis & modestiae cutis, & spiritualis vitae spiritus nobis videtur esse concessus. Regula ergo est neruus; & neruus, vinculum, quod nos a malo tenet; & sensus, ac motus spiritualis instrumentum, quod ad bonum operandum impellit. Quare nunquam a bonitate ac virtute deficiet, qui regulam fortiter diligentique custodit.

Sunt regulae, quae nos vndique cingunt, & muniunt, ne gratiam virtutisque perdamus. Liceat

A enim nobis, ista locum de Ecclesia pronunciatum, ad selectiorem Ecclesiae partem, id est, ad statum religiosum, applicare. Quid ille ait? Vrbis fortitudinis nostrae Sion Saluator, ponetur in ea murus & antemurale. Merito sane in hac vrbe Sion statum religiosum intelligo. Nam siue Sion speculam, siue acervum significet, optime eius notio in religionem quadrat, quae & locus edius est, ex quo videmus mala, & aceruus, in quo multa possidemus bona. Est specula, quia ex ea, tanquam ex altissima professione, saeculi mala conspiciuntur, ut ab eis caueamus: & est acervus bonarum actionum, donorum caelestium, & sanctorum exemplorum, quibus ad similia permoemur. Est vrbs fortitudinis nostrae, quae a carnis saeditate nos protegit, & a daemonis illusionibus, & saeculi ambitione defendit. Haec vrbs Saluator est, quia est imitatio perfecta vitae Saluatoris, quem profecto imitamus, cum hunc statum moribus proficimur. Saluator est, quia inde status noster robur & fortitudinem habet, & ex eius placito totus pendet. Hanc urbem murus cingit, & murum ipsum antemurale custodit. Murus, est lex omnibus data fidelibus, quae etiam nos obligat, & quodammodo strictius obligat, quia aequum est, ut in sublimiori statu positi, & ab occasionibus frangendi eam magis elongati, ipsam perfectius impleamus. At antemurale sunt regulae, quas qui diligenter implet, tuetur murum praecipitorum, & vitam seu imitationem in se Saluatoris obseruat. Qui enim opera perfectionis a regulis mandata praestat, quam longissime aberit a mandatorum transgressione. Qui sua pro Christo relinquit, aliena non cupiet, qui minimam cogitationem minus honestam abigit, nefarium desiderium non admittet: qui propriam voluntatem in magnis & in minimis abnegat, nunquam pro impinguanda propria voluntate, a mandatorum obseruatione discedet. Sunt ergo regulae bene custoditae, quae nos in omni virtute continent, & a vitis alienos faciunt; quas si oscitanter praetereamus, & haec minora contempnamus, paulatim forsitan ad mandatorum transgressionem procedemus. Id namque sonant verba illa Ieremiae: Luxitque antemurale, & murus pariter dissipatus est. Et sane si antemurale non luxisset, & sancta status nostri regula illigata permanisset, nunquam praecipitorum murus ruina & excidio appropinquasset. Quin & haec regularum praecipionumque custodia, alia ratione ad virtutes obtinendas iuuat, quod facilem reddit viam diuinorum mandatorum. Nonne qui assuevit quotidie mille passuum iter conficere, facillime viam quingentorum passuum percurret? Nonne qui ad multos annos pane & aqua se refecit, sine vilo labore piscibus & moderato vino appetitui satisfacit? At qui semper sedet, post modicum in itinere deficit: & qui semper pinguis & delicatus vescitur, minime piscibus & pane cibario sustentabitur. Ita sane, qui a se momentis singulis opera perfectionis exigit, qualia sine vlla dubitatione praescribunt regulae, facile sibi persuadent obseruantiam mandatorum. Fietque sibi facilis virtus praecipita; quia assuetus est, virtutis gradum sub consilio relictum obseruare. E contra vero qui in saeculo adeo est delicatus, aut potius imperfectus, ut sola maiora mandata custodiat, & de cetero minime ad alia altiora se adigat, is aliquando a maioribus excidet, & in legis obser-

Ier. 26. 1.

Thren. 2. 8.

Matt. 19.
23.
D. Thom.
quodlib.
4. art. 23.

uatione deficiet. In quo sensu Beatus Thomas Aquinas illam Saluatoris sententiam exposuit: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum caelorum. Quia difficile est, inquit, quod homo praecepta seruet, quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia, diuitias relinquat. Sunt ergo regulae quasi rotae, quibus expeditissime viam mandatorum peragimus: sunt quasi pennae, quibus ad fastigium perfectionis euolamus: sunt quasi reconditoria, in quibus virtutum thesauros possidemus.

Cant. 4.4

Alia etiam ratione regulae virtutum augmento proficiunt, quia nos a multiplici tentatione defendunt. Sunt illae quasi clypei, quia eas telis aduersariorum obicimus, ne percussis aliquo crimine pereamus. Non incongrue sane religiosae vitae accommodare possumus illud Canticum: Sicut turris David, collum tuum, quae aedificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. His sponsus Ecclesiam alloquitur. Ecclesiae autem collum, sit religiosus status, quoniam sicut collum solum caput supra se habet, sic hic status solum statum capitum, id est, Episcoporum, superiorem agnoscit. Hic status comparatur turri, illi nimirum magnae & eminenti, quam Rex David in monte Sion, ad hostium impetum retundendum, extruxerat: nam & in sublimitate perfectionis fundatus est, & ad prosternendos aduersarios mentis inuentus. Huius propugnacula, sunt viri perfecti, qui dum ceteris eminent, suum hunc statum exornant, & dum illum a primo feruore labi non sinunt, ipsum vndiquaque communiunt. Clypei autem ex turri pendentes sunt regulae, quia ipsae istibus tentationum obiectae, & per exactam observationem huius saeculi pompis oppositae, illas salubresque custodiunt. Qui itaque his clypeis ad suam defensionem vitur, & eorum impletione se protegit, peccata vitabit, tentationes vincet, & in omni virtute proficiet. At notanda est vis diuini sermonis. Mille clypei, inquit, pendent ex ea, nempe ex religione ipsa: quae cum nihil aliud sit, quam religiosorum congregatio, liquet, quoniam ex ipsis regularum clypei dependent. Ex nobis ergo pendet, quod regula vigeat, quod religiosa disciplina non pereat, quod munimenta status nostri non cadant. Quare si regulas nostras fregerimus, non solum multiplicitatis virtutis pauperes erimus, verum & tanti detrimenti a nobis illati rationem reddemus. Si rex, o serue Dei, arcem ad tutamen regni aedificaret, & vario genere armorum instrueret, seruis autem eius eandem arcem solo aequaret, armaque confringeret, esset morte dignissimus. Vide tu quali poena plesteris, si clypeos huius turris, a Deo extructae, id est, regulas, destruas, & turrim ipsam, id est, religiosam professionem, quae sine exacta observatione stare non potest, in perditionem adducas. Deus miserationes suas in nos effundens, nos ad vitam religiosam vocauit: quod ex conuersatione a peccatis aliena, & in sanctis operibus occupata, quorum Deus auctor est, manifeste perspicitur. In hoc autem statu regularum clypeos dedit nobis, quibus spiritualem vitam tueremur, & pro vitis deiciendis, & virtutibus acquirendis pugnamus. Non licet ergo nobis haec arma spiritualia postmittere, sine quibus nunquam victoriam comparabimus. Auxilium Domini nobis ad vincendum & proficiendum adest, verum est, sed si armis ab eo assignatis decretisque pugnemus. Si vero ea arma (quae non sunt alia, quam regu-

lae) ociosa habuerimus, auxilium efficax, & specialissimum aberit, quo absente victoria & profectus abscedet.

Ista regularum custodia a nobis exigitur, ut omnis virtus in mentibus nostris augetur, ad quam rem astringendam, non alium testem, quam cuiusque conscientiam adduco. Si enim singulos religiosos interrogemus, quam ratione putant se posse ad perfectionem ascendere, sine ulla hesitatione fatebuntur, viam perfectionis non aliam sibi esse, quam regulae praeparationumque custodiam. Non igitur vult in omni sanctitate promoueri, qui non vult in regulae observatione proficere. In hac vnusquisque nullo docente suam vitam intuetur, & tanquam in speculo formam animae suae, aut pulchram, aut turpem contempletur. Iurisque optimo Augustinus suam regulam, ob id speculum appellauit (quod aliis regulis sanctarum religionum congruit) quia huic ministerio deservit. Et bene, inquit Hugo, hunc libellum dicit speculum, quia in eo, tanquam in speculo, inspicere possumus, quales sumus, siue pulchri, siue foedi, siue iusti, siue iniusti, vtrum quisque nostrum regulariter viuat, vtrum proficiat, an deficiat: vtrum Deo placeat, an displiceat. Quid est speculum? Nonne vitrum aut crystallus, quod quidem clarum atque diaphanum, ex vna parte stamno, aut argento factum opacum, faciem hominis e regione positi representat? Talis omnino est regula. Clara est, quia sine ambagibus, aut obscuritatibus exponit quid sit faciendum, quid vitandum. Diaphana est, quia per eam, quasi per vitrum, qualem alij habeant vitae puritatem videmus. Et appositione alicuius opaca redditur, quia dum reflexione quadam ex vna parte eam obtegimus, & ad nos conuertimus, quales sumus, aperte perspicimus. Ibi cognoscimus maculam proprietatis, defectum purissimae castitatis, deformitatem inobedientiae, & reliqua vitia, quibus facies animae turpis apparet. Contempletur vultum interioris hominis nostri in hoc speculo, & maculas deprehensas, fletibus, & proposito emendationis, atque oppositis actibus abstergamus, sicque in omni virtute mirabiliter proficiamus.

Aug. in
reg. cap.
vii.

Hugo ad
eundem
locum.

Custodiae Regulae pacem esse promissam.

CAPVT VII.

REGAMVS hoc instrumentum ad comparandas virtutes praecipuum, & quae eius vsum persuadeant, quae etiam ratione ad actionem sit applicandum, breuiter explicemus. Quicumque hanc regulam sequuti fuerint, inquit Paulus, pax super illos & misericordia: quibus verbis custodientibus regulam, duo, nimirum pacem & misericordiam promittit. Illi quidem triplicem pacem, quam alio loco commemorauimus, cum Deo, cum proximis, & secum ipsis assequuntur. Pacem cum Deo habent: illam, cuius meminit Paulus, dicens: Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum. Iustitiae origo non est proprium meritum, non opus liberi arbitrii, sed fides, quam a Deo accipimus, & reuelatis propter eius auctoritatem assentimur: iustitiae autem forma est gratia Dei, diffusa in cordibus nostris, qua Deo similes seu Deiformes efficitur: per hanc autem pacem cum Deo

Galat. 16.

Rom. 5.1.

confe

sequimur ex meritis Domini nostri Iesu Christi, quia eo ipso, quod iusti sumus, diuinæ voluntati non reluctamur. Sed huius pacis per gratiam religiosi compotes facti, quam per veram detestationem peccatorum, & veram conuersionem, & mutationem vitæ accepisse credimus, ipsam pacem regularum obseruatione custodiunt. Quas si in minoribus transgrediantur, ita vt peccata leuia faciant, pacem minuunt; si verò in maioribus prætereant, ita vt crimina incurrant, omnino hanc pacem amittunt. Pax ad Deum in quonam posita est? Nonne in hoc, quod ei tanquam supremo Domino subdamur, & eius præcepta monitæque seruemus? At nihil aliud est, regulas nostræ professionis obseruare, quàm Deo subiici, & ipsius præcepta ac monita implere. Duo enim in religioso statu præceptionum genera contemplantur: alterum, quod præcepta Dei inuoluit; alterum, quod documenta perfectæ obseruationi legis Dei seruientia comprehendit. Ad primum genus pertinent illa, quæ nulla regula religionis non clamat: Paupertatem, quam Deo vouisti, seruabis, castum & mundum te custodies, Prælati aliquid iubentibus obedies, & alia similia. Ad secundum genus pertinent illa: Silentium custodies, domo, sine maioris permisso, non exibis; cellam alterius fratris sine eiusdem superioris permisso non ingredieris. Qui illas primas præceptiones implet, implet præcepta Dei: qui has secundas implet, implet monita Dei salutaria, quibus nos ad perfectiorem mandatorum obseruationem præparat, & ad omnem perfectionem obtinendam disponit. Ergo qui regulæ obseruator est, præceptorum ac monitorum Dei efficitur custos, nec potest cum eo bellum gerere, cuius decreuit voluntati seruire. Custodi innocentiam, inquit sanctus Dauid, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquæ homini pacifico.] Habe, inquam, innocentiam in corde, & æquitatem in opere: illam Deo in tuis visceribus serua, & hanc hominibus ad Dei gloriam ostende: & sic eris vnus ex pacificis, quibus reliquæ, id est, æterna præmia, quæ bonis operibus promittuntur, seruata sunt. Augustinus quoque ait: Qui veram pacem desiderat, prius cum Deo habere confuecat. Sed dicis: Et quis est, qui cum Deo pacem habere non velit? Ille vtique, qui non sic viuunt, quomodo Deus præcipit esse viuendum.] Ex his manifestum est, Regularum transgressores, & sui status euersores, pacem cum Deo non habere, sed cum eo bellum gerere, cuius nituntur voluntatibus contraire. Voluntas enim Dei, statum religiosum fundauit, & eum quotidie (quod ad se attinet) nouis incrementis stabilitate non cessat. Tepidus autem religiosus vigorem disciplinæ non seruans, eundem statum à Deo fundatum labefactat, & in seipso per tepidam vitam, in aliis verò per prauum exemplum cuerit. Hoc autem intestinum bellum esse inter hominẽ & Deum, nemo non videt, quo Dominus vnum, nempe sanctitatis incrementum, promotere nititur, & homo alterum, scilicet sanctitatis excidium, inferre conatur. Amator verò disciplinæ habet cum Deo pacem, id est, voluntatem Deo subiectam, & diuinæ voluntati concordem, quia statum ab illo fundatum & stabilitum non destituit, sed quantum potest, integram & inuiolatam tenet.

Qualibet res tunc pacem habet, cum suo fini, propter quem est creata, coniungitur; vnde & ipse motus, quo in finem tendit, quia est quasi assequutio pacis, vel, iter ad pacem, eam à perturbatione liberat, & placidam facit atque quietam. Est itaque iste motus ad finem, quasi inchoata pax, & dum ad finem peruenit, & rem in suo fine locat, in per-

fecta pace constituit. Paupertas spiritus, mansuetudo, & iustus, & cætera huiusmodi beatitudines dicta sunt, quoniam sunt insignes actus, quibus mens assequitur beatitudinem; & ipsam ex ea parte, qua in beatitudinem ferunt, suo modo beant, atque tranquillat. Sic omnino eam, quæ hominem in suum finem perducunt, pacem & quietem attribunt. Finis autem noster Deus est, à quo tanquam à principio exiimus, & in quem sanctis operibus velut motibus tendimus, & in quo tanquam in loco præopto quiescimus. Non dubium igitur, quin in ipso sit nostra pax & quies. Quod contemplanus Augustinus ait: Assumat, Domine, assumat, rogo spiritus meus pennas vt aquila, & volitet, & non deficiat, volitet, & perueniat vsque ad decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ: vt ibi super mensam refectionis ciuium supernotum pascatur de oculis tuis in loco pascuæ tuæ, iuxta fluentia plenissima requiescat in te Deus meus cor meum, cor, mare magnum tumens fluctibus. Tu, qui imperasti ventis & mari, & facta est tranquillitas magna, veni & gradere super fluctus cordis mei, vt tranquilla & serena fiant omnia mea, quatenus vnum bonum Dominum meum amplectar te, & dulce lumen oculorum meorum contempler te sine tumultuantium cogitationum cæca caligine. Confugiat, Domine, mens mea sub umbra alarum tuarum ab artibus cogitationum huius sæculi, vt in tui refrigerij temperamento absconsa, latibunda canter, & dicat: In pace in idipsum dormiam, & requiescam.] His verbis dulcissimis sanctus Doctor ostendit, vbi sit quies nostra, quia in Deo est, & statim à pace, & requie discedimus, cum ab eo aliquantulum elongamur. Verbum Patris, carne velatum, quid de seipso dicit? Manifestauit, inquit, nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo.] De ipso autem ait Zacharias: Loquetur pacem gentibus: quam nobis loquutus est, cum patrem nobis annuntiauit: vt videamus Deum pacem esse ac quietem nostram, in quo mens tanquam in molliissimo lecto quiescit. Et Isaias ait: Super omnem gloriam protectio.] Id est super omnes viros iustitiam & pietatem colentes, qui propterea sunt gloria dignissimi, erit Deus eos protegens, & veluti pax vera, ipsos ab omni perturbatione defendet. Regularum autem custodia iter in Deum est, quis namque ambigat hominem Deo appropinquare, & ad Deum pergere, cum sanctissimorum virorum statuta ab ipso Deo data & inspirata custodit? Hac igitur custodia pacem cum Deo inimus, quia ea ad Deum pacem nostram imus, & vnum cum eo velle, vnum nolle, ac indiuisam voluntatem concordiam habemus. Et verò, qui est in regulas status sui præceptionesque fidelis, multis verbis ad hoc intelligendum non eget. Sentit enim in se mentem Deo subditam, & diuinarum iussionum cognoscendarum & implendarum auidam, cui discordia cum Deo omnino repugnat. Quis resistit ei, ait Iob, & pacem habuit?] Solus igitur ille, qui reluctatur Diuinæ voluntati, in pace non est; qui verò Deo in omnibus acquiescit, Deum sibi pacificum experitur, & bellum, quandiu ipsi subditus manet, cum eo habere non potest.

Regularum & disciplinæ custos, pacem cum Prælati & cum aliis fratribus habet. Cum Prælati quidem, quoniam illi dum iusta præcipiunt, & subiectionem exigunt, nos ad pacem cum illis, & cum

Psal. 36. 39.

August.

Aug. lib. de Mod. ratio. c. 37.

Psal. 4. 9.

Iob. 17. 6. Zachar. 9. 10.

Ier. 4. 6.

Iob. 9. 4.

Iſa. 60. 17

omnibus habendam impellunt. Ponam, ait Dominus per Iſaiam, viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam.] Faciam, inquam, vt dum præpoſiti tui iuſta iubent, ipſi viſitatores tui in te pacem inquirant. Ad hanc autem pacem habendam iuuantur, cum regularum, quas illi in primis charas habent, & obſeruari à nobis volunt, & iubent, diligentes obſeruatōres exiſtimus. Tunc illi nos vt vilcera ſua diligunt, tunc noſtram conuerſationem laudant, & eo ipſo nos, non ſibi inſenſos, ſed amicos habere commonſtrant.

Rom. 13.

4.

Principes, inquit Paulus vt hoc doceat, non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa.] Non ſunt illi timori hiſ, qui bonum opus faciunt, ſed hiſ, qui malum operantur. Ideoque qui bonum faciunt, poteſtates, aut poteſtatem, & Prælationem habentes non timent, ſed amant: & viciffim ab illis redamantur, cuius amoris repenſi ſignum eſt laus; nam quos Prælati non amarent, nequaquam laude, ſed vituperatione afficerent. In hoc autem pacem eſſe, quod ſubditi ſecundum præſcriptum regulæ conuerſentur, Dionyſius Richelius non ſiluit. Ille ſic ait: Porro vt tunc ciuitas pacem habet, cum ſecundum gubernatoris voluntatem omnia in ea aguntur: ſic cum in cœnobio ſecundum præſidentis directionem rectam ac rationalem fratres diſponuntur, & viuunt, pacem habet cœnobium: & væ illi, qui eam impedit, aufert, aut odit.] Væ illi eſt, quia dum à Prælatō diſſentit, & illi recta mandanti reſiſtit, ſibi luctum & miſeriam acquirit, cum certum ſit, quod in hoc bello, aut in hac collisione duorum, quod fragilius eſt, peribit, & quod fortius eſt, illaſum perdurabit. Fortiſſima verò eſt ſancta Prælatōrum ſeueritas, diſciplinæ obſeruantiam exigens, & fragiliſſima imperfeſtorum fatuitas, à diſciplinæ obſeruantia ſe ſubtrahens. Væ indiſciplinatō eſt, quia dum Prælatum multiplici ſua imperfeſtione contriſtat, propriam mentem cœleſtibus gaudiis euacuat. Væ illi eſt, quia dum domum Dei, id eſt, familiam religioſam, turbat, cuncta ſua bona ſpiritualia diſturbat. Audiatque à præſide non ab odio incitato, ſed ex zelo commoto: Quia turbatiſti nos, exturbet te Dominus in die hac.] Lapidibūque imperfeſtionum innumerabilium obruitur, dignūque ſit, qui contemptui ab omnibus habeatur. De eo quidem dictum videtur illud Ecclēſiaſtici: In lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius. De ſtercore bouum lapidatus eſt piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.] Cui enim melius nomen pigri conuenit, quam illi, qui ignauia oppreſſus, ſui ſtatus præceptiones non ſernat? Hic lutoſis lapidibus & ſtercoribus lapidatur, quia ſuis quotidianis imperfeſtionibus & culpis impetit. Socij talia videntes, merito illum deſpiciunt, & ſi quis eum imitatione tetigerit, debet manus excutere, ſi vult in virtute perſiſtere, & à ſorde, quam contraxit, emundari. Vel iſte lapide luteo, & ſtercore lapidatur, vt Bernardus interpretatus eſt, quando à Prælatō dura increpatione corrigitur, ſi eā non à ſua ignauia diſcedat, & ad diſciplinæ obſeruantiam redeat. Hæc ſunt huius ſancti Doctōris verba: Itaque & arguere, & increpare interdum neceſſe eſt: nec ignoro, ſimum eſſe verbum increpatorium, verbum improperij, & quod ſi non excuſſit neceſſitas, ipſum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus, quod hoc ſimo & ſi aliquos impinguari, ſed alios planè & lapidari & indurari videmus? Hinc namque ſcriptum eſt: De ſtercore bouum lapidabi-

Dir. lib.
2. de vi-
ta, & ſi-
ne ſolita.
nr. ult.

Iſa. 7.

25.

Eccl. 27.

12.

Bern. ſer.
2. D. Pe-
tri &
Pauli.

A tur piger. Annon impinguatur, qui increpatus benignè accipit, manueta reſpondet, libenter emendare conatur? Hæc planè ſalubris & fecunda impinguatio eſt, vt corripit me iuſtus in miſericordia, & increpet: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea liquidem pinguedine, quam generat oleum peccatoris, abundantius pulſulant ſpinæ & tribuli, & omnis radix amaritudinis germinat copioſius. Itaque qui iuſtorum increpationem, miſericordiam nominat: ſatis indicat quem admodum ſuſcipienda ſit, quam benigno animo, quam deuota mente, quantaque ei gratia ſit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio ſalubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatoris, ſed fructus illius, quem ſecundum Apoſtolum habemus, in ſanctificationem. Quid autem faciamus tibi, o piger, qui ad hanc miſericordiam iritaris magis, & exasperatis? Nonne bonum ſimum ſparſi in agro tuo? Vnde ergo lapides habet? Sed tu inimice homo: quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam, tu, inquam, inimice homo, hoc feciſti, qui deſidiam tuam non excutere, ſed excuſare pergens, ſimum tibi petueris in lapides, & vnde impinguari debueras, lapidaris.] Hæcenus ille. Cum huiusmodi ergo hominibus ita procacibus, vt voluntati præpoſitorum in multis contradicant, & ita proteruis, vt ad correptionem obdureſcant, ipſi præpoſiti pacem habere non poſſunt: ſoli ergo illi pacem cum Prælatiſ habent, qui ſe regularum ac diſciplinæ obſeruatōres exhibent.

C At pacis cum fratribus Regularum cuſtodia ſeminarium eſt, cum omnia pacem turbacia & diſcordiam generantia præſcindat. Quid pacem turbat? Rerum temporalium poſſeſſio? Regula poſſeſſionem hanc prohibet, & ſolum vſum moderatum concedit. Turbat impurus amor? Regula hunc penitus neſcit. Turbat propria voluntas? Regula propriam voluntatem alterius imperio ſubiicit. Turbat contentio opinionūque diuerſitas? Regula idem ſapere, idem dicere, & ab omni contentione abſtinere iubet. Nihil eſt in ſæculo paci & quieti contrarium, quod regula ab ſtatu noſtro non releget. Atque adde qui illam diligenter ſeruauerit, cum omnibus pacem habeat. Qui confiſunt in illo, ait Sap. 3. 9.

D Illi in primis Domino fidere videntur, qui propter illum omnia relinquunt, & cogitarum ſuum in eius miſericordia iactant, ſcientes, quoniam ipſe in ſe ſperantes enutriet. Hiſ rebus viſibilibus, & curtiſ huius ſæculi exoneratiſ datur, vt veritatem intelligant, & cœleſtia contemplantur. Quod ſi iam ad quietam vitam vocati, & fideles in dilectione inuentiſ iuſſiſ & monitiſ Domini, quæ regula præſcribit, acquieuerint, donum & pacem accipient. Donum quidem, non vnum, ſed multiplex vniuerſarum virtutum, quarum actiones regula obſeruatione præſtant. Pacem verò, qua ſine querela cum cœtu aliorum fratrum in omnibus Domini iuſtificationibus & mandatiſ incedant. Sunt regula, meo quidem iudicio, ſicut nerui & chordæ, quibus membra corporiſ conneſtuntur. Nam quemadmodum cum nerui ſani ſunt, integriſque, & bene diſpoſiti, totum corpus eſt vnum, & membrorum vnione ac pace petriſtur; ſi verò lædantur, aut abſcindantur, corpus ipſum ingentem dolorem percipit, & illam pacem amittit: Ita cum regula illætaſ ſeruamus, vnum corpus ſumus in Chriſto ſanum, & optime diſpoſitum, & tanquam membra bene compacta pace frui-

mur.

Richar. tract. de stat. inter ho. tract. 3. c. 2.

mur: ar si eas frangimus, statim contrariis motibus diffidemus. Iam apparet quam apposite superius regula vocata sunt vincula: nec enim solum (vt iam diximus) a malis nos retrahunt, verum & vt membra bene colligata, vt vnum quæramus, in idem tendamus, & eisdem medijs vtamur, efficiunt. Quibus aptissime accommodari potest quod Richardus Victorinus de mandatis scripsit, siquidem regula quedam specialia mandata sunt. Congrua satis, inquit, similitudo vinculorum & mandatorum. Vinculis siquidem coarctamur, & mandatis vtique diuinis a nostris voluntatibus coercemur. Vinculis trahimur; vinculis retinemur; vinculis astringimur. Vincula attrahentia, præceptiones; vincula retinentia, prohibitiones: vincula constingentia, admonitiones. Præceptio est eorum, quæ fieri oportet. Prohibitio eorum, quæ fieri non licet. Admonitio eorum est, quæ quidem expedit fieri, cum tamen sine culpa possint præteriri. Præceptionibus sanè illic sepe vrgemur, quò boni operis gressum sine difficultate non dirigimus. Prohibitionibus autem inde sepe retrahimur, quò per desiderium properamus. Admonitionibus verò cordium nostrorum hiantia, seu etiam fluxa acutiùs alligamus; cum voluntates nostras a licitorum etiam vsu sepe restringimus. Vincula itaque attrahentia sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Vincula retinentia sunt: Non occides, non mœchaberis, non furtum facies. Vincula constingentia sunt: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et illud, quod a Domino de virginitate proponitur, cum dicitur: Qui potest capere, capiat. Vnde & Apostolus: De virginibus autem præceptum Domini non habeo, sed consilium do. Sic ille. Custodiamus igitur hæc vincula, ex quibus mutua inter nos pax tota dependet. Audiamusque Paulum dicentem: Oblectro itaque vos ego vincitum in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem cum charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Non ex nobis, sed ex Deo hoc eximium donum accepimus, vt vnum mysticum corpus essemus. Cuius caput est Christus, vt vnum spiritum, & vnam voluntatem querendi perfectionem, haberemus, vt eisdem medijs, cælestem mercedem obtinere speratemus. Simus ergo solliciti, hanc vnitatem a Deo iam acceptam seruare regularum custodia, quæ est vinculum pacis. Nam quandiu ipsa in nobis integra & illæsa permanserit, hæc mutua pax certè amabilis, nunquam a nobis discedet. Si autem hoc pacis vinculum ruperimus, dono huic vnitatis a Domino accepto iniuriam inferemus cum magno nostro detrimento.

Ephes. 4. 1. 3. 4.

Leuit. 26. 3. 6.

Hæc demum regularum obseruatio nosmetipsos in pace constituit: & nullus est in amore disciplinæ religiose sollicitus, qui non in sinu cordis sui, donum tranquillitatis excipiat. Conscientia enim illum inquietat, qui ad illicita distulit, qui sibi iniuncta præterit, quique suo muneri non satisfacit: quem verò reperit obseruantem, & ab eo quod debet non deficientem, non reprehendit, non morder, sed in tranquillissima pace manere permittit. Regula obseruatoribus promissa est pax illis verbis: Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, ab eoque pauore habitabi-

tis in terra vestra, dabo pacem in finibus vestris, dormietis, & non erit, qui exterreat.] An regula mandata sunt Dei, quæ nobis per maiores nostros, sanctissimi huius status fundatores, iniunxit? Ita sanè: quæ qui spernit, ipsum etiam Dominum, a quo præpositi dati sunt, aspernari conuincitur. Si vita nostra in his semitis ambulandis transferit, si mens nostra hæc monita custodierit, pauor & timor procul fient a nobis, quoniam malum pœnæ non timet, qui in malum culpæ non incurrit. Pacis etiam obtentione letabimur, quia dum Deo per voluntatem eius impletionem subiicimur, passiones nos turbantes compescimus, & quasi vinculis coarctamur. Quod pulchra similitudine Anselmus exposuit. Humana, inquit, natura tam facile per vitia, quam per planum profunditur aqua. Sic ergo agere debet, qui eam restringere appetit, velut qui aquam currentem retinere contendit. Sicut enim ille, qui aquam concludit in stagnum, atque coercet: sic iste naturam humanam vagam, infra regulam aliquam cohibere debet. Vtque ille procurat, ne qua parte dirumpatur stagnum, quæ effluat aqua, ita & iustum providere concedet, ne suam in quoquam violet regulam, quò ad peccatum proruat. Sic enim restringi carnis appetitus possunt, quod est quandam facere pacem inter ipsam carnem & spiritum, quam quidem pacem nemo melius habere poterit, quàm qui districtiori ordinis monastici semetipsum subingere studuerit.] Sic ille. Adepta autem pace dormiemus, & non erit qui exterreat. Soporabitur, inquam, mens suauissimo, ac quietissimo orationis somno, in quo multa accipiet dona cælestia, quæ mulceant illam & nihil, quod inane timorem incutiat. Immisit Dominus soporem in Adam, & ex latere eius coniugem illi charissimam, nempe Euam eduxit; sic ex iusto, contemplationis somnum dormiente, solet Deus, cum minus homo putabat, perfectionem extruere, illique tam speciosam sponfam in vxorem donare. Ergo qui hanc regulam sequuti fuerint, pax super illos. Omnem profectò pacem consecuntur, quia & Deum sibi pacatum sentiunt, & homines pacificos habent, & a semetipsis per affectuum immortificationem non distident. Nec credendum est, Angelos infensos esse illis, quos suis monitis obsequentes, & diuinæ voluntati subiectos aspiciunt. Immo diligunt, & fouent illos, quorum vita per disciplinæ custodiam a mundo se elongat, & cælestibus appropinquat. Si autem tale bonum est pax, quemadmodum ait Augustinus, vt in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, & nihil vtilius possideri, eam per regulæ obseruantiam & disciplinæ custodiam quæramus, vt tantum bonum, quod in æternum accepturi sumus, in præsentem obtinere inchoemus.

Ansel. li. de similit. c. 122.

Gen. 2. 22.

Aug. lib. de ciuit.

Prou. 3. 21. 22. 23. 24.

Custodia Regula misericordiam esse prerogatum.

CAPVT VIII.

VICVM QVE hanc regulam sequuti fuerint, ait magister veritatis, Paulus, pax super illos, & misericordia. Vidimus quam eximia pace regularum obseruatores cumulentur: inquiramus nunc quam multiplicibus Domini misericordiis repleantur. Has autem ad compendium redegit Salomon in Prouerbijs, dum ita scribit: Filii mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem

arque consilium: & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget. Si dormieris, non timebis; quiesces, & suavis erit somnus tuus.] Filium vocat eum, quem ad disciplinæ custodiam hortatur, vt in ipso nomine, honoris ac dignitatis plenissimo, felicem sortem intelligat, quam accepturus est, si sibi iniuncta seruauerit. Quid honorabilius, quid ditius eo qui filius est Dei? Cum eo ipso quandam Deitatis participationem accipiat, & regni cælorum hæres fiat, dicente Paulo: Si autem filij & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.] Sed hanc dignitatem, hæcque opes amplissimas ille consequitur, qui leges sibi impositas ab oculis effluere, & à manibus labi non sinit. Nec solum nomen hoc, sed alia quoque nomina honorifica illi congruunt, cum tamen nullum illorum transgressoribus disciplinæ conueniat. Regule ac disciplinæ custos, merito vocatur seruus Dei, quia serui est, imperata facere, & nihil nec minimum eorum, quæ sibi præscripta sunt, præterire. Hic verò nihil faciendum omittit, nihil omittendum facit, & omnia vt mandata sunt, diligenter obseruat. Cuius illud erit ipsius ore Domini prolatum elogium: Inueni David, filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.] Planè vir, qui viriliter pro sanctitate decertat: & vir secundum cor Dei, cui se in cunctis accommodat, & à Deo volita atque mandata fideliter præstat. Potest & vocari mercenarius, quia nihil eorum, quæ sibi imposita sunt, prætermittens, indicat appetere quòd mercedem expectat. Patiens Iob multa mala sustinens comparat se [mercenario, qui præstolarur finem operis sui:] eidem similis est bona imperata faciens, qui licet nunc menses habeat præmio vacuos, & noctes laboriosas enumeret; scit tamen, si perseueret, plenam æternitatem sibi parari, & dies quietos, & nulla nocte intercepso concedi. Vocatur & amicus, quia legem amicitie seruat, vt nimirum cum Domino tum voluntate tum actione concordet. Vocatur tandem & filius; nam diuinam similitudinem in mente suscipiens, suscipit etiam Dei monita, audit consilia, diligit voluntatem. Hæc igitur nomina optimè in eum quadrant, qui est disciplinæ ac regularum amator: cum tamen ab ipsarum transgressore vis horum nominum quam longissimè ablit. Vt enim scripsit magnus Basilius, suis regulis latius disputatis præfationem affigens. Qui maiorem præceptorum partem obire neglexerint, hi quo tandem in horum se numero reponi volunt? Qui neque Deo, vt parenti, obsequantur, neque vt magna pollicenti obediant, neque vt Domino seruiant.] Transgressorii regularum nomen serui non competit. Seruus namque timet dominum suum: qui verò iussa Domini præterit, illum non timet. Dauid enim ait: Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius cupit nimis. Et Gregorius: Deum timere est, nulla quæ faciendæ sunt bona præterire. Vnde qui bona præterit, & mandata non custodit, satis indicat quia timorem serui non habet, & serui nomine non est dignus. Nec vocari potest mercenarius, quoniam virtus mercenarij est spes: qui verò imperata non complet, qui bus præmium est assequutus, se viam spem minime habere demonstrat. Nec vocari demum potest amicus aut filius. Horum quippe virtus est amor: at parum aut nihil amat, qui voluntate, & morum similitudine ab amico & patre discordat. Cum filio

Rom. 8. 17.

Ahor. 13. 22.

Iob. 7. 21.

Basilius pro- amio in reg. iust. disp.

Psal. 112. 1. Gregor. 1. mor. 6. 3.

A ergo Salomon loquitur, cum eo scilicet, qui verba Domini corde suscipiens, & opere complens, aptus est vt vocetur non solum Dei seruus & amicus, verum & charissimus filius.

Ad illum itaque, qui filius est, Salomon loquens ait: Ne effluant hæc ab oculis tuis. Si nos ille seruos vocaret, fortassis diceremus quia iam imperata complemus, quibus statui aut feruorum sorti satisfacimus: at dum filios Dei vocat, ad maiora ac perfectiora seruanda nos obligat. Filius enim non attendit quid pater velit, an scilicet magnum sit, aut minimum; an præcepto mandatum, an simplici voluntate propositum: sed tantum respicit, an illud, quicquid sit, genitori suo placeat, quod satis filio est, vt illud præstare contendat. Si nos vocaret seruos, ad obedientiam fortassis induceret, non ad similitudinem imitaret; at dum filios compellat, querendæ similitudinis curam extorquet. Qua verò ratione Dei placitum in omnibus exequemur, & sanctissimi patris perfectam similitudinem induemus, si non in magnis, & etiam in minimis nobis præscripta seruamus? Nihil difficile, nihil immoderatum à te, o religiose, petitur, cum audis: Ne effluant hæc ab oculis tuis. Habes patrem, cuius erga te tantus est amor, vt dicat per Iesaiam: Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis sunt.] Qui miserias tuas in manibus suis, non alieno atramento, sed proprio sanguine, non calamo, sed clauis insculpsit, vt eis congruo tempore remedium afferret. Qui ea, quæ ad tuam protectionem sunt vitia, semper ante oculos habet, vt ea semper integra & inuiolata conferuet. Quid magnum, si tu eius mandata ac monita ante oculos habeas, vt pro tanto munere in te collato, aliquo pacto vicem rependas? Ille ait:

C Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.] Dic tu vicissim vt tanto beneficio respondeas, & ex parte gratus existas: Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus.] Et: In iustificationibus tuis meditabor; non obliuiscar sermones tuos.] Mandata hæc pulchra sunt nimis, & habent splendorem immensum, quo sese intuentes & diligentes illuminant. Quia mandatum, inquit Salomon, lucerna est, & lex, lux; & via vite, increpatio disciplinæ.] Et Dauid: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.] Oculi autè non alio, quam lumine, & splendore, & decore pascuntur. Nihil ergo tristitiæ aut difficultates habet, si mandata tam pulchra nunquam è tuis oculis effluant, neque à mentis conspectu se subtrahant. Custodi igitur legem atque consilium. Si tantum seruus esses, dicerem tibi, vt mandata seruares; at cum sis etiam filius, & ad filiorum dignitatem euectus, dico tibi vt mea quoque consilia diligenter obserues. Si interrogasses à me: Quid faciendo vitam æternam possidebo? Responderem vtiq;: Serua mandata. At quia cum religionem ingressus es, interrogasti: Quid faciendo perfectionem obtinebo? Respondeo, vt custodias legem atque consilium, & tum magna tum parua, à regula præscripta, compleas: quoniam si ad salutem satis est, mandata custodire, ad perfectionem assequendam necesse est consilia seruare. Serua mandata, quia à Deo præcepta sunt: serua & consilia, quia ab ipso Deo, dilectissimo Patre, consulta. Serua mandata, quia necessaria sunt ad salutem; serua & consilia, quia opportuna ad perfectionem. Serua mandata ne grauius

D delinquas

Isa. 49. 16

Isa. 49. 15

Psal. 118. 30. 16.

Prou. 6. 23.

Psal. 118. 105.

delinquas, serua & consilia, ne leuiter cadas, & ex leuioribus in maiora prouas. Custodi legem, atque consilium, & omnem regulam siue præcipiat, siue solum moneat: siue obligare, siue solum hortari ad melius intendat, fideliter serua, ne in luto multarum imperfectionem hæreas, sed ad concupitam mentis puritatem ascendas.

Vt verò legem consiliaque custodias, auribus non tam carnis, quam mentis miserationes excipe, quibus regulæ obseruatores repleantur. Hæc obseruatio erit vita animæ tuæ. O magnam miserationem Dei, & fontem, ac originem aliarum! Quid enim pretiosius, quid amabilius vita? Sed quid illustrius, quid dignius animæ vita? Quæ si in corpore viuens per absentiam gratiæ sit mortua, terribis olet, quam corpus tabidum, & corruptum carnis natis fetet. At hæc animæ vita regulæ custodia est, quoniam si eam in magnis frangas, gratiam perdis; si in minoribus prætereas, charitatis feruorem diminuis, & ipsam gratiam periculo amissionis exponis. Vita est, quæ uiuum facit; obseruatio regulæ, quæ religiosum constituit. Neque enim religiosus est, qui paternam domum reliquit, qui vestem mutauit, qui habitum religiosum induit, sed qui secularia deseruit, cor emundauit, & disciplinæ monita custodiuit. Si verò illa exteriora adfuerint, & ista interiora, & vera opera virtutis abfuerint, erimus quidem habitu religiosi, sed mente & actione profani. Diciturque cuique nostrum: Nomen habes, quòd uiuas, & mortuus es.] Mortui sumus, si ea, ad quæ astringimur, nõ obseruamus: nomẽ autem simul uiuentium habemus, quia habitum, & externa signa uiuentium præferimus. Sanctus Abbas Ephraem egregia sanè oratione nos sugillat. Specie, inquit, & apparatus mundo renunciamus: re uera autè, quæ mundi sunt curamus, nec habemus, quo nos exculemus. Habitu monachi sumus, sed moribus crudeles quidem & inhumani. Habitu humiles, & moribus pestiferi & scelerati: Habitu religiosi, & moribus exitiosi: Habitu amici, & moribus inimici: Habitu gratiosi, moribus odiosi: Habitu exercitatores seduli, moribus ignaui athletæ: Habitu sobrii, moribus prædones: Habitu pudici, animo autem adulteri: Habitu modesti, moribus & peccatore vagabundi: Habitu mites, moribus arrogantes: Habitu consolatores, moribus contumeliosi: Habitu consiliarij, moribus obtretratores: Habitu simplices, moribus difficiles & perniciosi: Habitu ab inuidia alieni, moribus inuidi & homicidæ: Habitu defensores ac susceptores, moribus autem proditores. Et unde, quæso, accidit nos tales esse? Nisi inde, quòd mutam inter nos dilectionem perfectam non habemus? Nisi quia pura inter nos non sit concordia? nisi quia in nobis uera humilitas non est? nisi quòd præ oculis timorem Dei non constituimus? Hæc ille. Et sicut has causas nostræ calamitatis reddidit, alias omnes ad transgressionem regulæ pertinentes posset assignare, re uera enim tales sumus, quia habitu, & caremoniis religiosi contenti, sanctissimas regulas, uirtutum doctrices, præterimus. Custodia ergo regulæ, uita animæ est: Quia si eam non obseruauerimus, non cum ueris religiosi, sed cum fictis & hypocritis computabimur. Iam nos struthio auis immunda designat, de qua ait Iob: Penna struthionis similis est pennis Herodij, & accipitris. Struthio pennas Herodij & accipitris plumis similes habet, sed uolatus altitudinem celeritatemque non habet. Sic malus religiosus, regulæque transgressor, similem cum bono habitum gestat, sed in finem status sui, nimirum in perfectionem, nequaquam simili conatu festinat. Si externa eius consideres, uideret ad vo-

A) landum aptus, at per uitæ ignauiam humi reppit, & si quotidie ad spiritualia magis ineptus. Cui mores hypocritarum conueniunt, de quibus eo loco inquit Gregorius: Ita sunt nimirum omnes hypocritæ, qui dum bonorum uitam simulant, imitationem sanctæ conuersationis habent, sed ueritatem sanctæ actionis non habent. Habent quippe uolandi pennas per speciem, sed in terra repunt per actionem, quia alas per figuram sanctitatis ostendunt, sed curarum secularium pondere prægrauati, nullatenus à terra subleuantur. Quis putet hos uiuere, quorum non est aliqua interna uitæ operatio, sed sola externa status spiritualis ostensio? Qui derelinquunt oua, id est, opera sua, in terra, nec curant, si pes inanis gloriæ ea proterat, aut bestia agri, nempe diabolus, in ipsa imperfectiones coniciens, suis malis artibus destruat. Illitaque spiritaliter uiuunt, qui disciplinam diligunt, imperfectiones abiciunt, & regulam, ad quam se sponte obligarunt, strenuè custodiunt. Vel aliter custodia disciplinæ est uita, id est, uigor, & sanitas animæ, quam qui obseruant, bene ualent: qui uerò transgrediuntur, ægrotant. Inualetudo enim corporis ex imbecillitate, ex dolore, ex defectu appetitus cibi, & potus, & ex pulsus inæqualitate dignoscitur. Qui autem regulæ sunt transgressores, ipso usu cadendi imbecilliores quotidie redduntur, ex discreta Prælati correctione, tanquam ex uulnere, dolorem acrem excitante, conqueruntur, nulla fame orationis, aut siti diuinarum consolationum sollicitantur, & pulsus, uel actiones eorum præter ordinem & rationem mouentur. Infirmi sunt ergo non carne, sed (quod deterius est) mente. Disciplinæ uerò, ac regulæ amatores, ex animæ suæ firmitudine, ex rerum bonarum desiderio, ex spiritali lætitia, & ex actionum ordine colligunt, se animæ sanitatem ac uigorem comparasse.

Hæc est prima misericordia in disciplinæ amatores collata: secunda uerò, quæ priorem subsequitur, illis uerbis exprimitur: Et gratia faucibus tuis. Eandemque ipse Salomon in uolentioribus antea uerbis expresserat, dicens: Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Verba hæc ad itatus religiosi sectatores propriissime uidentur esse directa. Habent illi patrem, habent & matrem, non solum secundum spiritura generantes, sed leges etiam mandataque ferentes. Pater est, illius, quam profitemur, religionis fundator, quem semper & merito patrem uocamus, à quo non carnem putidam, sed spiritum uitæ, Deo grata, sua uolentem accepimus. Pater hic docuit nos regulam, eamque nobis in legem tradidit, quam ex ore Domini in monte Sinai, in monte uitæ perfectæ, non sine luce contemplationis, non sine igne amoris, non sine signis, atque portentis operum mirabilium, à se editorum, ceu Moyses alter audiuit. Mater uerò est ipsa religio, quæ Deus ex fundatoris latere, uel ex eius corde, tanquam aliam Euam, eduxit. Hæc nos in uero tyrocinij gestauit, & non in doloribus, sed in lætitia, & exultatione per emissionem professionis peperit, & lacte doctrinæ spiritualis, aut regulæ exhibitione euitruit. Excipiamus ergo corde regulæ disciplinam, à tãto ac tali patre propositam, quæ uita Christianæ summa est, perfectionisque compendium, Ne manibus, & actionibus dimittamus eandem legem matris nostræ, longè profectò superantem eam, de qua dictum est: Verba Lamuelis regis. Visio qua erudiuit eum mater sua. Illa enim lex luxuriam, & ebrietatem, & iniustitiam prohibet; hæc autem Angelicam castitatem, omnis uoluptatis & substantia

Greg. 31.
mor. l. 5.

Prou. 1.8.

Prou. 31.
1.

Prov. 1.8.

mundialis contemptum, ac perfectissimam obedientiam, ad omnem iustitiam incitantem, iubet. Quod est autem huius laboris primum? Illud quidem, ut addatur gratia capiti tuo; seu: Et gratia faucibus tuis. Et torques collo tuo.] Gratia, seu gratiarum corona, ut Septuaginta verterunt, & torquis, quæ ex auro, & lapidibus pretiosis, gemmisque texuntur, cælestia dona, & præcipue virtutes omnes designat, quibus regulæ, ac disciplinæ amatores decorantur. Qui non tantum Deo gratiores fiunt, verum in omni virtute (vniuersas enim, dum regulam observant, exercent) se profecisse reperiunt. Pulchra hæc corona virtutum, est illa larga Domini benedictio, de qua Ecclesiasticus ait: In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouissimo maneant.] Opere honorat patrem, qui promptè eius iussa complet: sermone, qui iussa nimis austeritatis, aut indiscretæ grauitatis non damnat: patientia verò, qui labores ex mandatorum obseruatione emergentes dissimulat. In hunc se larga partis benedictio diffundet, ut quemadmodum ille omnibus virtutibus claruit, ita & obediens filius eodem virtutum cumulo ornatus incedat. Et sicut ille ob virtutum insignia fuit in cælis coronatus, ita & hic ob similem vitam congruo tempore coronetur. Vel gratia capiti & collo adiecta, verissimum honorem significat, quo omnes illum prosequuntur, quem indicant legis ac disciplinæ amatorem. Nam hæc excellentia verè magna, qua quis virtutis amore & disciplinæ obseruantia aliis eminet, tantam in hominum animos reuerentiam, tantum timorem inducit, ut eos libentissimè honorent, & in aliquo lædere vereantur, quos vident per vitæ puritatem Deo esse coniunctiores. Nec mirum est, si homines eos reuerentur, & laudent, quos sciunt ab omnium conditore laudari, & in virtutum exemplum alii proponi. Filij Rechab ad bibendum vinum inuitati, responderunt Ieremiæ: Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filij vestri vsque in sempiternum.] Quid autem Dominus ad Israelitas loquens? Certè: Præualuerunt sermones Ionadab filij Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum, & non biberunt vsque ad diem hanc: Ego autem locutus sum ad vos de manè confurgens & loquens, & non obedistis mihi. Quid demum ipsi Rechabitis promittit? Pro eo quod obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis omnia mandata eius, non deficiet vir de stirpe Ionadab, filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus. Nunc etiam sunt filij Ionadab, id est, Christi; quia si Ionadab spontaneus dicitur, Christus ad obeundam pro nobis mortem Patri se sponte subiecit. Hi autem sunt iusti, qui abstinere à vino propriæ voluntatis, ut se disciplinæ & legi obedientes exhibeant. Istos Deus tepidis, & imperfectis in exemplum proponit, exprobratque illis, quod non bonorum exemplum sequantur, ut iram fugiant, sed magis vitam vecordium imitentur, ut in indignationem incurrant. Eos tandem laudat, spe ad præmium erigit, & opera eorum tanquam sibi gratissima in conspectu suo semper se habiturum esse promittit. Hæc ergo est gratia, quam regulæ custodes accipiunt, ut virtutum donis repleantur, & magno honore cumulentur.

Ecl. 3. 10.

Jer. 35. 6.

A oculis tuis non effluerint, ut ea semper mediteris, & è manibus tuis nunquam exciderint, ut ea semper exequaris, omnia tibi prosperè euenient. Siue dormias, aut vigiles; seu quiescas, aut aliquid agas, sine in via, seu in domo consistas, nihil quod te perturber, nihil quod immoderatè exterreat, nihil quod ad malum ledat, inuenies. Quidam per viam intelligunt diem, & per somnum noctem. Vel his duobus prosperitas, & aduersitas, contemplatio, & actio, vita, & mors intelligenda est. Et sanè hæc omnia disciplinæ amatoribus in bonum cedunt, & in omnibus spiritus profectam & meritum augmentum reperiunt. Dies est illis læta, & nulla ociositatis obscuritate subnubila; quia in quadam bonarum actionum perpetuitate transigitur, & nox est illis tranquilla, quia partim lectione & oratione, partim necessaria paulatione occupata, nulla minus pura cogitatione fœdatur. In prosperitate non tument, quoniam illam à Domini miseratione venire iudicant: & in aduersitate non supra ordinem rationis timent, quoniam prosperum exitum habituram; Domino, cui seruiunt, faciente, coniectant. In contemplatione sunt alacres, quia sponsum eos visitat: in actione robusti, quia magna ad laborandum gratia confortat. In vita sunt sancti, quam sanctis operibus mundant: in morte securi, quam magnificæ cælestis patrie promissiones exornant. Omnia illis cooperantur in bonum,] ut ait Paulus, & ex his, quæ amatoria videntur, dulcissimos fructus meritum decerpunt. Omnia profus, inquit Augustinus, non solum illa, quæ appetuntur ut sua, verum etiam illa, quæ ut molesta vitantur.] Dominus super omnia bona sua constituit eos,] nec bonum est aliquid, à quo non accipiant aut eruditionis, aut consolationis, aut benignæ correctionis obsequium. Hæc obseruatio eorum est vna ex partibus pietatis, quæ teste eodem Apostolo [promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & futuræ.] Futuræ quidem, in qua illi æternis præmiis cumulantur; & præsentis, quia in prosperis, aduersis virtutis augmento perficiuntur. Axa, filia Caleb, quæ à patre in hereditatem, [terram arenam] acceperat, [irriguam] non sine suspirio petiuit, & [irriguum inferius ac superius] impetrauit. Quid aliud (teste Origene) hæc ampla largitio significat, nisi quod filij Deo obedientes ab eo accipiunt irriguum superius, id est æterna præmia, & irriguum inferius, id est, temporalia subsidia? His subsidiis communiti viam suam fiducialiter ambulant, dum in his, quæ aggradiuntur, Deum sibi adesse considerant. Pedes ad lapidem non offendunt, quia impedimenta currendi, & decipulas ad aduersario in via absconditas, Dei luce detectas, & misericordia sublatas esse conspiciunt. In somno non trepidant, quin potius securi & fidentes, sanctæ quieti se tradunt, quæ post exactos labores in mandatis seruandis nulla potest malæ conscientie increpatione turbari. In omni ergo euentu sunt felices, quia labor est illis ad meritum, & quies ad præmium; actio ad utilitatem, contemplatio ad fortitudinem; prosperitas ad humilitatem, aduersitas ad salutem.

E

Post hanc alia diuina miseratio subsequitur. Ne paucas, inquit, repentino terrore, & irruentis tibi potentias impiorum.] Si mandata compleueris, consiliaque seruaueris, cum homines oborta calamitate grauissima, concutientur timore maximo, tu non puebis, sed securus existes; & irridebis insurgentes aduersum te potentias impiorum, quia eas priusquam ad te veniant, à Deo fractas & contritas aduerteres. Non quod Deus iustos suos, & suæ voluntatis amatores, communibus calamitatibus eximat, sed quia

Rom. 8. 28.

Aug. 8. 16.

Matth. 14. 28.

1. Tim. 4. 8.

Iosue. 15. 19.

Origen. hom. 20. in Iosue.

Prov. 1. 45.

in com

Chrysof.
homil. 4.
ad Popu-
lum.

in communi calamitate positos, securos & latos reddat, & sicut aurum, in fornace, sic eos in tribulatione puriores efficiat. Ferunt ergo communem calamitatem iniqui, ferunt & iusti; sed illi calamitate scendantur, isti exerceantur, & puriores ac splendidiore euadunt. Quod animaduertens Chryostomus, sic ait: Sicut aurum, etsi aquis immoretur, propriam præfert speciem, siue in cõflatorio ceciderit, splendidius rursum apparet: lutum autem, & scænum siue aquis immiscenti accidat, hoc quidem marcescit, illud vero dissoluitur; siue in ignem ceciderit, hoc quidem frigitur, illud autem comburitur. Sic certè & iustus & peccator: ille quidem siue remissione fruatur, manet splendidus, sicut aurum, aquæ immersum; siue in tentationem ceciderit, splendidius fit, sicut aurum igne examinatum: peccator vero siue remissionem nanciscatur, dissoluitur, & marcescit, sicut scænum & lutum, aquæ immorans; siue tentationem sustineat, comburitur, & perditur, sicut lutum & scænum ab igne. Hæc ille. Ac proinde iustus aduersitatibus cinctus, non timet, & impiorum muroribus circumseptus, non pauet, quia sedandam esse à Domino tempestatem, & in tutissimum portum feliciter appellendum esse confidit. Narrat Saluator noster signa illa tremenda, quæ postremum eius aduentum sunt ad monitionem hominum præcessura. Manifestè prædicat solis & lunæ defectiõnem, syderum casus, terræ motus, maris fremitus, & omnium rerum sublunarium pauidas mutationes, adedò vt homines arescant præ timore, & expectatione eorum, quæ superuenient vniuerso orbi. Tunc verò cum omnes trepidant, cum vniuersi ex solo auditu tantarum calamitatum tabescunt, ad discipulos suos, & ad voluntatis suæ amatores, & mandatorum obseruatores quid dicit: His autem fieri incipientibus, inquit, respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Cum alij præ tristitia oculos in terram deiciunt, vos præ gaudio cælum aspicietis: cum alij timent, vos estote securi; cum impij damnationem expectant, vos iusti mei, exultate in cordibus vestris, quoniam appropinquat redemptio vestra. Cum plagæ mundi crebrescunt, inquit Gregorius, hunc locum interpretans, cum terror iudicij virtutibus commotis ostenditur, leuate capita, id est, exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cuius amici non estis, propè fit redemptio, quam quaesistis. Tunc profectò iusti, vt inquit Isaias, leuabunt vocem suam, atque laudabunt, cum glorificatus fuerit Dominus, hincient de mari. Quid enim facient inter mala & tribulationes positi, & à sensu eorundem malorum earundemque tribulationum erepti, nisi eum laudibus celebrare, quem habent in laboribus consolatorem? Quare non equorum more hincient præ læticia, qui in medijs arumnis huius sæculi ita se gerunt ac si ad amœna pascua properarent? In mari sunt, vbi sæpe eis minas intentat sæua tempestas, sed hanc Dominus sedat, imperans ventis & mari, & tranquillitatem affert, vt potentiam impiorum non metuant, sèque illi ob tam magnum beneficium gratos exhibeant.

Luce 21.
8.

Gregor.
hom. 1. in
Euang.

Isaia 44.
14.

Prov. 3.
16.

Postremam miserationem ex his illa verba continent: Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris. Beneficium hoc longè est priori excellentius atque sublimius. Nam duo mala nos cingunt; alterum, quò ab invisibilibus persecutoribus affligimur, alterum, quò ab inuisibilibus inimicis, id est, à dæmonibus nunc apertè, nunc occultè, & sub specie boni tentamur. Regulæ autem obseruatores, & diuinæ voluntatis amatores, non tantum à malis temporalibus protegentur, verum & à tenta-

A tionibus liberantur. Tentatio namque intellectum boni delectabilis ostensione allicit, & affectum veritatis amore deuincit: Domini verò protectio hos duos animæ pedes à laqueo liberat, si eam suis iustis obsequentem inueniat. Illustrat ille intellectum iustorum, qui suam voluntatem explete contendunt. Scriptum est enim: Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Videntibus, inquam, iuxta præscriptum timoris Domini. De quo immediatè dixerat: Initium sapientiæ timor Domini, & mandata seruantibus dabitur intellectus sanus, iudicium integrum ac sincerum, quo possint diaboli versutias internoscere, & se à laqueo venantium liberare. His, inquit Chryostomus, qui faciunt sapientiam, & eam factis ostendunt, bonus est intellectus: Intellectus bonus, inquit, quoniam est etiam malus intellectus, vt quando dicit: Sapientes sunt, vt malè faciant, bonum autem facere non nouerunt. Ipse autem querit eum intellectum, qui in virtute situs est. Purgat etiam iustorum affectum; Apostolorum enim pedes, eorum nempe, qui ex sermone Domini mundi erant, ab ipso Domino loti sunt, vt sciamus suorum affectus ab illo mundari, & à desiderio peccatorum, ad quæ alliciebantur, exolui. Ipse ergo Dominus, firmamentum atque protectio ad latus se istorum ostendat, vt non possint in tentationem induci. Vnde Ambrosius: Agnoscamus quòd etiam iusti in domo Dei positi, & verbo Dei intenti, tentantur quidem sæcularibus negotiis, & affectionibus, sed non alienantur à domo Dei, & à custodia præceptorum cælestium. Ad istos ergo pertinet, quod in Ecclesiastico scriptum est: Oculi Domini super timentes eum; protector potentie, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & vmbra culum meridiani: deprecatio offensionis, & adiutorium casus, exaltans animam, & humilians oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Ita Dominus est in latere iustorum, vt suos oculos in eorum necessitates intendat. Illis est protector potens, quia eos defendit à malo; & firmamentum forte, quia ipsos stabilis in bono illis est tegimen ab æstu, cum à malis corporis protegit: & vmbra culum à meridie, cum à superbia, ex bonis successibus emergente, liberat. Illis est depulsor offensionis, ne scilicet in malum cadant: & adiutorium casus, ne in dolos aduersariorum impingant. Eorum tandem animas gratia exaltat, eorum mentes sapientia illuminat, & illis omnia bona per sanitatem, vitam, & benedictionem signata communicat. Hæc omnia disciplina amatoribus promissa sunt, & in ipsa regula aliquid habent, quo se à tentationum malo defendant.

E Ipsa namque religiosæ regulæ, ex doctrina sacre Scripturæ desumptæ, quædam occultam vim ex ipsa Scriptura sacra mutuare videtur, vt sicut hæc meditata, & iaculo tentationis obiecta, tentationem abiciunt; ita & illæ prauæ suggestioni oppositæ, eam potenter repellant. Quoties de ambitione tentatus, statim religiosi humilitatem contiderans, rubore suffusus es? Et ad illecebras carnis illectus, professionem castitatis intucens, subito iusti sceleris horrore percussus? Quid hoc? Nisi quòd ipsa regula pro muro est, quæ vndiquaque nos cingit, & protegit, ne telis aduersariorum vulnere mur, ne ipsorum dolis quasi vinculis capiamur. Et sicut puer suum pædagogum videns, & eius seueritatem ac grauitatem vteumque cognoscens, timet aliquid facere, cuius causa ab illo reprehendatur, aut etiam virga vel flagello vexetur: ita religiosus oculos coniciens in regulam, cuiusque integritatem ac puritatem aduertens, aliquid vel modicum veretur admittere, cuius causa dignus sit

psal. 170.
10.

ibid.

Chrysof.
ib. To. 1.

Ierem. 4.
22.

Iohan. 13.
10.

Amb. lib.
2. de A-
braham.
c. 5.

Ecl. 34.
19 20.

12
11

ab illa

ab illa reprehendi, & transgressor iudicari. His magnis Domini misericordiis donati, dum regulam custodimus, & illa, quam diximus, pace ditati, merito fatebimur, quia pax super nos & misericordia, & super Israel Dei. Et, si mundo valediximus, ut pacem quaeremus, & misericordiam Domini acciperemus, regula profecto nobis seruanda est, quae dum virtutes inserit, pacem affert, & post pacem multiplici nunc miseratione nos cingit, donec ad illam patriam veniamus, in qua pax perfectissima omnem etiam minimam inquietudinem tollet, & felix misericordia, & felicitas misericors omnem omnino miseriam submouebit.

*Non tantum magna, sed & minima
quaeque ex regula esse
seruanda.*

CAPVT IX.

N cuiusvis familiae religiosa regula quaedam eorum, quae praecipuntur, sunt magna, quaedam sunt parua: alia grauiora, alia leuiora: & quaedam omnino minima, quae licet non aequali cura ac diligentia, omnia tamen sunt exquisitissima mentis contentione seruanda. Magna magno conatu seruanda esse, nullus ignorat, quorum transgressio, grauis est, & a Dei amore ac familiaritate nos separat; quorum observatio vtilissima est, & magnum nobis profectum importat. At minima cur magna cura custodiamus, cumque nullius ferè momenti videantur, non est cur eorum transgressio sit noxia neque observatio proficua? Hisque praecipue eorum omisso concedatur, qui sunt iam vitae religiosae diuturnitate firmi, & assidua omnium virtutum exercitatione robusti; quoniam sicut corpora valida, & bene temperata minoribus excessibus non laeduntur; ita animae, virtute perfectae, nec minimorum transgressione fuscantur. Quarum pulchritudo tanta est, ut à rebus parui momenti non pendeat; quarum diuitiae tam amplae, ut haec minima detrimenta non metuant. Sed re vera minima quaeque, à regula proposita sunt, nisi penitus desipiamus, diligenti cura seruanda. Haec enim incipientibus, & imperfectis maxime necessaria esse, praeterea similitudo demonstrat. Qui cum sint planè infirmi, & in virtute parum stabiles, non possunt horum omissione non laedi, nec tuti sine istis in arrepta professione persistere. Nam professionem religiosam non sine ordine discimus: ordo verò illud postulat, ut prius faciliora, postea difficiliora praestemus; nunc minima & post modum maiora discamus. Quomodo autem omittis facilioribus ardua ac laboriosiora facies, & minimis ignoratis maiora cognosces? Domini sententia est, qua principem quendam Iudaeorum increpuit: Si terrena dixi vobis, & non creditis; quomodo si dixerò vobis caelestia credetis? Quo loco per terrena intellexit baptisina aquae, quod licet caeleste sit, in terra suscipimus; & per caelestia, mysteria diuina, à sensibus auulsa, quae hic fide credimus, & in patria clarè videbimus. Eadem verò sententia potest & rerum modicarum transgressores reprehendere, aut ea tantisper mutata ipsorum ositantiam damnare: quod si auditis terrenis, id est, his, quae terreni homines ad vitam religiosam venientes, facile praestant, non parent; quomodo auditis caelestibus, id est, sublimioribus perfectionis documentis, obediunt? At observatio

IOAN. 3.
12.

minimorum etiam est in virtute proeclis necessaria, cum ea sint velut folia, quae & arborem ornant, & fructus asseruant. Sic minima rectè custodita à viro perfecto, & illius virtutes custodiunt, & miranda pulchritudine vestiunt. Erenim ille redditur admirabilis, qui magnus existens, minora non despicit, & cum maioribus intendat, nunquam minutiora despicit. Aliquando mirati sumus eximium Theologum, grauisimum studiis occupatum, qui inter tyrones artium liberalium positus, ita minutias grammaticorum, & puerilitates dialecticorum tractat, ac si ante quos dies illas ex professo didicisset, & in nullo alio suam operam collocasset. At multo magis virum perfectum admiramur ita modica disciplina seruantem, ut in eis seruantes nouitios excedat, & non solum conuersatione sua maiora doceat, sed semetipsum vitae exemplo magistrum minimorum exhibeat. Et sanè ex sententia Plutarchi insignis Philosophi iudicium est magnae virtutis, minora curare, & paruulos quosque defectus timere. Eius verba sunt: Non mediocre argumentum est, nos in virtute progredi, si nullum iam peccatum leue & exiguum putemus, sed omnia studiosè vitemus, atque obseruemus. Ut enim qui diuites se fore desperant, paruos sumptus facere pro nihilo habent, quod nihil magni futurum putant, si paruum paruo adiciatur: spes autem propius ad finem accedens, simul cum diuitiis auget diuitiarum amorem: Ita in virtute, qui non dicit: Quid tum postea? modò sic, aliàs melius, sed singulis intentus, ubi vel minimo peccato vitium se insinuans, veniam locum dare videtur, aegre fert, & indignatur, satis ostendit, se parum aliquid sibi iam comparasse, quod inquinari nullo modo velit. Omnibus ergo tam incipientibus quam proeclis, necessarium est minimas culpas vitare, & minima nobis iniuncta solerter custodire.

Hoc cum ita sit, inuestigemus aliqua, quae omnes valeant ad diligentem minimorum custodiam allicere. Ex quibus illud magni momenti est, quod qui modica non custodiunt, in magnum discrimen delinquendi & cadendi incidunt. Ponamus modò (quod certum est) multa ex regula, & ex statutis religiosorum ad peccatum non obligare, atque adeò sine vilo peccato, non tamen sine inculpatione poenae, sub qua iubentur, posse dimitti. Sed non ob id sunt habenda contemptui, quae saepe alia ratione ad peccatum obligant, & esto, quod nulla ratione peccatum in se habeant, ad multa peccata, & multa scandala animum transgredientis praeparant. Dixi aliqua minora, licet non à regula sub interminatione peccati iubeantur, alia ratione peccatum continere, & non me poeniter: nam ita esse, nemo qui attentè consideret, negare poterit. Cuius rei vnum, aut alterum exemplum subiciamus. Regula silentium praecipit, & non obligans ad culpam, sed ad solam poenam praecipit: at silentij praetermissio, & verborum ociosorum, & superfluatorum prolatio, peccatum est, non quidem quia regula vetuit, quae in hac re ad peccatum obligare noluit, sed quia talia verba ex se illicita sunt, tanquam debito sine carentia, & quia Dominus ea prohibuit, dicens: Dico autem vobis, quoniam omne verbum ociosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Regula contentiones vetat, & tantum interminans poenam vetat, at contentio, peccatum est, non quia regula vetat, sed quia contentio rectè rationi contraria est; quam Paulus inter opera carnis enumerat, & alio loco praecipit, ut nihil per contentionem fiat. Constitutio religionum ferè omnium inuolubiliter tenet, ut religiosi, non soli, sed associati

Plut. lib.
de profectu
viri.
sententia.

Matth.
12. 36.

Galat. 5.
20.
Phil. 2. 3.

incedant,

Ecc. 3. 27.

Rom. 14. 15.

Chryso. hom. 88. in Matt.

incedant, quæ etiam non inducit peccatum: quis autem non videat religiosum adolescentem delinqueret, si dum socium sine causa deserit, & solus incedit, aut se periculo alicuius peccati exponeret, aut scandalum generaret? Nam qui amat periculum, ait Ecclesiasticus, in illo peribit: perit, inquam, non solum quando in ipsum periculum, cui se exposuit, cadit, sed etiam licet non cadat, quando temerarie se periculo casus exponit. Et qui fratrem scandalizat, atque contristat, ut Paulus ait, non secundum charitatem ambulat. Si ergo indiligentia hæc minora transgredi, aliqua ratione peccatum est, iam apparet quam sollicita sint cura seruanda, ne in peccatum labamur, & ne ex peccatis minoribus, deposita verecundia, ad maiora properemus. Certum est enim, minora delicta, præsertim inuerecundè commissa, ad grauiora aditum aperire: quod & supra à nobis monstratum est, & Chrysostomus hac luculentissima oratione confirmat. Mirabile quiddam atque inauditum dicere audeo. Soler mihi nonnunquam non tanto studio magna videri peccata esse uitanda, quanto parua & uita; illa enim ut auersemur, ipsa natura peccati efficit: hæc autem hæc ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt; & dum contemuntur, non potest ad expulsiõem eorum animus generosè insurgere. Vnde citò ex paruis magna fiunt negligentia nostra: Hoc ipsum corporibus quoque accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditiõis malum exortum est: nisi enim putasset, paruum esse, pecuniam inopum surripere, in tantam proteruitatem non deuenisset. Iudæi quoque nisi putassent inanis gloriæ delictum minimum esse, vsque ad cædem Christi lapsi non fuissent. Hac via omnia scelerata fieri videbis. Nemo enim repenti ad extremam improbitatem insiliit. Habet quippe insitum quendam animam pudorem atque innatum, quem subito calcare, atque proicere non potest: sed sensim, atque paulatim ex negligentia perit. Hoc pacto etiam idolorum cultus aditum inuenit, cum vltra quam oportet, viui ac defuncti nonnulli honorarentur. Hoc pacto simulachra & statua adoratae sunt. Hoc pacto denique fornicatio & cætera vitia dominantur. Consideremus autem si nimium quidam ac importunè risit, reprehensus à quopiam est: respondet alius, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid vnquam ex risu mali sequitur? Oritur tamen ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta est. Cum alius proximo malediceret, ac conuitia diceret, reprehensusque esset, contempsit, dicens nihil esse mali huiusmodi verbis uti: sed hinc dissidia & odia nata sunt, inde inimicitia capitales, hinc contumelia, à contumeliis potro pulsatio, ac inde cædes plerumque secuta est. Sic à minimis ad maxima gradatim diabolus ducit. Hæc tenus Chrysostomus.

At demus, hæc minima nulla ratione esse peccata, quia neque à regula sub peccato vetita, neque alio mandato prohibita, neque periculo scandalis aut casus exposita; adhuc sunt multa cura seruanda. Quare: Quia hæc præterire ad imperfectionem, & quandam spiritus laxitatem pertinet, qui minorum obseruatione, ne effluat, quasi ligamento constringitur. Quia in proposito implendæ diuinæ voluntatis deficiamus, & Domini monita ac consilia calcamus. Quia firmam voluntatem regulam seruandi deserimus, & pollicitationem nos statui religioso accommodandi præterimus. Quia à semita perfectorum elongamur, & vias laras tepidorum & imperfectorum ingredimur. Quia denique aliqua minora sunt tanti momenti, ut illis reiectis insipiens homo minus

A aduertens, à se non perfectionem tantum, sed & salutem abiciat. Nam si ad os putei accedas, forte cades: & si te in ignem conicias, sine dubio comburearis. Sic prorsus si minora tollas, post quæ discimena peccati later, forsitan peccato sedaberis. Ingressi cellam alterius fratris absque superioris permisso, peccatum non est, licet apud nos cõstitutione vetetur. At in hoc quanta est peccatorum occasio? Si enim clam & absente fratre ingrediaris, forte aliquid cella tolles, aut quod non oportebat scire, leges: si verò de fratris assensu & eo præsentem introcas, quanta ociosa dices, quanta detractoria loqueris, quantum temporis sine fructu elabi sines, & quomodo malo exemplo tuam imperfectionem videntes lades? Similiter cum domo de licentia superioris egredimur, verum est nobis aliò ire, quam ipse permittit. At tu socium inescas, & domum aliquam sine facultate superioris ingredieris. Quantum est in hoc delinquendi periculum, cum diabolus ibi laqueum abscondit, quo te comprehendat, & sanctissimum, quem profiteris, statim traducat? Passerculus in arbutula sine timore sedet, & visco capitur atque tenetur: sic sæpe insipiens homo, domum quam non decebat, securus ingreditur, & occasione, quam nec somniauerat, quasi laqueo ligatur. Diciturque non sine luctu illud Ieremias: Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? Facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. Quamnam tu putas esse aquas infideles? Nonne illa sunt, quæ primo aspectu, nec digitos pedum operire videntur, sed tamen profundissima, & miserum hominem obruunt, atque demergunt: Sic sunt quidam defectus, & quædam virorum spiritualium transgressiones, principio quidem medicatu faciles, temporis verò progressu difficiles, quæ in dolores perpetuos & plagas desperabiles transeunt, & vix aliquam curationem inueniunt. Nescitis, inquit Paulus, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Id autem dicit, quia peccatum vnius quod dissimulamus, & non arguimus, multos contaminat, & paulatim in totam se congregationem diffundit. Sec idem de quibusdam paruis defectibus possumus sine vlla exaggeratione fateri, quod in assuetudinem versis, mentem eneruant, & vitam omnem spiritualem inquinant, dum maiorum peccatorum semina existunt. In bonis profectò modica initia desipientia non sunt, quæ paulatim in magnam abundantiam excrescunt. Quod significat illa sententia Baldad, lobum ad iustitiam adhortantis: In tantum ut si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. Deus, inquit, ob iustitiæ opera, mentem tuam pacatam reddet, & modica virtutum semina ita multiplicabit, ut ex incipiente perfectus, & ex paupere diues fias. Et in Zacharia scriptum est: Quis despexit dies paruos? Ac si diceret, nemo debet diuitiarum tenuitatem aspernari, quia paucis bonis asseruatis, bonorum abundantia superueniet. Ita ergo nec sunt malorum initia contemnenda, quia ex initio mali ad malum progredimur, & ex modico malo ad magnum malum currimus, & ex illo ad cordis duritiam festinamus. Prouerbiũ est non hominis, sed Dei: Qui spernit modica, paulatim decidit. Si enim curate parua negligimus, ait optimè Gregorius, insensibiliter seducti, audenter etiam maiora perpetuamus. Et alio loco: Qui peccata minima flere ac deuitate negligit, à statu iustitiæ, non quidem repenti, sed partibus totus cadit. Modica itaque tenenda sunt, ne post parum relictum, reliqua abeant, & nos pauperes vacuòsque dimittant.

Alia ratio huic proximè accedit, ob quam debe-

Ierem. 15. 18.

Cor. 5. 6.

Iob. 8 7.

Zach. 4. 10.

Ecc. 19. 1. Greg. 10. mor. 69. 3. P. passo. ral. adm. 4.

12
11

mus diligenter parua seruare. Quia nimirum dum hæc oscitanter transgredimur, & minimis erratis admittendis assuescimus, timorem grauiorum peccatorum amittimus. Vestis paulatim atteritur, & qui hodie aliquantulum detritam vestem gestare non metuit, cras magis detritam, & post paucos dies omnino laceram sine vilo rubore gestabit. Sic qui conscientiam paruis defectibus hodie deterit, post non multos dies, maioribus sine pudore discindet. Hæc autem causa est, quare idem sanctus Pater Gregorius paruos defectus quodammodo plus quam magnos, timendos esse decernit. Admonendi sunt, inquit, qui in minimis frequenter excedunt, vt sollicitè considerent, quia nonnunquam in parua detritius quam in maiori culpa peccatur. Maior enim quo citius, quia sit culpa, agnoscitur, eo etiam celerius emendatur. Minor verò, dum quasi nulla creditur, eo peius, quò & securius in vltu retinetur. Vnde sit plerumque, vt mens assueta malis leuibus, nec grauiora perhorrescat, atque ad quandam auctoritatem nequitiae per culpas nutrita perueniat, & tanto in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. Dum itaque vis à magnis cauere, noli, vt caueas, parua negligere. A scintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis. Et quis vitæ spirituali magis dolosus, quam paruos defectus, qui maioribus aditum aperit? Hic profectò timendus est, ne sanguinem augeat, id est, ne grauiora peccata inferat. Attende, o iuste, tibi à pestifero; ab eo nempe leui defectu, qui solet ad maiora pertrahere: [fabricat enim mala;] & sicut in ædificatione domus, quasi super vnum lapidem alterum, ita vnum peccatum super aliud imponit; [ne forte inducat super te subannationem in perpetuum.] Admitte ad te alienigenam, nimirum illud opus, quod à tua professione alienum est, & subuertet te in turbine, ac non sine molestia tua ac turbatione disperdet, & abalienabit te à tuis propriis, quia virtutum faciet pauperem, dum facit laxitatis amatorem. Et dum tibi in quibusdam defectibus condescendis, à nomine perfecti iusti excides. Hoc enim nomen, iustus, inquit Chrysostomus, consueuimus dicere de his, qui omnigenam exercent virtutem. Et postea de iusto Noè loquens: Omnia, inquit, impleuit, quæcumque facere conuenit cum, qui virtutem amplexatur. Hic enim est perfectus. Nihil enim intermisit, in nullo claudicauit. Non tamen hoc bene faciebat, in illo verò peccabat: sed in omni virtute perfectus erat, quia tunc pollere illum congruebat.

Sed aliqua sunt in vita ac professione religiosa ita minima, vt neque ipsa peccata sint, neque ad aliquod peccatum trahant. Fateor. Sed hæc etiam debent ab omnibus, tum nouitiis, tum prouectis, ac senibus sollicita cura seruari. Nam & hæc parua diuinæ voluntati sunt consona: quis autem parua despiciat, quæ magna Dei & sancta voluntas probauit, & facienda esse præscripsit? Hæc parua à magnis & perfectis, viris nostri status fundatoribus sunt sapienter instituta: & magna esset irreuerentia, quæ tanti viri sanxerunt, aut superbè negligere, aut nulla existente causa calcare. Hæc parua spirituales viri, mundiciæ audi diligenter obseruant, & qui per eorum viam non incedit, nunquam ad magnam animi sanctitatem perueniet. Ac tandem in his paruis magnum quid ac excellens contemplantur, quòd sine contemptu prætermittat, parum, aut fortassis nihil nocent, custodita verò valde proficiunt. Quia rerum minimatum appositione magnum meriti pondus acquiritur. De qua re hæc sapienter dixit Basilus: Qui enim di-

ligèter ex vnaquaque re fructum decerpunt, iis, perinde ac magnis fluminibus, multæ omni ex parte accessiones fieri consueuere. Nam modicum modico apponere, non magis in argenti quam in cuiusque alterius scientiæ additione, ad amplitudinem valere existimandum est. Et sanè si magna non facimus, & parua despiciamus, quam ratione spirituales diuitias mentis augebimus? Ne ergo contemnamus seruare parua, quorù labore, si non perfectorum præmia consequemur, saltem peccatorum ad Deum conuersorum mercede donabimur. Valdeatq; ad hoc scita oratio Chrysostomi, qui sic ait: Vbi aslurgere ad ordinem solis aut lunæ non datur, ne contempserimus astrorum cœtum, donec tantum virtutis de nobis præberimus, vt liceat incolere cœlum. Si non aurum, si non pretiosus lapis habebimur, ad argenti modum pertingentes, adhuc permaneamus in fundamento. Id vnum cura sit, ne ad eam deflectamus materiam, quam ignis citò corripit: deinde cum videmus egregia facinora superare captum nostrum, minora perfecisse, nihil pudeat. Reiciere enim parua, vbi magna consequi non vales, extremæ est dementia, quam omnibus modis effugiamus. Quemadmodum enim opes corporis accumulantur, cum amatores illarum ne minimum lucellum negligunt: sic spirituales diuitiæ. Num absurdum apparet, quòd iudex quoque frigidi poculi mercedem rependat? Atqui nos stolidiores, nisi magna beneficia possimus, minorum curam omnem abiicimus. Minima qui non despiciat, accurato studio vel maxima perficiet: qui verò illa fastidit, ab his interrim excidet; quod ne contingat, libuit Christo pro illis mercedem amplissimam certò polliceri. Hæc ille. Certè pro operibus paruis magna & excelsa præmia ille daturus est. Et fortassis hoc indicant illa verba Saluatoris: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Licet enim pauca illa, auctore Hieronymo, Beda, & Anselmo, temporalia significant, quæ comparatione æternorum exigua sunt, & propter fidelem dispensationem illorum bona semper duratura mereamur: Esti etiam secundum alios omnia, quæ agimus, & quæ patimur, significant: nam vniuersa hæc si cum præmio conferantur, paucissima & nullius momenti sunt, iuxta illud: Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. At si Chrysostomum sequamur, qui talenti nomine quicquid facere possumus, intelligit: verè etiam parua, & inodica pro Christi amore suscepta, sunt in talentis comprehensa, quæ à nobis non omiffa, Domino grata sunt, & laudibus ab eo delatis prædicabuntur, & magnis præmiis afficientur. Nec mirum quòd Dominus hæc exilia laudet, & præmiat, qui sicut est superborum contemptor, ita est amator humilium: hæc verò parua à viris magnis, & litteratis, & in virtute prouectis sincere præstari, apertum est humilitatis indicium. Superbi, & qui ambulant in magnis, & in mirabilibus super se, hæc parua disciplinæ religiosæ despiciant, & se fractores disciplinæ protestentur, vt à Domino rideantur. At humiles modestique religiosi ea suscipiant, & opere compleant, vt sapientes & Deo grati prædicentur. Sciunt namque illi, & experimento comperiunt, se à Domino in minimis, quæ postulant, exaudiri, & non solum magna virtutis merita, sed & puertilia quædam, quæ desiderant, vt tentatiuæ abscissam, doloris alicuius leuamen, aduentum amici, quo iuuantur, & alia familia concedi. Et vt vicem tam benigno patri rependant, licet illi iam sint virtute perfecti, curant in minimis

Greg. in
ubi oral.
suprà.

Eccles. 11.
34.

n. 35.

n. 36.

Chrysost.
hom. 23.
in Genes.

Basil.

Chrysost.
epist. 5.
ad Theodor.
L. I. c. 10.

Math.
25. 23.

Hier. Beda.
Anselm.
ibid.

Rom. 8.
18.
Chrysost.
hom. 18.
in Matt.

Domini

Dominum exaudite, & voluntatem eius non solum in magnis, verum & in parvis explere. Petit namque ille a nobis haec parua, vt splendorem status nostri seruemus, vt tyronibus, & adolescentibus exemplo prae luceamus, & vt ad magna virtutis fastigia admittamur, dum his minimis pra humilitate nos indigere profiteamur.

Quis modus in Regula obseruatione tenendus.

CAPVT X.

SI haec, quae de regula custodia dicta sunt, seruo apud nos expendimus, & attempta mente considerauimus, facile erit intelligere, quem modum in regula seruanda tenere debeamus. Nam si custodia regulae, ac institutionum religiosarum, nihil aliud est, quam omnium exercitatio virtutum, si ea veram mentis pacem omnium bonorum amabilissimum assequimur, & misericordiarum Dei capaces efficiamur, quis non intelligat, regulam, ac institutiones istas peragendi esse diligentia seruandas? Certè extraordinaria cura ac sollicitudine seruandae sunt, ac ea diligentia, quam ipse exigunt, eaq; perfectione, quam ipsa praescribunt omnimodis adimplenda. Nihil est in vita religiosa, cuius perfectio, non, regula dictante, monitretur. Ipsa docet quomodo orandum sit, & quomodo in pijs ac salutaribus actionibus incumbendum: ipsa exponit, quid in rebus serijs, & quid in ludicris, ac animi remittendi gratia suscepris agendum: ac tandem praescribit, quid sit cum Deo, quid cum proximis, & quid cum nobismetipsis obseruandum. Res tanta non perfuntoriè, non tepidè, non indiligenter impleatur, sed intentè, seruidè, diligenterque seruetur. Ea namque ex quibus aut substantia mundialis, aut honos, aut temporalis vita dependet, diligentissimè exequimur: quidni ex praescripto regulae iussa diligenter exequamur? In his enim est anima nostra substantia, quae non nummis, sed virtutibus, sed pace, sed Dei misericordijs accrescit: in his verus & solidus honor, quem executioni mandata virtus acquirit: in his vita in aeternum duratura, quam minimè possidebit qui praecpta sibi imposita violauerit; qui verò minora fregerit, quae leuia peccata continent, eam non nisi per ignem, & cruciatum, & ardorem acquirat.

Sed hunc modum in regula seruanda tenendum sigillatim exponamus, quem in Deuteronomio descriptum aspicio, dum quae de diuinis praecptis scripta sunt, ad regulae obseruationem extendo. Erunt, inquit, verba haec, quae ego praecipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis in eis, sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & mouebuntur inter oculos tuos, scribèsq; ea in limine & ostijs domus tuae. Nihil aliud desiderari potest ad diuinam voluntate implendam, quam id, quod ipsa diuina voluntas a nobis exigit, quae si compleuerimus, fidelissimi erimus diuinorum verborum obseruatores. Octo autem sunt, si attentè haec verba pensentur, quae a viris iustis exiguntur, vt Domini sui iussa perficiant, quae nos exponemus, vt ipsi iusti legentes, quae ex ore tanti magistri didicerint, actione prestare contendant. Primum & caput omnium est: Eruntque verba, quae ego praecipio tibi hodie, in corde tuo. Attendendum est quis praecipiat, & quando praecipiat, vt haec duo tanquam duo fides validissimi nos ad honestè viuendū trahat. Quis praecipit? Deus. Quando viuendū? In die huius vitae,

quae nobis ad diripiendum caelorum regnum data est. Si magistrorum, aut parentum, aut Praelatorum, aut regum monita suscipimus, quanto magis verba illius suscipienda sunt, qui magister est salutis, qui parens est vitae, qui Dominus est vniuersorum, qui rex est caeli & terrae, cuius dicta si contemnamus, magistri, & patris, & Domini, & regis vniuersorum dicta contemnimus? Huius verò vitae dies breuis est, & ad expugnandum caelum felicitatemque lucrandum, quare necesse est non morari, neque in re tanti momenti pigrescere.

Verba ergo Dei, nobis ad perfectione assequenda exposita, habeamus in corde, id est, magna reuerentia suscipiamus, pretiosissima existimemus, & magno amore amplecti curemus. Hoc enim esse habere aliquid in corde, docet Paulus ad Philippenses scribens: Eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis. Diligo vos, inquit, non verbo & lingua, sed opere & veritate in corde meo tanquam charissima pignora gesto, & vinculo meorum compassione socios habere delector. Sit ergo regula in codice, sit in ore, id non prohibeo, sed multo magis sit in corde. Estimemus illam, tenerrimè diligamus illam, non onus, sed honorem; non iugum importabile, sed libertatem eius custodiam reputemus. Sponsa sponso suo inter vbera, vbi sedes est cordis, locum dare decernit. Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Meditabar nunc (& aliorum sensibus non praedico) sponsum myrrhae fasciculo coparati, quonia eius voluntas multa a nobis exigit, vna regulam tanquam vno fasciculo comprehensa, sensui quidè carnis amara, sed metis affectui suauia, quae a putredine vitiorum liberant. Hic ergo fasciculus inter vbera commoretur, & in praecordijs locum inueniat. Ibi virgines pretiosiores & chariora recondunt; ibi iusta anima mandata perfectionis abscondat. Castae virginis vbera inaccessibilia sunt, nulli, nisi sponso, cui dicitur: Tibi dabo vbera mea, ea manu tangere, aut oculis videre permittit. Ibi regula commoretur, vbi alienus non accedat, vbi demonis persuasio nullam ei iniuriam inferat. Cor alienis curis vacuetur, & sollicitudinibus huius saeculi detergatur, vt hanc curam summè sibi necessariam assumat. Nam vt agrotus ex graui & periculosa inualetudine conualecat, opus est vt medicus sedulo ac diligenter causas morbi disquirat, & congrua medicamenta applicet: opus etiam est vt ipse agrotus, non minori sollicitudine medicamenta accipere, & molestias curationis sustinere curet. Quia cura medici cum incuria agroti parum, aut nihil ad sanitatem comparandam conferet. Et nos cum essemus in saeculo, quasi agroti desperati, non carne, sed (quod grauius est) mente, in vitam religiosam, vt in valetudinarium nos recepimus, ne aeternam mortem incurreremus. Medicus agrotationum nostratū est Christus, qui sollicita cura salutem animarū intendit. Cuius typus fuit ille Samaritanus, qui misericordia motus eius qui inciderat in latrones, curam illius egit: stabulario, nempe Praelato, curam illius habere praecipit. Vnde Ambrosius: Hic Samaritanus descendens quis est? Nisi qui descendit de caelo Filius hominis, qui est in caelo? Hic videns femiuuum, quem nemo poterat antea curare, sicut illam, quae fluxu sanguinis proficiens in medicos erogauerat omne patrimonium suum, venit secus eum, hoc est, factus compassionis nostri susceptione vicinus. Et post pauca. Curam illius egit, ne ager ea, quae acceperat, nequaquam praecpta seruaret. Sed praeter curam medici, opus est vt & nos medicamenta ab eo proposita, quae sunt regulae praecpta sumamus, & quae ipse praescripserit, seruare curemus.

Phil. 1.7.

Can. 1. 13.

Can. 1.7 12.

Luc. 10. 34.

Ambrosii. 7. in Luc. eandem locum.

Deut. 6. 6, 7, 8.

Sint ergo, o religiose, verba hæc Domini in corde tuo, & ea magna sollicitudine custodienda suscipito, quia iniuriam illis facis, si tanti momenti documentis oscitanter intendis.

Nec solum hoc: sed & narrabis ea filiis tuis. Illos esse tuos filios intelliges, qui post te viam perfectionis ingressi, tuum fuerunt institutum amplexi. His non tam verbo, quam opere regulæ præcepta narrabis; eos vitæ tuæ exemplo quomodo sint seruanda docebis; & quemadmodum à maioribus accepisti, ipsa pura & illibata posteris trades. Non fracta, non laxata, non malè interpretata, sed sicut à sanctissimo fundatore data & obseruata sunt, integra, pura, & simpliciter intellecta relinques. Curandumque tibi est, vt religio, & disciplina nunquam senescat, sed semper pulchra, robusta, & tanquam in iuuenili ætate persistat. Ita sanè, vt nunc post multos annos, immò & post multas annorum myriadas dicatur de ea, quod scriptum est in Osea: Et canet ibi iuxta dies iuuentutis suæ, & iuxta dies ascensionis suæ de terra Egypti. Vel [iuxta interpretationes aliorum, quas Hieronymus refert] humiliabitur, vel affligetur, vel obediet ibi, nempe in solitudine, ad quam vocata est, secundum dies iuuentutis suæ. Nempe vt sicut in exordio foundationis suæ, status nostri cultores seipos Deo humiliarunt, corporis ac carnis impetus fregerunt, Prælati paruerrunt, & aduersariis insultantes, victoriæ carmina decantauerunt; ita & posteris nostri (quod ad nos attinet, & si nos imitentur) eodem modo ac illi priores se dediciant, mortificent, & obediant, & carmina victoriæ decantent. Certè inter rem datam, & rem commodato acceptam hoc discriminis intercedit, quod rem datam nobis tanquam rem nostram possumus deteriorem efficere, destruere, pessundare, & in sterquilinum proicere: at rem commodatam, integram, & eo modo ac eam accepimus, commodanti debemus tradere. Regula autem quid est? Nonne tanquam vestis commodata, qua operiamur? Nonne velut ensis commodato acceptus, quo ab hostibus defendamur? Non igitur licet nobis eam dilapidare, sed Deo, qui eam commodauit, in successoribus nostris integram & inuiolatam restituere. Sic pecuniam Domino multiplicatam reddemus, quia dum regulam pecunia signatam integram posteris tradimus, non exigua meritorum augmenta, quæ gloriam illi, nobis autem vilitatem afferant, in thesauros eius recondimus. Sic increpationem illius effugiemus, qui adiunxit: Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam? Nam & regulam inuiolatam reddimus, & cum vsuris meritorum eam Domino consecramus. Nec illa lege Deuteronomij tuam, o homo, negligentiam excules, qua dictum est: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget, commodabis. Nam Christus frater tuus est, Dominus supremus, qui suis legibus non tenetur, & sicut temporalia gratis omnino donat; ita ex spiritualibus donis vsuras bonarum actionum nostrarum libenter acceptat. Mos reipublicæ est iustis legibus approbatus, vt sponsa in domum sponsi dotem adducat, eamq; illi tradat, vt toto coniugij tempore sponsam sustentet, & onera status suscepti ferat. Sed cum vinculum coniugij morte sponsi dissoluitur, & tota integra dos sponsæ, cuius erat, restituitur, quam dotem si maritus dissipauit, aut aliquantulum tenuauit ex bonis suis, damnum sponsæ illatū cogitur resarcire. Religio autem, o religiose vir, & mater & sponsa tua est: mater, quia te genuit, & sponsa, quia te tibi indissolubili amore copulauit, & ad procreandos meritorum filios adiunxit. Dos huius nobilis sponsæ

A | ditissima, non est alia, quam regula, quæ dum nos in suam domum admittit, in manibus tradit, vt eam negotiationi exponeres, id est, actione compleres, sponsam sustentemus, (quæ sine custodia regulæ peribit) & status nostri onera sustentemus. Hanc dotem, tu, cum ex præfenti vita excesseris, integram in subsidium sponsæ intactamque relinquo, ne si eam dissipaueris, & minimè resarcire volueris, terribilibus ignibus torquearis. Immò & sit in te tam ardens in amabilem & pulchram sponsam amor, vt zelo diuinæ gloriæ & tuæ perfectionis incitatus, illi dotem suam non solum integram, sed & auctam & multiplicatam coneris reddere. Id fecit & Salomon in hac re, quæ ad coniugem, filiam Pharaonis, pertinebat, seipso prudentior: qui cum Gazer ciuitatem igni succensam accepisset in dotem, eam ædificauit, vt sponsæ dotem non dirutam, sed optimè constructam & muris circumfusa possideret. O facinus rege dignum, quod tu imitaberis, si dotem, id est, religiosam regulam aliquatenus à tepidis labefactatam restaurare, & ad pristinum nitorem renouare nitaris. Si melius & perfectius quam alij paupertatem, castitatem, obedientiam, contemptum sæculi, & alia ad regularem statum pertinentia seruaueris, ciuitatem Gazer (quæ interpretatur præcisio) ædificas, dotem auges, quæ te à consortio malorum abscindit. Post mortem tuam lugebit te religio, sponsa tua, & non sine lacrymis tui memoriam habebit, quod fidelem sponsum, & sui honoris zelatorem amiserit. Hoc est regulam filiis narrare, eam, sicut nobis tradita est, illibatam relinquere.

C | Hoc autem desiderium regulam perfectissimè obseruandi succedes, si quod sequitur exequaris: Et meditaberis in eis, sedens in domo tua. Meditatione regulæ & non quamcumq; sed attentâ, sed ex professo assumptam, sed per multum tempus durantē hæc verba deponunt. Quæ longa sunt, & multum momenti ac multum laboris habent, solemus non stantes, sed sedentes perficere. Regulæ verò obseruatio res longa est, quam adolescentes incipimus, viri persequimur, & senes, atq; in decrepita ætate constituti, non præmittimus. Res etiâ operosa est, quæ in nobis quicquid Deo ingrati est, reuocat, & affectus nostros motusque componit: non ergo cursim & festinanter legenda est, sed diligenter & seridè meditanda. Hæc legem Dei continet exquisitissimam & sæcularibus propositam, & perfectius explicatam, & vsq; ad eorum, quæ in consilio sunt, obseruationem assumptam: quid mirum si à nobis eius intentissima meditatio poscatur? Huiusmodi certè meditatio Dei misericordiam promeretur, quod cognoscens Dauid ait: Veniant mihi miserationes tuæ, & viam: quia lex tua, meditatio mea est. Nec putandum est, illum, ob aridam & celere meditationem legis, diuinam miserationem poposcisse, sed ob illam, quæ ita sapienter diuinam voluntatem considerat, vt ad eam amplectendâ & opere complendâ inducat. Ad quod confirmandum pulchre dixit Augustinus: Hæc meditatio nisi esset in fide, quæ per dilectionem operatur, nunquam propter eam posset ad illam vitam quispiam peruenire. Hoc dicendū putauit, ne quisquā, cum totâ legē memoriæ mandauerit, eamq; creberrima recordatione cantauerit, nō tacens quod præcepit, nec tamē viuēs vt præcepit, arbitretur se fecisse quod legit, quia lex tua, meditatio mea est; & hinc se adeptum existimet, quod verbis superioribus propter hoc meritū postulauit, vbi dictū est: Veniat super me miserationes tuæ, & viam. Hæc meditatio amantis est cogitatio, & tantū amantis, vt charitas non frigescat huius meditationis suæ, quæ taliter abundantia cōtinetur iniquitatis alienæ. Tu ergo, o iuste, meditaberis

Osea 2.
15.

Luca 19.
23.

Dent. 23.
20.

3. Reg. 9.
17.

Ps. 118.
77.

Aug. ib.
ser. 19.

hanc

hanc legem Dei tui, sedens in domo tua; id est, intra cor tuum quiete manens, & suaviter requiescens, ut eam usque ad opus præstandum intelligas. Meditaberis eam ut iudex, qui te eorum temetipso statues, & regulam manu mentis tenens, an eam custodias, an verò transgrediaris, expendes. Si te fidelem inueneris, Dei donum agnosces, & pro eo gratias ages, & perseverantiam postulabis: si autem minus fidelem, & transgressorem repereris, culpam cum gemitibus confiteberis, & de cætero te emendare curabis. Meditaberis eam ut seruus, qui regulam pro epistolis tui domini recepisti, quibus quid à te exigit patenter ostendit. Caue ne aliquid faciendum omittas, & ne aliquid vitandum admittas, ut cum venerit, & pulsauerit, te vigilantem & operantem inueniens, in tabernacula æterna recipiat. Huic meditationi optimè congruit, ut nos ad opera, quæ regula præcipit, præstanda compellat. Vnde Ambrosius illud regij vatis interpretans: Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi nimis; hæc ait: Pulcherrimus iste ordo, ut primo meditemur, & eorum præceptorum, quæ diligimus, sit nobis assueta meditatio. Meditatione enim mandatorum cælestium operis boni usus inolefcit. Nam sicut meditationi verborum, finis memoria est, ut, quæ meditamur verba, teneamus: sic meditationis præceptorum cælestium intentio, vel finis operatio est, actusque directus ad implenda præcepta diuina: quæ nisi quis diligit, implere non poterit, nec solum diligit, sed etiam nimis diligit. Ideo prius posuit: Et meditabar in præceptis tuis, quæ dilexi nimis. Et subiicit: Et leuaui manus meas ad præcepta tua, quæ dilexi nimis. Post meditationem etenim bonum est, leuare actus nostros ad præcepta Dei, atque id facere cum charitate & gaudio, ut non ex necessitate sit bonum nostrum: non cum mæore, atque mæstitia sed voluntarium, quia seruus inuitus facit, amicus voluntarius.]

Meritò ergo post hanc attentam meditationem, quæ operis initium est, sedula operatio illis verbis: Et ambulans in itinere, à nobis exigitur. Quid enim est ambulantes mandata Domini meditari, nisi ea in itinere huius vitæ complere? Sedentes quidem in domo nostra meditamur, cum mente agenda & vitanda consideramus, & vitæ nostræ acta disponimus: ambulantes verò meditationi insitimus, cum gressus, id est, actus nostros consideratione dirigitur, & iuxta ea, quæ mente proposuimus, exercemus. De hac meditatione loquutus videtur Salomon, dicens: Os iusti meditatur obedientiam; os impiorum abundat malis. Ille cogitat quomodo obediat, isti quomodo præceptis resistant, & sua peccata excusationibus defendant. Ille meditatione vitur, non ut curiosè sciat, non ut superbe alios edoceat, sed ut bona, quæ meditatus est, faciat: isti meditationi vacant, ut colore aliquo suas iniquitates obducant, & se intaminatos ostendant. Ad eandem hortatur sanctus David: Lingua mea, inquit, meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. Nihil enim est aliud tota die iustitiam Domini meditari, & à laude Dei nunquam cessare, nisi meditata & considerata perficere. In quem sensum Augustinus: Tota die Deum laudare quis dicit: Suggesto remedium, vnde tota die laudes Deum, si vis. Quicquid egeris, bene age, & laudasti Deum. Quando canas hymnum, laudas Deum. Lingua tua quid agit, nisi laudet conscientia tua? Et quoties tu cessasti ab hymno cantando, discedis, ut reficiaris; noli inebriari, & laudasti Deum. Discedis ut dormias; noli surgere ad malè faciendum, & laudasti Deum. Negotia agis: noli fraudem facere, & laudasti Deum. Agrum colis: noli litem mouere, & laudasti Deum.

A In innocentia operum tuorum præpara te ad laudandum Deum tota die. Hæc optimè Augustinus: Sed Spiritus sanctus per os Ecclesiastici hanc meditationem legis Dei ad opus mouens longioribus verbis, sed similibus pulcherrimis in hunc modum expressit: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur (qui scilicet res iustitiæ & sapientiæ considerat.) & in sensu cogitabit circumspectionem Dei: quomodo nempe Deus omnia circumspectat, & oculis suis occulta quæque perlustret. Beatus vir; qui excogitat dies illius, (scilicet sapientiæ) in corde suo, & in absconditis suis, ac in penetralibus cordis, intelligens, vadens post illam quasi inuestigator, & in viis illius consistens: qui respicit per fenestras illius, & in ianuis illius audiens. Hæc omnia ad inuestigationem veritatis & meditationem legis Dei pertinent. Sed audi quem ista meditatio sit finem habitura. Beatus vir, qui requiescit iuxta domum illius: Et quid est iuxta domum sapientiæ requiescere, nisi vitam agere, sapientium vitæ similem, ac præceptis sapientiæ conformem? Et in parietibus figens palum: quid autem est in parietibus domus sapientiæ paxillum figere; ex quo tabernaculum nos protegens dependeat, nisi nostrum refugium ac protectionem, non in fauore hominum, sed in bonis operibus collocare? Statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per æuum. Et quid est casulam, aut humile tabernaculum in manibus sapientiæ ponere, nisi nos totos eius gubernationi & directioni committere? Qui hæc omnia præstiterit, ambulansque in itinere huius vitæ, iussa Dei ad rectè agendum meditatus fuerit, in corde suo bona cælestia per æternitatem possidebit.

Qualis verò esse debeat ista regulæ observatio, sequentia verba demonstrant: Dormiens, atque consurgens: hæc, inquam, vigilans & dormiens meditaberis, numquamque ab eorum consideratione diuelli poteris. Quibus ardens studium bene operandi, & secundum datam nobis regulam viuendi, præscribitur. Nam quæ vigilantes, mente volumus, & dormientes somniamus, ea ardentissime diligimus, & sollicitissime in eorum curam incumbimus. Sic sic debemus Domini voluntatem implere, quia magnus est Dominus, & magna semper in nos beneficia congerit, vnde magna cura, & ardenti sollicitudine est à nobis eius mandatum explendum. Quod Chrysostomus à nobis exigi autumat in illis verbis Davidis: Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis; ubi ita ait: Hoc autem dixit, exigens exactam vitæ institutionem, & animam amore sapientiæ præditam. Non dixit, Mandata eius faciet, sed, Volct, aliquid amplius requirens. Quidnam autem hoc est? Ea facere cum studio, & animi alacritate: esse vehementes eorum amatores: iussa eorum persequi; amare ea non propter mercedem, quæ est pro ipsis proposita, sed propter eum, qui illa statuit, virtutem cum voluptate persequi, non propter merum gehennæ, nec propter minas supplicij, nec propter promissionem regni, sed propter eum, qui leges tulit. Et paulo infra, exponens illud Pauli: Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita exhibere membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem: Hæc ait: Qui metricis itaque amore captus est, etiam si afficiatur probro & contumelia, etiam si verberetur, etiam si se turpiter & indecorè gerat, etiam si expellatur à patria, etiam si bonis paternis eueratur,

Ecl. 14. 22.

ib. n. 23. 24.

ib. n. 25.

Pf. 118. 47. Ambros. ser. 6. ver. 14. 7.

Prov. 15. 28.

Psal. 34. 23.

August.

Pf. 111. 1. Chrysto. 1. in Pf. 111.

etiam patris benevolentia proutur, etiam si grauiora patiatur, ea fert iucunde & lubenter, propter amorem impudicum. Quod si illa cum voluptate suscipiunt, quomodo non multo magis Dei praecepta, quae sunt salutaria, & gloria plena, & magnam nobis praebent Philosophiam, & animam meliorem efficiunt, oportet cum magna voluptate suscipere, & nihil esse difficile in eis existimare? Hoc est indicium Dei obseruatione capere, & nihil aliud in rebus omnibus, quam legis custodiam respicere. Quae sollicitudine custodita, mirum est quam cito hominem mutet, ex carnali spiritualem faciat, ex imperfecto perfectum, & ad magnam puritatem prouehat. Splendidum enim cor, ait Ecclesiasticus, bonum in epulis est; epulae enim illius diligenter sunt. Splendidum cor, id est, letum, & gaudium ac exultatione perfusum, nullum aliud intelligo, nisi cor viri iusti, quod nullae tristitiae ex moribus conscientiae dimanantes inquietant. Epulae illius non sunt aliae, quam bona opera, sibi impositae legi conformia. Cum autem haec diligenter parantur, & ardentem assumuntur, bonum est cor & iucundum, non infirmitate marcescit, sed sanctitate pinguescit. Scito ergo, o homo, quia cibos corporis nimis ardentem fumere vitium est; cibos vero animae ardentissime accipere, perfectio est. Nam qui auidè, quasi famem patientes, hunc cibum virtutis comedunt, Deo faciente saturantur. Denique [famelici saturati sunt,] qui vero cum fastidio & nausea comedunt, modicum emolumentum ex sua occupatione suscipiunt.

Estne amplius, quod in hac regula obseruatione expectari possit? Est quidem & admodum necessarium, ne insurgentibus impedimentis teneamur. Et ligabis ea, inquit, quasi signum in manu tua: ut nempe praecepta regulae quasi signum honoris in manu tua deferas, & sicut mundani honores suos, ita & tu obseruationem voluntatis Dei fortiter apprehendas. Quam libenter reges ceptum regni, & iudices virgam Cenforiam manu gestant! quia eximium in populis ex illa honorem reportant. Sic custodiam regulae honorificam puta, & in manibus ac operibus apud omnes habere gloria dignum reputa. Quod si à tepidis & dyfcolis ob exactam, & nunquam intermissam obseruationem damneris, ride eos ut insanos, sicut rex, aut iude illos insanos putaret, qui eum ob signum honoris aut potestatis contemnerent. Aut potius compatere illis, quia via stulti recta in oculis eius, cum tamen obliqua sit, & longe ab aequitate discedat. Aulicus, regi familiaris, in eo suum honorem constituit, quod à rege diligatur, & ad negotia tractanda vocetur. Vocat eum rex per nuncium suum, & statim exiit de accubitu suo, & contempto prandio, si ad mensam sedebat; aut medicamento posthabito, si illo fortassis indigebat; aut amico in salutato, si cum illo negotia tractabat, diligenter accurrit, ut regi, cui addictus est, obsequatur, & in nulla occasione honore agendi cum rege priuatur. O Christe Rex regum, & Domine dominantium, cur in alio, quam in obsequio tuo honorem nostrum & gloriam collocamus? Vocas nos saepe ad colloquium tuum; vocas ad orationis, vel cuiusvis exercitationis studium, regulae decreto praescriptum; vocas, non ut oneres, sed ut releues, non ut spohes, sed ut perficias, & dices: nos autem insani cunctamur, & respectu vani hominis, cum quo de rebus vanis loquebamur, tibi obedire negligimus. Ita nos habemus, ac si esset honor, cum mundanis agere, & ignominia, ad tuum impetium accurrere. Tibi obtemperare eru-

duces, iussa tua dissimulanter praeterire, aequum ducimus, ac si infamiae notam afferret in rebus nostri status & professionis occupari. Nec illam vocem tuam pertimescimus: Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Fidelis ille Abraham pater gentium, ex quo carnem accipere voluisti, audito circumcisionis mandato, statim ipsa die seipsum, Imaclem filium suum, & omnes vernaculos domus suae, vniuersosque, quos emerat, & cunctos matres ex omnibus viris domus suae pariter circumcidit. Quia signum honoris non erat differendum, nec praecceptum tuum, Domine, proterandum. Nos vero è contrà facimus, & tua iussa operi mandare differimus, ut minus fideles & ingrati repetiamur. Ligemus ergo verba Dei quasi signum in manu nostra, eorum obseruatione ut rem honore dignissimam habeamus in opere, quia nihil ita nos exaltat, & magnificat, ac Deo celeriter obedire, & in his, quae nobis iniunxit, non negligentes, sed sollicitos & faciles inueniri.

Et quid aliud ad exactam regularum obseruationem requiritur? Eruntque, ait, & mouebuntur inter oculos tuos. Hic prudentiae & discretionis admonemur, ut scilicet omnia, quae facturi sumus, regulis & maiorum institutionibus metiamur. Qui enim obtuli sunt visus, infirmamque habent oculorum aciem, specillis vtuntur, quibus propolita valeant aspicere. Nos autem oculos mentis habemus obtusos, & ad cognoscendam virtutis doctrinam infirmos, & regulae, pro specillis, seu vitreis obiculis, dare sunt, quorum adiumento noscimus, quid nobis faciendum sit, quid vitandum. Sint ergo semper ante oculos nostros, ut quod lumine regulae bonum fuerit iudicatum atque perfectum, nec non statui nostro consonum, id admittamus, quod vero malum apparuerit, aut ab statu nostro alienum, illud constanter detrectemus. Qui ocularibus vtuntur, nihil, quod alicuius momenti sit, sine huiusmodi specillis operantur, aut vident: sic & nos, quibus tantquam sensu grandaeuis regulae pro specillis dare sunt, nihil sine praua lege operemur, nihil sine eius adiumento & consensu faciendum suscipiamus. Omnia ergo regulae metienda sunt, omnia ad eius lucem examinanda. Meritoque in illo calamo mensura signata videtur, quem Ezechiel in manu Angeli, Deo reuelante, conspexerat, quoque vniuersas templi partes metiebatur. Quis enim Angelus, nisi virtuosus, terrestris Angelus, Angelus sapientiae lumine, obedientiae promptitudine, vitae puritate? Hunc profectò Angelum decet semper habere in manu mensuram regulae, qua omnes actiones suas expendat, ex quibus propriae perfectionis templum, in quo Deus habitat, est aedificandum. Hac, quae Scripturae sacrae praecepta continet, appetere intelligit, ut verba Gregorij adducamus, quantum in spiritali virtute proficit, vel quantum à bonis, quae praecepta sunt, longe disunctus remansit; quantum iam affurgat ad bona facienda, quantum adhuc in prauis actibus prostratus iaceat. Ista regula, ista mensura, non solum ante oculos sit, sed & inter oculos moueatur, ut inter oculum carnalia sapientem, & oculum cognoscentem caelestia, discernat. Nam & est in nobis oculus prudentiae carnis, qui mundana respicit, & omnia statuta religiosa in fauorem carnis interpretatur: & est oculus prudentiae spiritus, qui solam veritatem & disciplinae integritatem tuetur. Sint ergo, & moueantur praecepta regulae inter hos duos oculos, ita ut aduersus il-

Ecl. 30. 28.

1. Reg. 2. 5.

Prou. 12. 15.

Luca 9. 26. Gen. 17. 23.

Ezech. 40. 3.

Gregor. hom. 13. in Ezech. post mediu.

De B. Tom

Isaie 29.
14.
1. Cor. I.
19.

lum pugnent, istum defendant: illum improbent, istum approbent: ab illo censuram iudicandi, quid exequendum sit, adimant, isti concedant. Vt illud impleamus, quod in Isaia scriptum est, & à Paulo paucis immutatis adductum: Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentium reprobo.] Sic enim secundum regulam simpliciter intellectam viuentes, falsam sapientiam carnalium hominum, & indoctam prudentiam mundi damnamus: & veram sapientiam Dei ac prudentiam spiritus subdimur.

Postremo loco, perseverantiam admonemur illis verbis: Scribesque ea in limine, & ostiis domus tuae.] Sed quomodo hic perseverantia significetur, excipe. Verba per aera feruntur, & statim ac prolata sunt evanescent: sensus vero nostri, qui litteris scribuntur, longo temporis spacio perdurant. Adhuc eorum, quae litteris explicata sunt, quaedam in papyro, siue membrana scribuntur, quaedam lapidibus inciduntur & in dura materia, quae facile rumpi, aut destrui non possit, exarantur, nec dubium est, quin haec longissimo tempore perseverent. Postes autem, ac limina domus lapidea aut lateritia esse solent, ostia vero lignea & ferrea: quid ergo erit, mandata Domini in limine & ostiis scribere, nisi in eorum observatione constanter vsque ad mortem perdurare? Immo & alia ratione hic perseverantia mandatur. Nam limen & ostium est, quo domum ad habitandum intramus, & domo ad vicos & plateas civitatis egredimur, vnde ingressum & egressum, principium ac finem vitae designat. Quid igitur erit, verba Dei in limine & ostiis scribere, nisi ab eorum observatione conversionem nostram incipere, & eam vsque ad egressum ex hac vita protelare? In quo non pauci taxamur, qui post aliquot vitae religiosae annos elapsos privilegia & exemptiones quaerimus, & iugum obedientiae leue sine viginti causa derelinquimus. Sed vsque ad finem vitae perseverandum esset, & nequaquam à cruce discedendum, vt Christi imitatores, qui nunquam in animum induxit à cruce descendere, ac eius milites pronuntiemur. Certè peccatores sunt plurimi, qui ad extremum vsque spiritum in eodem tenore peccatorum perseverant, aut quo magis ad mortem appropinquant, feruentius peccant: qui & in lapidibus, & in duriori materia peccata sua scribunt, iuxta illud, quod legimus in Ieremia: Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo, in vngue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum.] Vbi vnguis adamantinus, & cornua ararum lapidearum, cor durum est, quod indelebiter peccata suscipit, nec punitione castigatum, nec beneficiis affectum, à peccato discedit. Sint ergo iusti plurimi, qui studiosa opera quasi stylo ferreo in vngue adamantino scribant, & lapidibus insculpant, vt nullis temporis iniuriis deleantur. Sic voluit sanctus Iob sermones suos, id est, innocentiae & patientiae opera, in perpetuum scribi, vt sicut ipse iustificationem, quam cepit tenere, nunquam deseruit; ita eius memoria nullo tempore ab hominibus deseratur. Quis mihi tribuat, inquit, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte, (id est, celo, quo artifices lapides scalpunt) sculpantur in silice?] Sanctum desiderium, & à Deo cordi Iobi immisum, ab ipso Deo impletum est, & in scriptura sua, quae supra omnes plumbi laminas & durissimas scilices perdurabit, huius sancti viri voluit actiones passionisque conscribi.

A Ex quo iusti discant quòd si in virtutis actionibus perseverauerint, adhuc in libro, qui amplius daret, quia post finem mundi per aeternitatem peritabit, nempe in libro vitae, conscribentur. Non igitur, o homo, ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam: sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.] Ne cuius occasione te accommodes, & nunc moribus secularis, nunc religiosus videaris. Ne idioma mutes (quod proprium iniquorum est) & nunc veritatem, postea vero vanitate collaudes. Sed esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia, & prosequatur te verbum pacis, & iustitiae.] Scribe verba Domini in limine, & in ostiis domus tuae; & sicut vitam religiosam arripens districtam assumpsisti disciplinae censuram: ita ab ea ad meliorem vitam exiens eandem disciplinam proficere non desinas. Praemium namque, non incipientibus, sed perseverantibus, promissum est. Nam & ista verba sunt Pauli: Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper: scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.] Quod autem apud Deum inane non est, absque dubio plenum misericordiarum est.

B Documenta ergo regulae, ac professionis nostrae, ardentem amanda, fideliter conservanda, attentè meditanda, integre adentèrque complenda, pro magno honore habenda, & in regulam vitae accipienda, & vsque ad finem vitae custodienda. Et vigemus nosmetipsos, ne si à perfectione exciderimus, perdamus, quae operati sumus, sed potius perseverantes mercedem plenam accipiamus.

Ecl. 5.
11.
ib. n. 12.
1. Cor. 15
58.

Quae iuvent ad servandam Regulam.

CAPVT XI.

VSTODIA regulae tanti momenti est ad virtutes inferendas, vt necesse sit in re tam utili adhuc tantisper immorari, & praeter ea quae dicta sunt, aliqua documenta, quae faciliorem hanc observantiam reddant, breui sermone praescribere. Res enim magnae non facili negotio fiunt, nisi aptis mediis prouehantur. Et districta custodia disciplinae res magna & operosa est, quam multi diligenter arripiant, sed non multi sine intermissione vsque ad finem vitae suscipiant. Nunc igitur videamus, & ad numerum nonnulla documenta reuocemus, quae valeant nos in re tanta iuuare.

Regulam professionis tuae frequenter legas, & quia antea saepe tibi perspecta fuit, non propterea eam euoluete iterum atque iterum praetermittas. Alicuius artis peritus, si eam diligenter exerceat, nunc omnia eius artis instrumenta, nunc ista, nunc illa attentè perlustrat, ne, cum opus fuerit ad usum adducere, ea fracta, aut diruta, aut rubigine obducta reperiat. Et regulae, instrumenta sunt artis tuae, quam profiteus, & qua non aurum aut argentum, sed caelestia regna lucraris. Nunc ergo omnes confideta, nunc istas, nunc illas examina, ne tempore necessitatis obliuioni datas ad opus tuus minus aptas inuenias. Nauclerus non semel tantum, sed saepe membranam illam inspicit, in qua & occulta pericula, & latentes scopulos, & cursus nauigationis antea descripserat. Et tu in coelum enauigas, & regula pro nauicularia, seu arte nauigandi tibi concessa est; saepe in eam oculos iniice, vt pericula spiritalis vitae scias, &

I.

Ier. 17.
1.
Iob. 27.
6.
Iob. 19.
24.

viam tenendam agnoscas. Cogita regulam esse quasi archetypum perfectionis; & sicut sapiens architectus, illum frequenter euolue, vt iuxta id, quod precipit, perfectionis templum in intimis cordis ædifices. Si Deus, cum piū codicem legis, ad omnium vtilitatem scriptum, tecum loquitur, vt Augustinus ait, quanto magis tecum loquetur, cum legis, non ad omnes scriptam, sed ad te, & ad tui instituti professores specialiter exaratam regulam? Quis Deum sibi specialiter loquentem non audiat? Quis verba sapientia sibi proposita, & suæ necessitati accommodata, non libenter excipiat? Considerabam ego pios libros res spirituales cælestesque tractantes, esse quasi epistolam regis ad vniuersos suos subditos missam: regulam verò esse velut epistolam regis, ad me specialiter destinatam, quia quid me facere oporteat, clarè & apertè proponit. Si igitur sollicitus sum in legendis litteris communibus, & ad alios datis; cur litteras ad me missas non legam? Cur monita ad meam professionem attententia prætermittam? Hæc legem Dei, quam seruaturus sum, continent, & compunctionem, & ardentissima desideria perfectionis excusitant. Helcias sacerdos reperit in templo Deuteronomium, hominum illius temporis incuria perditum, quod cum ex ore Saphan scribæ audisset rex Iozias, scidit vestimenta sua, & compunctus ait: Magna ira Domini successa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri huius, vt facerent omne, quod scriptum est nobis. Sic profus cum legimus libellum legis, nobis imposita, & quam tepidè illam seruauerimus, aduertimus: non vestimenta, sed corda scindimus, & de vita nostra imperfecta compungimur. Hæc lectio nos animat, atque confirmat, vt quæ legimus, actioni mandemus. Lectus est semel tempore Esdræ, [liber legis Domini distinctè & apertè ad intelligendum; & fleuit omnis populus,] ac mulieres alienigenas, quas contra præceptum legis duxerant, proiecerunt, necnon & festa intermissa celebrarunt. Eodem modo liber regulæ, à nobis lectus, nos roborat, & ad prohibita relinquenda & iussa complenda confortat. Meritò ergo nobis præceptum est, vt regulam frequenter legamus, quia hæc lectio incitamentum est meditationis, meditatio verò studiose actionis origo.

II.

Pro culpis, licet leuioribus, in obseruatione regulæ admissis reipsum aliquando castiga, interdum etiam à Prælato pro his defectibus iniungi tibi penitentias pete, & ab ipso pro ratione sui officij iniunctas libenter suscipe. Vir impius, ait Salomon, procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est, corrigit viam suam. Quamobrem si rectitudinem colis, viam tuam, id est, vitam, ac opera tua corrige, necesse est. Non sufficit autem ad correctionem, opera præpostera in melius mutare, nisi illa priora detestatione delectantur, & debita castigatione puniantur. Regibus etiam, id est, iustis dictum est: Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus: quia ille non tam irascitur delinquenti, quam post delictum, correctionis disciplinam fugienti. Sic homo dum pro transgressione regulæ seipsum corripit, quasi in nullo regulæ limites excedit. Pulchrè enim dixit Bernardus: Patientia est proinde nobis in duo vniuersa hæc obseruatio regularis; in præcepta videlicet & remedia. Præceptis instituitur vita contra peccatum, remediis restituitur post peccatum innocentia. Sic ergo vtraque ista complectitur nostra professio, vt professus quisque cum in aliquo fortè regularium mandatorum deliquerit, si ad remedium æquè regulare confugerit, & si conuincitur transgressor mandati, non

tamen pacti præuicator. Solùm itaque censuram fregisse votum, violasse propositum, pactum præuicasse, qui & præceptum contempserit, & remedium. Nam illum sanè dico securum, qui etiam si interdum obedientia limitem præterit, consilium non respuit penitentia. Regulares namque terminos, et si sæpe deliquerit, non euadit, qui censura, quæ ex regula est, disciplinam non subterfugit. Pars siquidem regulæ est, regularis correctio, & in ea reperitur non solum bonæ vitæ instructio, sed etiam emendatio prauæ. Inueniuntur in ea & præcepta obedientia, & inobedientia remedia, vt ne peccando quidem à regula recedatur. Nec sufficit, si nos ipsos corrigamus nisi etiam & à Prælato corrigi & castigari postulemus. Nam hominem seipsum corrigere, æquitatis est, ab alio verò velle corrigi, humilitatis, dum culpam fatetur, & quasi sub manu heri humiliatur. Et certè vulnera corporis cupimus ab aliis curari, & pro sanitate carnis adipiscenda, sustinemus à chirurgo secari, & vri, & non modicis cruciatibus torqueri: quare multum erit si pro animæ salute tuenda, eadem, aut potius mitiora à Prælati patiamur, & ad eorum arbitrium castigemur? Hæc quidem ratio Basilio efficacissima visa est, vt nos ad correctionem admittendam persuadeat, cuius hæc est sententia grauiissima: Eorum, quibus medicina fit, partes existimari debent, antistius in se animaduersiones, non ad odium accipere, neque impotentem dominationem existimare curationem eam, quam misericordia quis adductus, consulendi causa animæ ipsorum saluti, ipsis adhibeat. Esset enim à decore abhorrens, si cum qui aduersa corporis valetudine laborant, ii vsque adeo magnam medicis suis fidem habeant, vt esto, ipsos secent, esto, vrant, esto, amarissimis dandis medicamentis medeantur, nihilominus tamen inter benemeritos de se illos numerent: nos non itidem quoque aduersus animarum nostrarum medicos, quandocumque duriore imponenda nobis re aliqua, salutem nobis efficiunt; fuerimus animati: cum Apostolus dicat: Et quis est, qui me latificat, nisi, qui contristatur ex me? Hæc profectò spontanea correptionis susceptio, iudicium animæ sicutis salutem est, cum omnia necessaria ad salutem admittat. Nam & seipsum prout potest, per voluntariam castigationem curat, & quia minus ad hoc sufficiens est, curari à medico non detrectat. Est quoque signum iustitiæ, cum iustitia huius vitæ, non sit nunquam vel leuiter delinquere, sed à delicto fugere, & illud steribus & admissis correctionibus expiare. De iustoque scriptum est: Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur: vt sciamus in exilio isto iustitiam non eò vsque progredi, vt nunquam peccet, sed vt nunquam in delictis perseueret. Hanc autem sponte susceptam correptionem, esse insigne iustitiæ, sicut & eius odium iudicium iniquitatis, docet Gregorius in hunc modum: Sicut recti de quibusdam, quæ ab eis non rectè gesta sunt, correptionis vocem, ministerium charitatis æstimant: sic peruersi contumeliam derisionis putant. Illi se protinus ad obedientiam sternunt, isti ad insaniam suæ defensionis eriguntur. Illi correptionis adiutorium vitæ suæ patrociniū deputant, per quod, dum presentis vitij culpa corripitur, venturi iudicis iram temperatur. Isti cum se imperi redargutione conspiciunt, gladium percussiois credunt; quia dum per correptionis vocem culpa detegitur, presentis gloriæ opinio sedatur. Hinc quippe in laudera iusti per Salomonem dicit veritas: Doce iustum,

Aug. ad Psal. 75.

4. Reg. 21. 13.

2. Esdræ 8. 8. 9.

Prout. 21. 29.

Ps. 2. 12.

Bern. lib. de præcep. & de spec. c. 16

Basili. reg. sicuti disp. 12.

Eccles. 39. 7.

Greg. lib. 10. mor. 63.

stum,

De B. Tom

stum, & festinabit accipere. Hinc pravorum contumaciam despicit, dicens: Qui erudit derisorem, ipse sibi facit iniuriam.] Non ergo contemptui habeamus hoc iustitiae & puritatis indicium, sed tum nos ipsos pro admisis tanquam severi propriarum animarum paedagogi corripimus: tum quasi infantes non aetate, sed innocentia, & lenitate correptionem a Praelatis impositam minime refutemus. Sic iustus Ezechias humiliter & mansuete correptionem suscepit. Audita namque calamitate in suum regnum progeniome venturam, ad Isaiam ita respondit: Bonus sermo Domini, quem locutus es, sit pax, & veritas in diebus meis.] E contra vero Saul, imago reproborum, correptionem admittere noluit, quin & in tantam insaniam lapsus est, vt non solum sustineri a Samuele, sed & honore affici postulauerit. Porta, ait, quae peccatum meum.] Et postea: Sed nunc honora me coram senioribus populi, & coram Isracl.] Tu istius procacitatem fuge, & illius humilitatem amplectere, & correptionem Praelati, vt debita culparum exoluas, & iustior fias, libenter admitte.

4. Reg. 20. 19.

1. Reg. 15. 230.

III.

Vniuersa, quae a regula, aut mandata, aut statuta sunt, magni momenti aestima, siue ipsa magna sint, siue parua, quoniam haec consideratio faciet, vt ea seruate non praetermittas. Si ea magni momenti sunt, vt ea, quae ad vota religiosa, & ad praecipua grauius pertinent, quis non videat esse seruanda, sine quorum custodia religiosus minime salutem accipiet? Si autem parua sint, eo ipso turpius transgrediuntur, quo facilius & suauis seruantur. Quod pulchre annotauit Augustinus, obedientiam Abrahae, & inobedientiam Ada adiuuicem conferens: Sicut Abrahamae, inquit, non immerito magna obedientia praedicatur, quia vt occideret filium res difficillima est imperata: ita & in Paradiso tanto maior inobedientia fuit, quanto id quod praecipuum est, nullius difficultatis fuit.] Quodammodo ergo, o religiose, tanto magis inobediens, quanto res iussa minor & facilius est. Et si minima & facilia praeteris, nescio quomodo magna custodies. Si ouum stomacho ingestum non digeris, quo pacto bouem decoques? Si ventum sonantem times, quomodo gladium ferientem contemnes? Si verbum minus suauis non sustines, quamam ratione grandem contumeliam sustinebis? Sic prorsus, si non assuescis minora seruare, difficile tibi erit, maiora & grauiora custodire. Omnia itaque ad religiosam vitam pertinentia, tum magna, tum parua, multi momenti sunt, quia magna secum obligationem afferunt, & poenam ingentem inferunt, parua vero pro muro maioribus praecipis sunt, atque ipsorum securitati deseruiunt. Quare si animae salutem cupis, & ad perfectionem anhelas, magna & parua custodire non cesses.

Aug. 14. de ciuit. c. 15. +

IV.

Illos suspice, illos dilige, illi te associa, quos videris contemptores saeculi, sectatores virtutis, amatores disciplinae. Magna est exempli ad persuadendum efficacitas, & valida vox vitae intaminatae, cuius aspectu ad bona, quae videris, imitanda pertraheris. Et perfectorum, aut proficientium societas te in suum gremium no admittet, si ipsorum mores non imitere. Quare dum seruidos, & perfectos amicos, ac familiares habes, aut tibi eorum vita optima imitanda est, aut ab eorum consortio declinandum. Hunc autem esse fructum societatis bonorum, docet Bernardus sic ad sororem scribens: Qui sancto viro associatus fuerit, ex eius societate accipiet vsu bonae locutionis, & exemplum boni operis, vt accendatur mens eius de die in diem in amore Dei.] Amor quidem Domini nos ad id, quod sanctum est & per-

Bern. ser. 60. ad sororem.

Afectum, impellit, & quicquid perfectum est mandatum a regula, bona actione ac loquutione continetur. Vnde si societate bonorum ad haec praestanda permouemur, vtrique ad disciplinae custodiam inuitamur. Sed luculentius hoc exponit Ambrosius, cuius haec sunt verba notanda. Non sequamur illecebrosa & seductoria, sed sequamur illud, quod bonum est, illi adhaereamus, illud imitemur, illius praesentia, illius communicatio nos meliores faciat, mores nostros coloret, illius quaedam nos societas informet. Qui enim bono adharet, assumit inde quod bonum est, quia scriptum est: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruersus eris, & cum innocente innocens eris.] Assiduitate enim atque imitatione quaedam similitudinis imago informatur. Ideoque addidit: Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine.] Etenim qui appropinquat luminis, citius illuminatur, & plus in eo splendor aeterni luminis refulget e proximo.] Exequere igitur illud Ecclesiastici, si te Dei timore affectum exultimas: Qui timet Dominum aequè habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius.] Et socios atque amicos, Deum timentes, & professionem suam seruantes inquire, a quibus, cum a via exorbitaueris, reuoceris; cum segniter ambulaueris, inciteris; & cum celeriter progressus fueris, eorum exemplo ad perseverantiam moueris. E contra vero, si a fratribus inordinatis non te subtrahas, difficulter in bono incepto persistes. Sicut enim facile est, rectè ambulare cum bonis; ita difficile & laboriosum est inter malos aut tepidos, disciplinam strictè tenere, & non ad eorum imitationem declinare. Meritoque populo suo mandauit Dominus: Ne inuas pactum cum hominibus illarum regionum; ne cum fornicati fuerint cum diis suis, & adorauerint simulachra eorum, vocet te quispiam, vt comedas de immolatis.] Quibus verbis non solum Israelitas docuit, sed & nos atque omnes erudiuit, vt si incepto durare volumus, eorum, qui alieni sunt propositi & vitae, amicitias deseramus.

Amb. lib. de bono mor. c. 9. fo. 1.

Psal. 17. 26.

n. 29.

Ecl. 7. 17.

Sed efficacissimum remedium est vt obseruantiam regularem iam tandem incipias diligenter custodire, & segnicie pristina relicta, ad solitam assuescas curam perfectionis transire. Obseruatio enim ac custodia disciplinae, non cognitione, sed exercitatione discitur, & operum assiduitate prouehitur. Deus nunquam cessat te beneficiis afficere, & diuitiis caelestibus cumulare, cur tu eius iussa facere, & eius voluntati obedire cunctaberis? An nescis, quia beneficia recipis, vt tu illis proficias, & talis fias, vt aliis quoque possis proficere? Id certe ex Laurentio Iustiano poteris discere. Diuidit, inquit, ipse spiritus dona sua, non vt lateant, non vt sine fructu sint, sed vt erogata proximis lucrifaciant possidentes. Proinde graui periculo se ingerunt, qui Dei munera suscipientes, nullum ex eis fructum ad Dei gloriam elicere studuerint. Rationem etenim positurus Dominus cum seruis suis, fidelibus & sollicitis tribuet perennes honores; infidelibus vero & tepidis immensa supplicia. Ad hoc namque communicat sua beneficia, vt multiplicentur ad profectum eorum, quibus donantur, & non ipsius. Bonorum enim mortalium non eget Dominus, cui cuncta ad votum suppetunt, & voluisse perfecisse est.] Mater tua, religio sancta, quae te, spiritu sancto generante, concepit, quae te aluit, & educavit, quae te a malis protexit, & in bonis erudiuit, sermonibus illis ad disciplinae obseruantiam inuitat, quibus illa septem Machabaeorum mater pia postremum e filis suis ad mortem, pro patris legibus sustinendam, al-

Exod. 34. 15.

V.

Iust. prologo de disciplina monast. conuersat.

D

E

7. Mach.
7.28.

lexit: Fili mi, ait, miserere mei, quia te nouem mensibus in utero portavi, & lac triennio dedi, & in aetatem istam perduxi. Et post pauca: Dignus fratribus tuis, effectus particeps, suscipe mortem; ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Mater hæc nostra, sicut & illa, misericordiam à nobis filiis suis postulat, & labores nostri causa susceptos obiciens postulat; quia nostram tepiditatem, nostra detrimenta propriam miseriam existimat. Ad mortem hortatur, ad illam quidem castorum mortem, qua sæculo & vitiiis motimur, ut Deo in perpetuum & iustitiæ viuamus. Fratres nostros imitandos proponit, illos profectò, quos ex custodia disciplina; ex actione virtutis, ex amore perfectionis felices iudicamus, & cum Deo regnare conuicimus. Quis matrem & talem matrem non audiat? Quis tales fratres assequi, & cum eis semper lætari non concupiscat? Audies igitur, ô frater, hanc matrem tuam, si eius monita & hortamenta suspicias: obediens, si regulam te sollicitum obseruatorem exhibeas: assequeris fratres tuos, qui præcesserunt te, si in virtutis itinere eorum vestigiis inhæreas. Eorum vita, via virtutis est, eorum opera, virtutum fuerunt opera & sanctitatis exempla. Si cupis arcem virtutis tenere, & virtutum possessor euadere, ipsorum vitam sequere, & actus imitari handquaquam prætermittas. Hoc autem postremum, sed præcipuum instrumentum assequendæ virtutis est, quia, qui sanctorum vitam fuerit imitatus, sicut non poterit seruus esse vitiorum, ita nec ditissima possessione virtutum orbari.

*Summa Instrumentorum assequendæ
Virtutis.*

CAPVT XII.

DUODECIM instrumenta ad virtutes obtinendas inuenimus; quæ, quia latè exposita sunt, libuit in fine huius tractationis breuiter summariq; perstringere, ut labili memoriæ cõsulamus. Primum ergo instrumentum assequendæ virtutis, est cognitio ipsius virtutis; ut scilicet vir iustus, virtutis auidus, eius naturam, quã possidere cupit, agnoscat, incitamenta cõsideret, & actus mente comprehendat. Secundum est, æstimatio virtutis, ut nepe virtus quanti valoris sit, sciat, & eã supra omnes diuitias huius sæ-

culi, supra omnes voluptates, & honores, & supra alia dona, quæ hominem solû coram aliis honorabilem faciunt, appetret. Tertium est, postulatio virtutis, ut nimirum illam iustus à datore virtutum, qui non est alius, quàm Deus, feruenter & humiliter postulet, à quo omne datum optimum, omnèque donum perfectum descendit. Quartum est, diffidentia sui, ac firma spes in Deo, ac in prædiis cælestibus collocata, qua quis in hoc negotio adipiscendarum virtutum, de suis viribus omnino diffidat, & in diuina misericordia atque in eius gratia confidat. Quintum instrumentum, ingens desiderium virtutis, quo virtutem, quam pretiosissimam æstimauimus, & possibilem nobis ex diuina gratia cogitauimus, ardentè appetamus, ac magno conatu desideremus. Sextum est, intentio actualis operandi ex fine virtutis, qua nimirum in operibus, tum internis tum externis, virtutis quam assequi volumus, finem illius proprium respiciamus, & actû propter illum operemur. Septimum est, Robor mentis ad virtutes quærendas, quo tentationes aduersus virtutem insurgentes, & omnia impedimenta nos remorantia, vincamus. Octauum est, cura particularis, qua ut viri prudentes, qui vires nostras angustis limitibus cinctas esse cognoscimus, vnum vitium post aliud vincere, & vnam virtutem post aliam acquirere, & non simul omnes obtinere gestimus. Nonum est, exercitatio virtutis, qua virtutis cognitione, & desiderijs nullo pacto contenti, eius actiones tam externas quàm internas frequenter præstare curemus. Decimum est, nullam occasionem exercendæ virtutis omittere, ut particula bona diei nequaquam nos prætereat, quæ non est alia profectò, quàm præstandæ alicuius bonæ actionis occasio. Vndecimum est, regularis vitæ sequela; ita ut nullo modo à communibus nostri status oneribus nos subtrahamus, sed simul cum aliis fratribus ea portare, & more ipsorum viuere, gloriosum existimemus. Duodecimum instrumentum est, custodia regulæ, ut nempè omnium, quæ regula mandat, vniuersorumque de quibus monet, sumus diligentes obseruatores; & vita nostra non tam sit regularis, quàm regula ipsa, in cordibus nostris scripta, atque in actionem deducta. Si his duodecim instrumentis, ô iuste, sedulò & diligenter vsus fueris, absque dubio, diuina gratia aspirante, vniuersas virtutes assequeris.